

Whel'a 'En Hubube 'Ut'en K'ah

Luke, ndun Theophilus dahooja yulhni

¹ Sulh dune Theophilus, dahooja. 'Udechoo khunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'uk'une'zíguz, 'i Sizi nts'oh tune'úst'en 'ink'ez nehodulh'eh 'et hubugha ndet bube 'ut'en whe' yudilh'en, ² 'ink'ez ndet dzin nduk yak'uz whenája 'et whuts'un. 'Et nduk yak'uz nateltelh whutsuh, ndunnah dune whel'a 'en hubulh'tsi, 'en Ndoni bugha huba náhezya. ³ Sizi dazsai hukw'élh'az dit lanezi (40) dzin ndoohoolyey lhat hoh hubunalh'ts'et nusiya, 'et whuz na'a 'alha khuna 'aw whuts'u hoodódlai ghaít'ah. Hinilh'en 'ink'ez Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha hubulh yálhtuk.

Ndoni buts'uh yoosdzi

⁴ 'Et 'ilhoh hudelhts'i, Sizi khúnek bughu nini'ai hoh ndo búlhni, "Jerusalem huwu toohdelh gunih! Se'aBá ye nuhwhuts'un náhezya, 'i huba oolh'i. Ndai nuhgha tet'alh, 'i bugha 'ún whudusni inle. ⁵ John dune too be 'ulh'en, 'en too, 'i be too be 'un whulh'en inle, 'et whunts'ih 'aw lhadzin ilah inle t'eh, 'et whusawhútelts'ulh, se'aBá 'en Ndoni nuhts'uh t'l'aidute'alh 'ink'ez nuhyudútelts'ulh. 'Et whuz na'a too bé' 'un whutelilh," hubúlhni. ⁶ 'Et whel'a 'en Sizi teh 'ilhunahuwésdel hoh 'et Sizi hiyoodulh'kut, "NeMoodihti, 'aw 'et ih whusahónzut Israel hubuts'uh hainzut doo chah zeh 'uyoon yun k'ut whut'en bumoodih nahutedleh?" ⁷ 'Et Sizi ndo búlhni, "Nts'oh

t'eh 'uwhuténilh, 'aw nuhwheni nt'eoonohzin huba cha'hóot'ah. Se'aBá, 'en zeh nt'eooninzun. ⁸ 'Et whunts'ih Ndoni nuhyudélts'ut t'eh, soo nuhdzi ulhtus hoh Jerusalem 'et si suba dune whunulhtun tehle, Judea yun k'ut nduhóolcho, Samaria yun k'ut, 'ink'ez ndi yun k'ut nduhóolcho chah," hubúlhni.

Sizi Gri yak'uz whenája

⁹ 'Et ndi yughu yaíltuk hoh, 'aw 'et nduk yak'uz whenája. 'Aw 'et hinilh'en hoh, kw'us yuh ts'ih hoolah suli. ¹⁰ 'Et 'awhuz nduk yak'uz ts'ih hika ités'en hoh khunyaz nanah dune lheyul 'i be dune hinli hubuzih hube hódiltsai. ¹¹ "Galilee whut'en, di ka 'et nudelhúya 'ink'ez nduk yaz ts'ih whunulh'en? Ndun Sizi nduk yak'uz ts'ih nuhwhughu whenája k'an nulh'en nduk yak'uz whenája, whuz na'a zeh whusanátedalh," hubuhútni.

Tenahudutedli huba 'et 'ilhohowudulh

¹² 'Et whel'a 'en dzulh Olive hiyúlhni, 'i hiye nádidel hoh Jerusalem ts'ih lhgha hudindel keyah whuts'un dzuh nilhdza 'uhoont'ah. ¹³ Jerusalem ts'ih lhgha hudindel hoh, 'ahoh nduk koo huwhut'i danáhundel. Peter, John, James 'ink'ez Andrew, Philip 'ink'ez Thomas, Bartholomew 'ink'ez Matthew, James Alphaeus buye', Simon Lizwif ba huwu daóodit'ah, 'ink'ez Judas James buye', 'en 'et koo húdelhts'i. ¹⁴ 'Ahoohlhey 'ilhunahuwudulh tenahudutedli hukwa. Ts'ekoo bulh chah, Sizi bulhutsinkah, 'ink'ez Mary be'ama chah, ts'iyawh tenahududli.

Judas yuk'enádeja

15 'Et hoh da dzin yugha hodil'e 'ilhohuwezdel ('ilho 120 'uhut'en dune). 'En hubutah Peter hubulh yatélhtuk ka didinya, 16 'ink'ez ndo búlhni, “Sulhutsinkah ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'et lhaóodoneh huba' hoont'ah. Ndet David hó'en Ndoni 'en bughu Judas datenilh 'et yughu yalhtuk. Judas 'en hobunelhtan hoh, hoh da Lizwif Sizi hiyílhchoot inle. 17 'En chah nelh 'óot'en ka 'utuhaílhti inle. 'Et huwa Judas wheni k'una'a en chah whel'a inle.” 18 (Ndi sooneya Judas bughu ínenkat tinta' 'ant'en 'et huwa 'i be yun lhadínt'ah, 'i ye'onket. 'Et Judas nadelduz 'ink'ez buyust'e ndulhcho hoh bé buyáh hawheltal. 19 Jerusalem whut'en ts'iyawh whulh 'úhudants'o 'et nahahoozi “Akeldama” huwhútni. 'I khunek, “Uskai Yun” ni hoh 'utni. 20 Peter 'et chah ndutni, “Yak'usda bughunek 'uk'une'uzguz, 'i k'ut “Shun” hiyúlhni, 'i ndutni,

‘Bukoo 'aw dune chahóot'ih hoole.’

'Ink'ez chah ndutni,

‘Bube 'ut'en k'ah 'uyoon yuk'enadóoja.’

21-22 “Et huwa 'uyoon netaóoya Sizi Gri dinadija hubugha nela ts'ah'un 'udooni ka. Ndun dune 'utaháztelhtelh, 'en 'ahoolhyez huba nelh 'ét'en inle, 'en 'uztelilh. 'Udechoo Sizi neMoodihti nelh tezya da 'et whuts'un, 'et ndet John dune too be 'ulh'en too bé' yinla da 'ink'ez nduk yak'uz negho whenája 'et whuts'un.” 23 Hukw'elh'az Peter budáni, 'et nanah dune, 'en 'utahaóobahalhti. 'Ilhunuh Joseph 'en Barsabbas hiyúlhni, Justus chah hiyúlhni. 'Et 'ilhunuh chah 'en Matthias hiyúlhni. 24 'Et tenahududli hoh nduhútni, “NeMoodihti nyun ts'iyannah dune budzi yuh

téoonínzun. 'Et huwa whunénilhtun k'us ndan 'en neba 'utuháilhti. ²⁵ Judas tinta' 'ant'en hoh nts'e huba 'int'ah ts'ih wheínya, 'et huwa ndan yuk'enádutedalh, 'en whel'a whunénilhtun ndan simba 'uts'ooleh.” ²⁶ 'Et nahúlt'ah huboozi tse k'ehanguz 'ink'ez 'un hinduntelhmul, k'us ndan boozu nduk nádelhts'ut, 'en 'utahaitelhtelh. 'Et ndúja hoh Matthias 'en whel'a 'en lanezi 'o 'at 'ilhunuh hinli hoh butanínya.

2

Ndoni ndan huba 'álha' hoont'ah, 'en hubuyídelts'ut

¹ 'Et Lizwif budzenis whucho, Pentecost* huwhútni, whusawhélt'sut hoh ts'iyannah Sizi huba 'álha' hoont'ah 'ilhunuh bukoo 'ilhuhowezdel. ² Khunyaz nduk yat'ah ts'ih 'uhudzts'ai, 'ants'ih nilhts'i cho delts'ulh li'whutni. 'Ink'ez nyo koo hudelhts'i nduhóolhcho 'uwhutni. ³ 'Ink'ez 'ants'ih kwun li'int'ah, 'i hitelh'en 'ink'ez lhawh tezkát hoh koo hudelhts'i lhuk'inli hoh hubuk'édinkat. ⁴ 'Et hudelhts'i ts'iyawh Ndoni hubuyídelts'ut 'ink'ez khunek whutsuh da t'ehinízun, 'i be yawhehúniltuk, 'et Ndoni bugha óoni'ai 'et ndadooni ka. ⁵ 'Aw 'et lhanah Lizwif, Yak'usda hínedulh hinli Jerusalem húdelhts'i nilhdza keyah ts'ih haháandel njan dzenis whucho 'et wheni. ⁶ 'Et keyah whut'en 'ants'ih whudutni 'et 'uhudánts'o ka, hoh ts'iyawh lhelhts'un keyah whut'en bughunek be hubulh yawhehúniltuk, tube huba hooncha hoh. ⁷⁻⁸ Huba

* **2:1** Njan dzin dakelh k'una'a, Ndoni dzin huwhútni. Hoh da Lizwif budzenis whuti 'i ha'nukat dzin huwhútni.

hooncha k'et lht'ah 'ulhahudutni, “Nts'e na'a 'uwhutét'ih? Ndunnah Galilee whut'en lhe'hutni nek'eyáhulhtuk wheni nek'una'a hubuzdits'o,” hutni. ⁹ “Wheni Parthia, Media, 'ink'ez Elam whut'en ts'inli. Mesopotamia whuts'un, Judea 'ink'ez Cappadocia whut'en chah ts'inli. Pontus whuts'un, 'ink'ez Asia ts'ih hahandel chah ts'inli. ¹⁰ Phrygia whuts'un, 'ink'ez Pamphylia whut'en chah ts'inli. 'Et Egypt whuts'un, 'ink'ez Lybia whunat Cyrene whuzih whut'en chah, bulunah chah Rome ts'ih hats'ánde. ¹¹ 'Ilho Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndan Lizwif ts'ih nalhéya, netah bulunah chah Crete 'ink'ez Arabia ts'ih hahandel ts'inli. 'Et whunts'ih dahóolcho 'i be Yak'usda ne'úst'en, 'et nduhóolcho hoh whenich'oh neghunek k'una'a, whuz na'a hubuzdits'o,” 'uhutni. ¹² Bugha hané'nesjoot 'ink'ez 'uhoot'e ts'ih hoolah hoh ts'iyawh lhahóodulkut, “Dawhútenilh hoh simba 'uwhutni?” lhahudutni. ¹³ 'Et 'uyoon, 'en Sizi huba 'alha' 'int'ah ghu hedloh, “Ndunnah dune yatahunatnai,” ho' hutni hubuhútni.

Peter, ndunnah Lizwif hubulh yálhtuk

¹⁴ 'Et Peter whel'a 'en hubutah didinya 'ink'ez 'ilhohuwezdel hubulh whenduniltul, “Sulh dune 'ink'ez nuhwheni Jerusalem whut'en chah ts'iyawh soo zélhts'ai, 'et nuhwudóosni dáhooja njan 'et hubugha. ¹⁵ Ndunnah dune 'aw tachahunít'nai nuhwheni ndunáhzun whunts'ih, 'ink'ez k'an ts'iyai dzetniz whutsuh 9:00 'uhunet'oh 'uhoont'ah. ¹⁶ Njan dawhút'en, 'et ndun Yak'usda ba nus whunilh'en Joel, 'en huwu yailhtuk hoh ndutni,

17 'Nts'e na'a k'an dune ts'inli 'ustl'e' 'uhóoja t'eh, ni
Yak'usda,
'et sih suyeghah si sugha 'en ts'iyannah dune
yudutéls'ulh.

Nuhwhuzkehkah nus daóotenilh 'et huwu yahutel-
htuk.

Nuhchilhkah chah hubenghun newhúls'uk
t'ehontézin.

Nuhduneti 'en chah nahútes hoh t'ehontezeh.

18 'Ink'ez hoh t'eh ndunnah suba 'uhut'en,
dune, 'ink'ez ts'ekoo chah ts'iyawh suyeghah
si sugha 'en buye ídutelts'ulh, 'et huwa 'en
chah nus dawhútenilh huwu yahutelhtuk.

19 Ndukyaz 'ink'ez ndi yun k'ut chah huwa 'ét'en
tuné'whutet'en.

'Et 'uskai, 'ink'ez kwun chah,
'ink'ez lhut lhai chah whutéleh.

20 Sa 'i chah tsahólhgus tele,
'ink'ez 'ulh'ek ooza 'i chah 'uskai tele,
ndet whéwhunujut 'ink'ez whudézi dzin
neMoodihti whusatéyah 'et whutsuh
'uwhténilh.'

21 'Et ndet whusahónzut, 'et whusawhútelts'ulh
ndan neMoodihti hudutejih hits'u hukwa
'uhutni, 'en hudutejih."

22 Peter 'et chah ndutni, "Nuhwheni ndun Israel
hubuts'uh háhzut, sughunek soo cho oozelhts'ai,
Sizi, 'en Nazareth whut'en, Yak'usda nuhts'ítelh'a,
'en Yak'usda bugha huwa 'ét'en tune'út'en,
'et hoh whunelhtan njan nuhtah 'uhoot'en
'ink'ez nuhwheni chah soo cho t'ewhunáhzun.

23 Yak'usda nanínezut 'ink'ez 'uda t'eeoninzun, 'i
be 'uda Sizi nuhtl'atéltelh niwhuni'ai. Nuhwheni
nuhgha lubeshi 'ulh'en Sizi lhdulalhghus k'ut
whehídunilht'o, 'et whuz na'a sélhghi. 24 'Et

whunts'ih Yak'usda ninaidilhti. Be dats'útsaih, 'i yuch'a' nilhde, 'aw 'ilhuz daootsah huba cha'hóot'ah 'et huwa. ²⁵ 'Et 'uda David yughu yailhtuk ínle hoh ndutni,

“Ahoodhyez neMoodihti sunen ba nulh'en.

Nalhnih ts'ih sunen ba siyin dzuh noszut whuch'a.

²⁶ 'Et huwa 'ahoolhyez sudzi hóont'i, 'ink'ez whunénik bulh chah yalhtuk, 'ink'ez si 'astl'iyaz yinkak sída.

Datésah t'eh 'aw whenoolhújut ghaít'ah.

²⁷ Naootnilh keyah si suzul 'aw 'et neóolhtelh ghaít'ah 'ink'ez ndunnah Yak'usda be'ildzun, 'en 'aw buyust'e wulhjut ghaít'ah.

²⁸ 'Ilhuz khutesnalh, 'et whusunelhtan.

Sulh 'ínt'ah 'et huwa hoonúst'i sotalhtsilh.”

²⁹ Peter 'o 'un chah ndutni, “Sulh dune David netsuh da keyah whuduchun unli, 'en bugha ts'ah'un na'a whunwhunoolhtun hukwa' nuszun. David dazsai 'ink'ez 'uhíyalhti 'ink'ez buts'un k'ut 'awhuz nezih whuz'ai. ³⁰ 'En Yak'usda ba nus whúnilh'en 'ínt'ah 'ink'ez Yak'usda ye yúts'u na-

hezya t'einínzun. 'Ink'ez Yak'usda whuz na'a yuba niwhuni'ai ho' yulhni, 'David buts'uh haínzut, 'en 'ilhudzin David k'una'a bukw'uts'uzda cho dezti, 'i k'utedalh,' 'en Christ 'ínt'ah. ³¹ David nus hó'en hoh Yak'usda daténilh t'oonanzin 'et Christ dinadutédalh 'et huwu yailhtuk hoh ndutni,

'Yaidla tah 'aw 'et néyoolhtelh ghaít'ah, buyust'e chah 'aw wulhjut ghaít'ah.’

³² 'Et ndun Sizi 'en dazsai hoh Yak'usda nahighilhna inle 'ink'ez wheni bugha hoodul'eh ts'iyawh khuna hoh ts'a'en 'et huwa. 'Alha nakhítna t'ets'onínzun. ³³ Nduk yak'uz dega

nus whudézi, 'et Yak'usda bunalhnih ts'ih natl'aidalhda 'ink'ez nets'ú yoozi, 'i bugha Yak'usda buYe' yutl'ahó'ai. 'Et 'en Ndoni nets'ítelh'a 'ink'ez neyudélts'ut. 'Ink'ez 'alha' 'int'ah k'an dzin ndi 'i oozelhts'ai 'ink'ez nulh'en. ³⁴ 'Aw David yak'uz nuchaiyal, 'et whunts'ih njan ndutni,

'Moodihti 'en suMoodihti 'et ndi yulhni,

'Njan nalhnih ts'ih sughu sinda,

³⁵ ndet nch'a hudetni, 'en hubuch'a' nilhde hukw'élh'az 'et 'ilhuz bumoodih onle.'

³⁶ 'Et huwa nuhwheni Israel hubuts'uh háhzut, ts'ah'un nuhwhudúzni, 'alha' ndun Sizi lhdulalhgus k'ut yundunilt'o, Yak'usda, 'en Moodihti 'ink'ez Christ chah yulhtsi."

³⁷ 'Et Peter hidánts'o hoh soo ts'ah'un budzi t'aígheznai. 'Et Peter 'ink'ez 'uyoon whel'a 'en bulh hubuhoodulhkut, "Nelhutsinkah, Peter nedani hubugha dáztenilh?" ³⁸ 'Et Peter ndo búlhni, "Ilhunah ahli nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh 'ink'ez Sizi Gri boozu bugha too be 'ahneh. 'Et nuhwhulubeshi nuna'doodeh 'ink'ez Ndoni nuhyudóolts'it.

³⁹ Ndunnah Yak'usda neMoodihti buka' dutenilh, 'ilhunah ahli hoh Ndoni nuhts'ú yoozi inle, nuwhuzkeh chah 'ink'ez nilhza yun k'ut whut'en, 'en whunts'ih."

⁴⁰ 'Et Peter sa hoh hubulh yaílhuk 'ink'ez huba nus whúnihlt'uk 'ink'ez ndo búlhni, "Ududulhúyis! Ndunnah ntsi' hubuch'a nalhú'ah, 'ink'ez hubulh áht'en ilah, Yak'usda dzuh nobutelhdeh ho' hoont'ah."

⁴¹ Lhanah huhóont'i hoh highunek hiyílhchoot 'ink'ez too be' hulya. 3,000 bat'en 'uhint'ah, 'en hubut'aobuninla. ⁴² 'Ahoohyez 'ilhuhowudulh, 'ink'ez whel'a 'en hubuhoodulh'eh. Ts'iyawh 'ilho lhulh

'uhut'en. 'Ink'ez 'udek'elh'az hulhgha na'het'al hoh whunahulnih ka lhula'uhut'alh 'ink'ez 'ilho tenahududli.

Nts'e na'a huba 'alha' hoont'ah yinkak hudelhts'i

⁴³ Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hust'en 'et hoh 'o nus ts'iyannah huba hooncha. ⁴⁴ Huba 'alha' hoont'ah ts'iyawh 'ilho nuhúdelh 'ink'ez hiyit'i, 'i ts'iyawh hiyé lhula'dut'en. ⁴⁵ 'Ilhunuh yit'i, 'i be 'óokuk t'eh, 'i ts'iyannah ndunnah 'en ndai hiye dunidzit, 'en ndi sooneya hubutuninunih. ⁴⁶ Lizwif hubuluglez whucho 'et dzin totsuk 'ilhuhowudulh. Koo 'et 'ilho budzi únzoo 'ink'ez huhóont'i hoh lhula na'hut'alh. ⁴⁷ 'Et ndunnah huba 'alha' hoont'ah Yak'usda ba whudélhti, 'ink'ez Jerusalem whut'en, 'en chah buts'un hínzoo. Ndunnah hudujih, 'en neMoodihti dzin totsuk 'o nus 'uhuneltsuk hubulhtsi.

3

Peter 'inkez John, 'en dune nuchásyah 'en soo ná'yinla

¹ 'Et 'ilhudzin Peter 'ink'ez John bulh dzetniz hukw'elh'az, 3:00 bat'en 'uhúnet'oh, Lizwif hubuluglez whucho ts'ih hutez'az tenahududli neóoninzut 'et wheni. ² Hukwuti hoonzoo huwhútni, 'et dune 'en whuzdli whuts'un 'aw nuchásyah, 'en 'et 'usda. Dzin totsuk whuz nihiyukaih. Ndunnah Lizwif hubuluglez whucho ts'ih tihúdulh 'en sooneya ka hubuts'un dátso. ³ 'Et Peter 'ink'ez John bulh bukoo ts'ih hútez'az hoh hubutelh'en 'ink'ez hoonliyaz higha óo'alh ka buts'u dátso. ⁴ Soo cho hinilh'en hoh Peter utni, "Nenilh'en!" yulhni. ⁵ 'Et hubunilh'en

hoonli higha te'alh ka hubuts'un tsi hooli. ⁶ 'Et Peter 'uyúlhni, “Aw silver 'ink'ez gold 'i chah chasúst'ih, 'et whunts'ih ndai 'ust'i, 'i ngha tés'alh. Sizi Gri Nazareth whut'en whelhtus 'ink'ez boozi bugha neghá whults'ut huwa didinyih 'ink'ez ninya!” ⁷ 'Ink'ez Peter ndun dune nuchásyah nalhni ts'ih yula ilhchoot 'ink'ez didilhya ibulh buke, bukechunah tubulh hoolhtus nawhusdli. ⁸ 'Aloh didillah 'ink'ez nádinya. 'Et Lizwif hubuluglez whucho ts'ih hubulh tez'az. Nuya hoh nduk túllhuk chah 'ut'en 'ink'ez Yak'usda délhti. ⁹ Ts'iyannah yunilh'en nuya 'ink'ez Yak'usda délhti. ¹⁰ Ndun dune nuchásyah nahuyoolhúts'it 'et Lizwif hubuluglez whucho hukwuti hoonzoo 'et 'usda, 'en 'int'ah. Tube huba dahooja hole! Ndun hinilh'en hoh tube huba hooncha.

Lizwif hubuluglez whucho ts'ih Peter hubulh yálhtuk

¹¹ Peter, John bulh 'awhuz ndun dune soo na'yinla huboontun zeh 'int'ah hoh, dune ts'iyawh njan Solomon bughu dáti bet huwhútni ts'ih whuz hubuts'un whehélghaz. ¹² 'Et Peter hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, “Nuhwheni Israel hubuts'uh háhzut, di ka nenulh'en 'ink'ez nohba dahooja hole ih? 'Aw whenich'oh be ts'inzoo k'us be ts'ílhtus 'i bugha ilah ndun dune nuya nats'úlhtsi. ¹³ Netsuh whudelhdzulh Abraham, Isaac, 'ink'ez Jacob lhan'un teh lhuzkekhah hinli hoh 'uhoont'ah. 'Ink'ez hubuYak'usda Sizi Gri yuk'úne' 'ust'en, 'en ncha yulhtsi 'ink'ez yudélhti. Lizwif howuhinli tl'ahíyalhti. Pilate yulanadutetnih 'et whunts'ih nuhwheni buch'a nídehdel inle. ¹⁴ 'En lubeshi bughu hoolah 'ink'ez ts'ah'un dune chah unli, 'et

whunts'ih buch'a nidehdel 'ink'ez dune selhghi, 'en Pilate nuhts'u yúlanadootni buts'o húkwa' dahni. ¹⁵ Ndun 'ilhuz be ts'ukhutena negha íni'ai, 'en 'ahla sélhghi, 'et whunts'ih Yak'usda naootnilh keyah 'et nahiyílhna, 'et njan nduhooja hoh newhuzneulhtan. ¹⁶ 'Et Sizi huba 'alha' yint'ah 'ink'ez ndai yé ulhtus 'i bugha ndunnah dune soo ulhtus suli hoh soo ná'uja. 'En 'int'ah nilh'en. 'Alha' 'i be hoont'ah ndun dune nuhbut siyin, 'en Sizi huba 'alha' yint'ah, 'et 'i be buyust'e ndulhcho hoh soo na'uja. ¹⁷ 'Aw 'et sulhutsinkah t'enwhunúszun nuhwheni 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en chah Sizi dálh'en t'éoonuzúhzun, 'et huwa 'éht'en. ¹⁸ 'Et 'uda hoh Yak'usda dani 'et ndunnah ts'iyannah Yak'usda be nus whúnilh'en, 'et Christ dzuh nutezut, hutni. 'Et whuz na'a 'uhóoja whúlhsi. ¹⁹ K'an nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh, 'ink'ez Yak'usda buts'u naóolhu'ah, 'aw 'et sih nuhwhulubeshi nuhwhuba yuna'doolhdeh. ²⁰ 'Et hoh Yak'usda nuhdzi ulhtus nuhwhuba yoolhtsilh 'ink'ez Sizi Gri 'en chah nuhts'ítoolh'a. Whutsuh whudelhdzulh 'uda 'en yugha nuhwhudáni inle. ²¹ 'En nduk yak'uz 'et 'usda, ndet ts'iyaintsuk doo chah soo ná'whutelelh nasdli 'et whuts'un. 'Uda huwu yuhalhtuk ínle. ²² Nulh'en 'uda Moses ndutni inle, 'Yak'usda neMoodihti 'ilhunuh Yak'usda be nus whúnilh'en si sk'una'a 'int'ah, 'en nuhts'útelh'alh. Nuhkeyah 'ilhunuh 'en 'utenilh. Daja nuhwhuduténilh ts'iyawh oozólhts'a. ²³ Ndunnah ndan Yak'usda be nus whúnilh'en chahiyoozílhts'ai, 'en Yak'usda budune buch'a baninla, 'ink'ez hoolah hubutelhtsilh." ²⁴ 'Et Peter 'o 'un ndutni, "Ndunnah Yak'usda

be nus whúnilh'en ndet 'uwhuténilh huwu yahalhtuk da, Samuel chah 'ink'ez 'uyoon yuk'élh'az khuna chah, ts'iyawh whuz na'a zeh 'uhutni inle. ²⁵ Nuhwheni chah Yak'usda be nus whúnilh'en butsu'uh háhde 'ink'ez ndai Yak'usda nuhtsuh whudelhdzulh khunek huba lhaídinla, 'i nuhwheni chah nuhwhuba 'int'ah. Ndi khunek huba lhaídinla, 'i Abraham chah tl'adélts'ut inle hoh Yak'usda, Abraham yulhni, 'Nts'u haínzut, 'en bugha dune ndi yun k'ut huba hoonzoo tele.' ²⁶ 'Ink'ez Yak'usda buYe' Sizi, 'en dinaidilhti hoh nuhwheni 'udechoo 'en nuhts'ú wheyalh'a. 'Et hoontsi' 'i be túne' aht'en, 'i whuch'a nanwhúninla. 'Et huwa Yak'usda Sizi 'udechoo nuhts'ítelh'a hoh nuhwhuba hoonzoo wule ka."

4

Peter 'ink'ez John bulh nahéyelh 'en but nébanilhti

¹ 'Et 'awhuz Peter, John bulh dune hubulh yahulhtuk hoh, ndunnah nawhulnuk luglez whucho howuhinli bumoodih, 'ink'ez Sadducee hubuhútni chah, 'en hubugha nindel. ² Whuts'uhudutnik ndunnah nanah whel'a 'en Sizi dazsai 'ink'ez dinidija, 'et hubugha whebuhodulh'eh. 'Et hoh yaidla dinahudutéduh 'alha' hoont'ah. ³ 'Et 'om bun whuts'un tsak'eoobuha'ai 'aw 'et hulhgha ts'un ye 'un whezulh 'et huwa. ⁴ 'Et whunts'ih lhanah hubudánts'o Sizi dazsai 'ink'ez dinidija huba 'alha' hoont'ah suli. 'Aw 'et 'ilho huba 'álha' hoont'ah 5,000 bat'en suli. ⁵ 'Aw 'et 'om bun dzin ndunnah Lizwif k'une'buhul'en hubumoYak'usda be nus whúnilh'enodih, hubutsuh whúdelhdzulh, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'en Jerusalem 'et 'ilhúhowezdel. ⁶ 'Ink'ez náwhulnuk

degħa nus dezti, Annas hiyúlhni, Caiphas, John, Alexander, 'ink'ez náwhulnuk degħa nus dezti ts'ah hahande, 'en chah, ts'iyawh Jerusalem 'et 'ilhuhowezdel. ⁷ Whel'a 'en 'ink'ez ndun soo na'huyinla, 'en chah hububut níboninla 'ink'ez hubuhoodulhkut “Dáhla hoh ahla? Ndai be úlhtus, 'i be 'aht'i? Ndan boozi bugħa ndun dune soo na'uhla?” ⁸ Ndoni Peter 'o nus ulhtus yulhtsi hoh ndo búlhni, “Israel budune nuhwheni k'une'bulhú'en 'ink'ez hubutsuh whúdelhdzulh chah, ⁹ ndun dune nuchásyah, 'en ba 'ut'en unzoo, 'i 'uts'ínla, 'i 'ink'ez dats'ínla soo ná'ts'inla hoh, 'i k'an buka neoodulhkut. ¹⁰ 'Et huwa nuhwheni 'ink'ez Israel hits'uh hainzut 'en ts'iyawh soo cho ndun nuhwhudutésnilh, Sizi Nazareth whut'en, 'en lhdulalhgus k'eílhti, 'en Yak'usda nahighílhna. 'En boozi 'ink'ez whélhtus 'i be ndun nuchásyah, 'en soo ná'ts'inla. ¹¹ Sizi, 'en 'int'ah Yak'usda be' dustl'us 'uk'une'úzguz, 'i k'ut ndutni hoh bugħi yatuk,

'Nuhwheni koo 'uwhulh'en tse 'ún dutelh'uz,
'i 'uja degħa nus tse tube buka daóodit'ah, 'i suli.'

¹² Yinkak ndulhcho hoh Sizi Gri 'en bugħa zeh uzdutejih. 'Aw 'uyoon yé ulhtus, 'i bugħa uzdoojih għaít'ah. 'Et whuz na'a Yak'usda negħa ooni'ai.”

¹³ 'Et naheyelh 'en t'ehonínzun Peter 'ink'ez John 'en 'ants'ih hoh dune, 'aw whechahodi'il 'uhint'ah. 'Aw chaníljut hoh yahulhtuk, 'et huwa huba hooncha, 'ink'ez t'ehonanzin Sizi Gri hiyulh nusudel hinli. ¹⁴ Ndun nuchásyah soo ná'uja 'ink'ez Peter John bulh hubuzih siyin hinilh'en hoh 'et huwa 'aw dája hudooni għaít'ah.

¹⁵ 'Et yatuk bakoo tinábonilh'a 'ink'ez hukw'u

nahuhúlhye. ¹⁶ 'Ink'ez lhahoodulkut, “Ndunnah dune daóobuztelilh? Jerusalem whut'en ts'iyawh t'ehonínzun dega nus huwa 'ét'en, 'et 'uhuhóonla. 'Aw whuts'uts'oodódlai ghaít'ah. ¹⁷ 'Et huwa 'aw 'o 'un 'uyoon t'eeonoozeh whuch'a, ndunnah dune tube cho bube' ts'oonolhjoot Sizi Gri boozi bugha 'aw 'o 'un 'uyoon dune bulh yáhoolhtuk gunih.” ¹⁸ 'Et hubukoo danáboninla 'ink'ez hubuhútni, “Nts'oh dáhoont'ah 'et whunts'ih, 'aw Sizi boozi bughi yaoolhtuk, k'us dune húhoolh'eh ílah!” ¹⁹ 'Et Peter, John bulh 'uhútni. “Nuhwhenich'oh hukw'u nuní nulhzut, nuhk'una'a tulih k'us Yak'usda buk'una'a tulih 'uztenilh? Ndet Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhoont'ah? ²⁰ Nts'e na'a ts'uhó'en 'ink'ez whulh 'uts'udánts'o, 'aw 'i zeh huwu yalhts'oolhtuk huba' hoont'ah?” ²¹ Nahéyilh 'en soo khunek ulhtus, 'i be doo chah, “Sizi yughu yaoolhtuk gunih!” hubuhútni, 'ink'ez hubulanahudetnik. 'Aw dzuh nobuhoolhdzut hoolah, dune ts'iyannah Yak'usda ba hodélhti njan dáhooja 'et huwa. ²² Ndun dune huwa 'ét'en 'i be soo ná'huyinla, 'en dit lanezi (40) 'o 'un be naodezut ho' 'int'ah.

Huba 'alha' hoont'ah hunooljut whuch'a ténahududli

²³ 'Aw 'et Peter, John bulh hubulanahudetnik ibulh, ndunnah náwhulnuk dega nus dezi 'ink'ez hubutsuh whudelhdzulh chah, 'et njan daobuzdáni, 'et hukw'ú nahuwhulnuk. ²⁴ 'Et 'uhudánts'o hoh ts'iyawh lhgha Yak'usda ts'un tenawhehúndunidli, “NeMoodihti nyun Yak'usda 'int'ah t'éts'onínzun, yaz, ndi yun, yatoo, 'ink'ez bun k'ut chah ínla, 'ink'ez ndai bulh 'úhoonla, 'i tubulh.

25 Netsuh whudelhdzulh David mba nye'ustlen,
Ndoni bughá mba yalhtuk ínle hoh ndutni,

“Udun yun k'ut whut'en,
di ka howunílch'e? Di ka ndunnah dune
Yak'usda ch'a yahálhtuk?”

26 Ndi yun k'ut hubudayi cho,
'en chah lhahudutedughan wheni.

'Ink'ez dune k'une'nuwhuhul'en chah
'ilhúhowezdel Yak'usda 'ink'ez buChrist,
'en hich'a nidendel ho' hut'en.”

27 'Et 'o 'un tenahudedli hoh 'uhutni, “Et 'alha'
'i be njan Jerusalem 'et Herod 'ink'ez Pontius
Pilate bulh 'udun yun k'ut whut'en chah, 'et
Israel hubuts'uh hainzut 'en chah, ts'iyawh
'ilhuhowezdel hoh nYe' Sizi lubeshi bughoh
hoolah, 'en buka tsi hódli neba yulhtsi, 'en
hich'a nidendel 'et wheni. 28 'Et 'uda be ilhtus, 'i
'ink'ez nyeni be ndunínzun ínle hoh lhawhudinla.
'Et k'an 'et daóotenilh dini ínle, 'et whuz na'a
ndunnah 'ilhuhowezdel nduw'hútenilh. 29 'Et
huwa neMoodihti, ne'hunoolhjoot, k'an dzin
hubóozelhts'ai 'ink'ez 'aw chats'uníljut hoh wheni,
mba' ts'ut'en, nghunek unzoo, 'i be yats'oolhtuk
negha ooni'aih. 30 'Et huwa neMoodihti, be ílhtus
'i be dune soo na'inle 'ink'ez nYe' Sizi, lubeshi
bughoh hoolah, 'en boozí be úlhtus, 'i bughá
ts'iyannah hubunalhts'et hooncha 'ink'ez huwa
'ét'en tune' whut'en hóle.” 31 'Aw 'et tenahudedli
'ustl'e' 'uhudéja hoh, nyoh 'ilhúhowezdel ndulhcho
noghésnai 'ink'ez Ndoni buyídelts'ut hoh 'aw
chaníljut hoh Yak'usda bughunek 'i be hubulh
yáwhehunilhtuk.

Huba 'alha' hoont'ah 'ilho lhula' hudut'en

³² Huba 'alha' hoont'ah 'ilho ts'iyannah lhula hudut'en. 'Aw hube'ildzun hoolah. Ndai hiyet'i 'ilho hiyé ne'ut'en. ³³ 'Aw chaníljut hoh whel'a 'en soo khunek ulhtus, 'i be, “alha' hoont'ah hoh Sizi neMoodihti 'en dinadija,” hutni, 'ink'ez Yak'usda tube hubuts'un únzoo. ³⁴ 'Aw 'ilhunuh hubutah ye dunidzit hoolah. Ndunnah bukoo k'us yun lhadínt'ah huyit'i, whe' honket, ³⁵ 'et sooneya bugha yúlts'uk, 'i whel'a 'en hubutl'aihinudzih. 'I 'ilho ndunnah 'en yedunidzuk 'en hubutl'áhiyudzih. ³⁶ 'Et whuz na'a 'uja 'ilhunuh dune, Joses hiyúlhni, 'en Levite 'int'ah, 'et Cyprus whuzdli, 'en whel'a 'en “Barnabas” hiyúlhni, ndi boozi 'i, “En nedzi ulhtus ilh'i,” ni hoh 'utni. ³⁷ 'En chah yun ut'i, 'i be 'ónket 'ink'ez whel'a 'en hubutl'ayándzai.

5

Ananias bu'at Sapphira bulh dahútenilh 'et

¹ 'Et whunts'ih 'ilhunuh dune, Ananias hiyúlhni, 'ink'ez bu'at Sapphira bulh yun hiyít'i, 'i hiyé 'onket, ² 'ink'ez sooneya bulah dich'oh duba yílhchoot. 'Et bu'at chah t'oonínzun. 'Ink'ez bulah 'i whel'a 'en butl'ayándzai, 'ink'ez ndo búlhni, “Ndi sooneya 'i ts'iyawh 'int'ah.” ³ 'Et Peter 'uyúlhni, “Et di ka Satan buk'úne' tant'en hukwa' nizun? 'Ink'ez lhe'dini sooneya buluh ílhchoot 'ink'ez Ndoni ts'un honts'it? ⁴ Ndi yun be 'óotekkulh whutsuh nuh-whe'ildzun unli ínle. Be 'óhket hoh buzooneya 'i chah nuhwhe'ildzun 'int'ah. 'Ink'ez di ka ndzi yuh hoh njan tinta' nint'en? Yak'usda ts'un honts'it 'aw dune ts'un ilah!” ⁵ Soo Ananias whudánts'o ibulh, nadélduz 'ink'ez dazsai. Ndunnah whulh údants'o tube cho whehunelhújoot.

⁶ Chilhkah 'en dahuníndel 'ink'ez hiyust'e highá' wezduz, tihinilhti, 'ink'ez whuyéhiyalhti. ⁷ 'Et tat hukw'e' hoonezt'o bat'en inle, 'et bu'at 'aw dáhooja t'echaonízun hoh danínya. ⁸ 'Et Peter 'uyúlhni, “Sudíni ndi sooneya, nki netl'ayándzai, 'i be 'óhket, 'i buzooneya, ts'iyawh tulih 'int'ah?” “A, ts'iyawh 'int'ah,” yúlhni. ⁹ 'Et Peter 'uyúlhni, “Et di ka nki bulh Ndoni ólhdzih hukwa' aht'en? Ndunnah chilhkah nki whuyéhiyalhti ndati hundelhúya, nyun chah whuz na'a tinanyotelhtelh!” ¹⁰ 'Et 'ahoh 'en chah yubut náłts'ut 'ink'ez dazsai. Chilhkah dahuníndel 'ink'ez 'en chah dazsai hinilh'en. 'Et 'en chah tihinilhti 'ink'ez buki hizih whuyéhiyalhti. ¹¹ 'Et huba 'alha' hoont'ah 'ink'ez 'uyoon dune tubulh ts'iyawh hodánts'o hoh dega nus whéhunelhújoot.

Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hut'en

¹² 'Et dune tah whel'a 'en lhat huwa 'ét'en tuné'hut'en. Solomon budáti bet huwhútni, 'et ts'iyannah huba 'alha' hoont'ah whuz 'ilhuhowezdel. ¹³ Ts'iyannah soo hubughi yahalhtuk, 'et whunts'ih 'aw huba 'alha' hoont'ah 'uyoon dune hubutahoodelh ghaít'ah. Njan lhe'hóoja 'et huwa whehíntszaz. ¹⁴ Sizi Gri huba 'alha' yint'ah 'o nus hulai suli, dune chah 'ink'ez ts'ekoo chah. ¹⁵ Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hut'en 'et huwa ti whuzih nduda hik'usútez 'i bulh tébuhulih, khun sih Peter hoh wheghah uyalh t'eh, butsen 'i whunts'ih buk'ut lhúyolts'it. ¹⁶ Lhanah hoh dune Jerusalem whunat keyah whut'en, 'en chah whusahándel. Nduda chah 'ink'ez ntsi' nudúdeh buyidélhts'i 'en chah whusábuhule 'ink'ez ts'iyawh soo ná'buhulh'en.

Whel'a 'en dzuh nubuhulhdeh

¹⁷ 'Aw 'et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti, 'ink'ez yuts'ú dutnik, 'en Sadducee hinli 'en whel'a 'en tube bughe' hoolnih suli. ¹⁸ 'Aw 'et whel'a 'en hubuhíhchoot 'ink'ez dune tsak'edelhts'i 'et tsak'ebahanla. ¹⁹ 'Et whunts'ih 'et 'ulh'ek neMoodihti bulizas tsak'edelhts'i da' duteztan, tinaóobuninla 'ink'ez obúlhni, ²⁰ “Ahdulh 'ink'ez Lizwif hubuluglez whucho nudelhúya 'ink'ez ndi k'an be ts'úkhuna, 'i bugha hubulh yálhtuk.” ²¹ 'Et hidánts'o hoh, soo yilhkai 'et Lizwif hubuluglez whucho dahuníndel 'ink'ez 'aw 'et dune wheoobohódulh'eh.

Whel'a 'en doo chah nahéyelh hububut niboninla

'Et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez yuts'úh dutnik, 'en Lizwif butsuh whúdelhdzullh, 'ink'ez nahéyelh chah, bughú nahézya yahatelhtuk hubugha. 'Et 'ink'ez whel'a 'en tsak'edelhts'i ts'ih Israel hits'uh haínzut 'en bukuwhenábuhalh'a hububut nibatelelh ka. ²² 'Et whuz hunindel hoh whel'a 'en tsak'edelhts'i 'en huhóolah hotelh'en. 'Et nahéyelh buts'un náhundel 'ink'ez ndo badáni, ²³ “Dune tsak'edelhts'i ts'ih lhghazdindel hoh dá'denla 'aw 'et ndóohoont'ah. 'Ink'ez huwuhinli chah 'aw 'et huwuhinli 'et dá'uzdutez'ai hoh, 'aw ndunnah whel'a 'en huhoolah!” ²⁴ Luglez whucho huwuhinli bumoodih, Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez Lizwif bunáwhulnuk moodih tubulh whulh 'úhudants'o hoh, 'et huwu yahulhtuk, “whel'a 'en dahúja simba 'uhint'ah?” hutni. ²⁵ 'Et 'ilhunuh dune danínya 'ink'ez ndo búlhni, “Whunulh'en ndunnah dune tsak'ehudelhts'i 'en nyooz luglez whucho ts'ih dune hubodulh'eh!” ²⁶ Luglez whucho huwuhinli

bumoodih, budune tubulh whuz whéhandel, 'et ndunnah 'ilhuhowezdel hubé hunulhújut doo ka tse be hubuhoogan, 'et huwa whel'a 'en higha 'ooliyaz hoh nabuhílchoot. ²⁷ 'Et whel'a 'en dunábuninla 'ink'ez nahéyelh hububut nebaninla 'ink'ez náwhulnuk degha nus dezti, 'et huboodulhkut, ²⁸ “Soo khunek ulhtus, 'i be nuhwhuba nats'uhézya ínle ndun Sizi bugha dune huboodulh'eh ílah nuhts'utni inle. K'an whunulh'en lhe'ahja, Jerusalem ndulhcho hoh 'aw 'et hubodilh'eh. Ndun dune dazsai, 'et nuwheni nek'éhoh'alh hukwa 'aht'en!” hutni. ²⁹ Peter 'ink'ez 'uyoon whel'a 'en bulh whuz yahatelhtuk, “Yak'usda zeh buk'úne' ts'oot'en huba' hoont'ah, 'aw dune buk'úne' ts'oot'en huba cha'hóot'ah,” húbulhni. ³⁰ “Et Sizi lhdulalhgus hiyendunilht'o hoh sélhghi, 'et whunts'ih netsuh whudelhdzulh buYak'usda 'en nakhiyílhna. ³¹ 'Et Yak'usda yak'uz whenáyalhti dunalhnih ts'ih buzih 'et yulhda, 'ink'ez Moodihti 'ink'ez neulhyis chah yulhtsi. 'Et Israel hubuts'uh hainzut hubeni náhondunoolelh, 'et sih bulubeshi huba 'ún yutoolhdelh. ³² 'Et nuwheni Yak'usda ne'ust'en ho'en ts'inli 'ink'ez huwu yats'ulhtuk. 'Ink'ez Ndoni, 'en Yak'usda k'une' 'ut'en hubugha iní'ai, 'en chah nela'ut'en,” 'et hubúlhni. ³³ 'Et nahéyelh njan hodánts'o hoh, tube cho 'o nus hukwa ha'nilch'e k'et, whel'a 'en hubotuzelhghehl hukwa' huninzun, 'et howu yahalhtuk. ³⁴ 'Et whunts'ih 'ilhunuh dune, Gamaliel hiyúlhni, 'en Pharisee unli ts'iyannah ba ncha, 'en hubutah didinya 'ink'ez ndo búlhni, “Astl'iyaz 'az hubehlelh.” ³⁵ 'Et nahéyelh ndo búlhni,

“Israel whudune huwa 'óohli hoh ndunnah dune né'bulh'en. ³⁶ Dzuh sa da inle 'ilhunuh dune Theudas hiyúlhni, 'en ninya 'Dune ncha usdli,' ni hoh dune bulh yálhtuk. 'Et 400 bat'en 'en hits'ú nedindel, 'et whunts'ih hizelghhi, 'ink'ez yuts'ú nidendel inle, ts'iyawh 'ants'ih lhtahanindel. 'Et nduhóoja hoh hoolah huzdli. ³⁷ 'Et whuz na'a zeh 'uyoon dune chah nduja, Judas Galilee whut'en hiyúlhni, 'et dune naoodulto hoh 'et ninya. 'Et chah lhanah dune hits'ú nidendel. 'En chah hizelghhi 'ink'ez yuts'ú nidendel ínle, 'en chah ts'iyawh lhtanahundel. ³⁸ 'Et ndúhooja inle 'et huwa nuhwhudúsní, ndunnah dune hoonli 'oobohleh gunih, hubuts'uh hachaozah'ak! 'Et dich'oh duba 'uhut'en 'ink'ez whunohodulh'eh t'eh, 'ahoh hoolah naóotedle. ³⁹ 'Et whunts'ih Yak'usda ndi 'ut'en k'ah ts'ih hubugha ini'ai t'eh, 'aw buch'a' oolhdeh ghaít'ah, doo ka sih Yak'usda ch'a ne'aht'en wahle.” ⁴⁰ 'Et nahéyelh huba 'alha' deja. Whel'a 'en danábaninla 'ink'ez “Huboolhtsas,” hubuhútni. 'Ink'ez hukw'elh'az, “Sizi boози bugha dune huhodoolh'eh gunih!” hubuhútni, 'ink'ez bulanahudetnik. ⁴¹ 'Et whel'a 'en nahéyelh bughu tínahundel. Yak'usda Sizi Gri ba dzuh nuhude 'et huba soo' huldzoo dich'oh 'et na'hundunudzun, 'ink'ez howu nélnik. ⁴² 'Et dzin totsuk Lizwif luglez whucho 'ink'ez dune bukoo chah, Sizi, 'en Yak'usda buChrist, 'en bugha dune huhodulh'eh 'ink'ez khunek unzoo, 'i be dune hubulh yahúlhtuk, 'aw 'ustl'e' cha'hudínli.

6

Skwunlai 'o 'at nanah dune, ndunnah whel'a 'en la'hut'en

¹ 'Et hoh da yugha hoodul'eh 'o nus hulai suli. Yugha hoodul'eh Lizwif nawh hudedowh, Greek hubughunek k'eyahalhtuk 'ink'ez Lizwif dich'oh hubughunek k'eyahalhtuk, 'en lhts'un lhenah 'ahúdeja. Greek k'eyahalhtuk hutni, “Netsandelh 'aw hubugha cha'hus'ai dzin totsuk sooneya dune hiye la'ut'en, 'i whutahudzih teh.” ² 'Et lanezi 'o 'at nanah whel'a 'en Sizi Gri yugha hoodul'eh, ts'iyawh 'ilhubuhwezda 'ink'ez 'uhutni, “Aw cha'hóozoo Yak'usda bughunek be yats'ulhtuk whulazdutetnih 'ink'ez sooneya dune be la'whut'en, 'i zeh 'uts'oolh'en ghaít'ah. ³ 'Et huwa sulhutsinkah skwunlai 'o 'at nanah dune nuhtah ndunnah t'ebunáhzun Ndoni hubuyidínda 'ink'ez huwhunih chah 'uhint'ah 'utaháobahle 'en ndi 'ut'en 'uhiyoolh'en wheni 'en huwu hinli hubuts'oolhtsilh. ⁴ 'Et nuwheni tenazdudli 'ink'ez Yak'usda bughunek be yáts'ulhtuk, 'et zeh 'uts'otelh'ilh,” hubuhútni. ⁵ 'Et 'iluhowezdel ts'iyawh whel'a 'en huba soo' hudeja, 'et Stephen 'en 'utahahúyalhti soo cho be 'alha' hoont'ah ut'i, 'i 'int'ah 'ink'ez Ndoni buyudínda. 'Et Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas chah, 'ink'ez Nicolaus, 'en 'udun yun k'ut whut'en, Antioch whut'en 'int'ah, 'en Lizwif ts'ú nenadenja inle, 'en 'utahaóobahanla. ⁶ 'Et whel'a 'en hububut nébaninla hoh whel'a 'en huba tenahudedli 'ink'ez hubuk'událnik.* ⁷ 'Ink'ez Yak'usda bughunek 'aw 'et ndulhcho t'enédzin. Yugha hoodul'eh, Jerusalem whut'en chah 'o nus hulai huzdli. Lhanah Lizwif hubunáwhulnuk 'en chah Yak'usda bughunek hiyílhchoot.

* **6:6** 'Et whuz na'a ts'yanah t'ehinízun, hubulh lhulh lhugha hinli.

'Aw 'et Stephen hiyílhchoot

⁸ 'Et Stephen be 'alha' hoont'ah 'ink'ez Ndoni ye úlhtus, 'i be dézbun, 'i bugha dune tah hooncha huwa 'ét'en túne'ust'en. ⁹ 'Et whunts'ih bulunah dune hich'a nídenel, 'en Lizwif Cyrene 'ink'ez Alexandria ts'ih haháandel 'uhint'ah. 'En, 'et 'ulhna hinli hubulanadetnik 'ilhunuh luglez 'et whehúhoozi 'et 'ilhuhowezdel. 'Uyoon chah Cilicia 'ink'ez Asia ts'ih haháandel, 'en chah Stephen hiyenah 'utni. ¹⁰ 'Et whunts'ih Stephen, Ndoni bugha whunih k'et yalhtuk, 'et huwa 'aw hich'a oolhdeh ghaít'ah. ¹¹ 'Et 'ants'ih hoh dune, 'en huba k'elha háwhulhtsi Stephen, Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez Yak'usda ch'a yalhtuk hudooni ka. ¹² 'Et nduhútni hoh, hubutsuh whúdelhdzulh, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'ink'ez 'onghunnah chah huba hodi'ai, 'en ts'iyawh Stephen hiyulh húnilch'e. Highu nindel, hiyílhchoot, 'ink'ez naheyelh hububut nihínilhti. ¹³ 'Et bulunah dune hiba hoots'it ka whusaóobahanla 'ink'ez naheyelh njan ndo buhútni, “Ndun dune neluglez whucho whudezti 'ink'ez Moses huwa néulh'a 'ahoolhyez whuch'a yálhtuk. ¹⁴ Njan ndutni hoh uzdits'o. 'Ndun Sizi Nazareth whut'en neluglez whucho nawhúdunteyus 'ink'ez Moses khunek netl'aída'ai, 'i chah ts'iyawh 'uts'un na'a zeh na'whutelilh,' 'et ndutni hoh uzdits'o.” ¹⁵ Ndunnah nahúheyelh ts'iyawh Stephen 'en zeh hínilh'en bunen unzoo k'et 'ants'ih lizas nen 'et ndunt'ah.

7

Stephen wheoobunelhtan nts'ena'a Yak'usda

Abraham 'utahayalhti

1 'Et Lizwif bunáwhulnuk degha nus dezi Stephen yoodulhkut, “Et ndunnah 'alha, hutni hoh ih hutni?” 2 'Et Stephen 'uyúlhni, “Sulhutsinkah 'ink'ez 'abákah soo zúlhts'ai! Netsuh whudelhdzulh Abraham 'awhuz Mesopotamia usda, Haran ts'ih natedalh whutsuh hoh, Yak'usda buts'uh hayánduz, 'et bunalhts'et hawhélts'ut. 3 'Et Yak'usda 'uyúlhni, ‘Nyunatnekah 'ink'ez nkeyah chah whuch'a sinyih 'ink'ez nts'e keyah whúnyuntelhtun whuz tonya.’ 4 'Et Abraham, Chaldea yun k'ut whuch'a síya 'ink'ez Haran ts'ih ninya. 'Et hukw'elh'az be'abá dazsai hoh ndi yun k'an buk'udelhúts'i, 'i Yak'usda whuz wheyálh'a. 5 'Aw Yak'usda yun ntsolyaz whunts'ih yughá chai'al, 'et whunts'ih yuts'ú yoozi hoh ndi yulhni, ‘Nyun 'ink'ez ndan nyehudútedulh, 'en ndi yun hubube'hooldzun tele.’ 'Et hoh da Yak'usda ndi yulhni hoh Abraham 'aw buzkeh hoolah inle. 6 'Et Yak'usda ndi yulhni, ‘Nts'ahahutedulh 'uts'un yun k'ut ts'ih whuz 'ulhna huteleh 'ink'ez 400 naodezut 'et dune dzuh nubutelhdoh.’ 7 'Et Yak'usda ndo búlhni, ‘Ndunnah 'ulhna hubuhit'i sich'oh huba nahutesyeh. 'Et hukw'elh'az whuch'a nahúsdel 'ink'ez njan keyah, si zeh sk'úne' hutet'en.’ 8 'Et Yak'usda Abraham ndi ye yuts'u nahezya, 'i bugha buts'uh huhainzut, 'en hika dune unli, 'i k'ut hubuhít'us. 'Et whuz na'a Yak'usda hiyulh 'ilhunuh huzdli. 'Et Abraham buye' Isaac whuzdli 'ink'ez whulh lkh'udit dzin 'et hiyúzt'us. 'ink'ez Isaac chah buye' Jacob hoh Jacob, 'en chah ndunnah buye'kah lanezi 'o 'at nanah, 'en chah netsuh whudelhdzulh

whunih ndúbuhinla. ⁹ 'Et doo chah nuhtsuh whudelhdzulh, Joseph bulhutsinkah, 'en highe 'oolnih 'et Egypt ts'ih hiye 'ónket 'ulhna tele ka, 'et whunts'ih Yak'usda yulh 'út'en,* ¹⁰ 'ink'ez dzuh nutezut whuch'a nayulhti. 'Et Pharaoh, Egypt hubudayi cho, yubut ninínya hoh Yak'usda whunih chah yulhti, 'ink'ez hubudayi cho yót'i ka 'et chah yugha óoni'ai. 'Et huwa hubudayi cho Pharaoh 'en bukoo chah 'ink'ez keyah dulhcho hoh chah whumoodih yulhti. ¹¹ 'Et Egypt 'ink'ez Canaan whulh dulhcho hoh dai whuzdli. Tube dune dzuh nudeh k'et netsuh whudelhdzulh 'aw ts'uyi, 'i nahóolelh ghaít'ah. ¹² 'Et whulh údants'o Egypt ts'ih whuz ts'uyi, 'i 'ilhówezdla 'et buzkeh, netsuh whudelhdzulh, 'en 'udetsah whuz whebalh'a. ¹³ Whúlh nat hanahedel hoh 'et Joseph bulhutsinkah ts'un t'éoonedzin 'ink'ez hubudayi cho Pharaoh 'en Joseph bulh dunékah whulh údants'o. ¹⁴ 'Et Joseph be'abá Jacob yuts'ótl'a khunek i'ai, dich'oh 'ink'ez dunatnékah teh ts'iyawh whusahóodelh, hubúlhni. 'Ilho skwunlai 'o 'at nankoh lanezi 'o 'at skwunlanah, (75) 'en hinli. ¹⁵ 'Et Jacob Egypt ts'ih hunindel, didut chah 'ink'ez netsuh whudelhdzulh chah 'et hudálts'i 'et keyah yahadla. ¹⁶ Buyust'e 'et keyah Shechem huwhútni ts'ih whuz lhghu naobadinla. 'Et whutsuh da Abraham 'et keyah, ndunnah Hamor whut'en hubuts'un yunyaz onket inle, 'i k'ut whuyo buhanla. ¹⁷ 'Et ndi yun Yak'usda Abraham ye yúts'u nahezya, 'i beghah whúdezulh 'ink'ez nedune Egypt hudelhts'i 'o nus hulai suli. ¹⁸ 'Et 'ants'ih 'uyoon hubudayi cho suli. 'En 'aw Joseph

* **7:9** Hubutsuhda 'en yun k'ut Egypt 'et hudalts'i.

be 'ut'en k'ah 'aw t'éwhunúszun. 'En Egypt whut'en bumoodih suli. ¹⁹ Nedune hubé' whulhts'it 'ink'ez netsuh whudelhdzulh dzuh nubulhdeh hoh k'anya huhonle 'en tébuhoooleh yahódlah ka, 'et whuz na'a hubudayi cho Pharaoh hubúlhni. ²⁰ 'Et hoh da Moses whuzdli, 'en tube dune unzoo 'ink'ez tat sanun 'et be'abá bukoo hinalhyi. ²¹ 'Aw 'et téhinilhti hoh Pharaoh butse' 'en ílhchoot 'ink'ez dich'oh buyaz k'una'a yunelhyi. ²² Egypt whut'en ndai hiyé whunih, 'i ts'iyawh whehiyoodalh'i. 'Et dune ncha suli bughunek bugha 'ink'ez be 'ut'en chah. ²³ 'Et dit lanezi be naodezulh suli hoh ndun Israel hubuts'uh hainzut Moses, 'en dudulh whut'en, 'en hubutah nanátedalh hukwa'nínzun. ²⁴ 'Et whuz ninya hoh 'ilhunuh bulh whút'en, 'en yunilh'en hoh ndun Egypt whut'en dzuh nuyulhdzut 'en yuk'ut duneh hoh k'ut duja 'ink'ez ndun Egypt whut'en yuzelghhi. ²⁵ Moses dich'oh ndunínzun, 'Sudune 'en njan t'ewhunuszun si Yak'usda buts'un sútelh'a, si sugha hubulánáhúdútetnih ka.' 'Et whunts'ih 'aw t'echaoohonízil Moses Yak'usda buts'ú wheyalh'a. ²⁶ 'Et 'om bun dzin 'et nanah Israel hubuts'uh huhanzut lnehút'us 'et, 'Dah!' hubúlhni, 'Soo zúlhts'ai sulh dune lhulhutsin ahli, di ka lhéht'us?' hubúlhni. ²⁷ 'Et ndun bughá whut'en Moses 'un be' yunilhtsut 'ink'ez, 'Ndan nemoodih 'ink'ez nahéyilh nyulhtsi hoh 'int'en? ²⁸ Hulhda ndun Egypt whut'en lhé'inla sélhghi! Whuz na'a si chah sutuzalghelhelh ninzun ho ih 'int'en?' yúlhni. ²⁹ 'Et Moses whudánts'o hoh, 'et whetsílhya, 'ink'ez keyah Midian huwhútni ts'ih whuz whinya, 'et dune unli, 'ink'ez 'et nanah buye'kah whúzdli. ³⁰ 'Et doo chah dit lanezi naodezulh nadle

hoh, nyooz dzulh Sinai hiyúlhni, 'i buzih dune chahóot'ih ts'ih 'et whus delhtan, 'i dézk'un 'i tah neMoodihti bulizas yá'en. ³¹ 'Et Moses ba hooncha ho'en 'et whuz wheínya, soo cho whuntel'h'ilh ka. 'Et Yak'usda yulh yatélhtuk hoh ndutni, ³² 'Si 'ust'ah, ntsuhda hubuYak'usda usdli. Abraham 'en buYak'usda 'ust'ah, Isaac, 'inkez Jacob chah buYak'usda 'usdli.' Moses nuljut k'et duldud 'ink'ez 'aw whunoolh'en ghaít'ah. ³³ 'Et Yak'usda ndi yulhni, 'Ke hain'es, njan yun whudézti 'int'ah hukw'usinyin. ³⁴ Egypt hudelhts'i sudune hubunulh'en ndulhcho, 'i be dzuh nuhudeh 'ink'ez hubudústs'o lhe'hoolcho, 'i be tehududlih 'en hubutelhyih 'et wheni 'usja ndus háya. 'Anih 'aw 'et Egypt ts'ih nyutélh'alh." ³⁵ 'Et Stephen 'o 'un ndutni, "Moses 'en 'int'ah Israel hubuts'uh huhanzut hich'a nalhúya inle, 'Ndan nemoodih 'ink'ez nahéyilh nyulhtsi ho ih 'int'en?" hiyúlhni inle. 'En 'uyílna Yak'usda hubuts'ítelh'a ndun lizas whus dézk'un, 'i tah ya'en, 'en yula'ut'en hoh Moses bumoodih 'ink'ez whuch'a nabuzdla yulhtsi. ³⁶ 'Et hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tune'út'en, 'et huwa Egypt whut'en hubula k'éhanabanla, 'et yatoo dulk'un huwhútni, 'ink'ez 'et dit lanezi naoodezulh (40), 'et dune chahóot'ih hoh nahudelh inle. ³⁷ Moses 'en 'int'ah Israel hubuts'uh huhanzut hubúlhni hoh ndutni, 'Yak'usda be nus whúnilh'en, sundult'ah, 'en Yak'usda nuhts'ítelh'alh. Nuhkeyah 'ilhunuh 'en 'utenilh. 'En hubóozolhts'a.' ³⁸ Moses 'en dune chahóot'ih 'et Israel hubuts'uh huhanzut hiyulh 'ílhodulh inle. Netsuh whudelhdzulh hubutah 'et'en 'ink'ez 'en zeh 'int'ah Sinai dzulh k'ut lizas yulh yailhtuk inle Yak'usda bughunek netl'aídoo'alh ka. Ndi Yak'usda bughunek bulatah

hoolah ho' 'int'ah. ³⁹ 'Et whunts'ih netsuh whudelhdzulh Moses hik'éne' oot'en hukwa cha'hunízun, hich'a nalhúya, 'ink'ez Egypt ts'ih nahutedulh zeh hukwa' hunínzun. ⁴⁰ 'Et huwa Aaron 'uhiyúlhni, "Uk'éltsi neba inleh! Neba yak'usda wule huba. 'Et ntse newhuntehtun. Ndun Moses newhusaínla, 'en dája simba 'aw t'ets'onízun 'et huwa.' ⁴¹ Hoh da 'et musdusyaz k'edeltsi 'uhínla inle 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut hits'e' delhk'un. 'Et huhóont'i hoh honélnik, hubula be nyoo 'uhiyínla 'et huwa. ⁴² 'Et Yak'usda hubuch'a nálhú'a 'ink'ez n'un hubutelhdel nduk yaz sum 'i hits'un téni' noolhzin ka. 'Et hukwa Yak'usda be nus whúnilh'en 'i k'ut 'uk'une'úsguz inle hoh ndutni,

'Dune Israel buts'u huhanzut,

njan dune chahóot'ih dit lanezi naoodezulh whutah ndi khunai uhghan 'aw si suts'un ilah Yak'usda bukw'uzdai k'ut dulhk'un ho' 'int'ah.

⁴³ 'Et nuhyak'usda Moloch 'i nuhwhuba luglez 'ulh'en nuhle 'ink'ez sum k'edeltsi 'i chah nuhyak'usda Rephan hiyulhni,

'i 'int'ah hoh 'uk'eltsi 'uhla, 'i buts'un téni'nulhzun, 'et huwa 'aw 'et Babylon 'o 'un ts'ih nuhwhutelh'alh."

⁴⁴ 'Et Stephen 'o 'un ndutni, "Et netsuh whudelhdzulh dune chahóot'ih ts'ih bun choyah Yak'usda hubeghah 'int'ah, 'i nahíyule. 'Et nts'e na'a Moses Yak'usda ndi yúlhni hoh whuz na'a 'uyínla, nts'e na'a 'uk'e'whélti 'et Moses whínelhtan inle. ⁴⁵ 'Ink'ez k'at le netsuh whudelhdzulh bun choyah hububákah hubutl'ahúho'ai. 'Et Yak'usda 'udun yun k'ut whut'en yun k'unábuntézyoot hoh hubudune ndi yun hiyílhchoot inle. 'Ink'ez ndi bun

choyah 'et whuz'ai Joshua hiyulh tezdél David whusatéyálh whuts'un. ⁴⁶ 'En Yak'usda ba unzoo, 'en 'et Yak'usda yoodulhkut, "Aw ih 'udun koo mba níhos'alh ghaít'ah? 'Ilhuz wheni 'et whuté'alh.' Ndun Yak'usda 'en netsuh whudelhdzulh Jacob, 'en buYak'usda 'int'ah. ⁴⁷ 'Et whunts'ih Solomon 'en 'uja Yak'usda ba koo 'uhóonla inle. ⁴⁸ 'Et whunts'ih dega nus Yak'usda dezti 'aw dune bukoo 'uhóonla chaídah. 'Et Yak'usda be nus whúnilh'en inle 'et ndutni,

⁴⁹ 'Moodihti utni, yak'uz whuts'un ts'iyawh k'úne' whul'en 'ink'ez ndi yun suke buk'usíla huba' 'int'ah.

Nts'e na'a 'usutelhlilh koo suba 'uwhutehlilh 'ink'ez nts'e na'a natelhúyis, 'et suba niotéh'alh?

⁵⁰ 'Aw t'éoonuzáhzun sich'oh ts'iyaintsuk 'usdla inle,' ni hoh utni."

⁵¹ 'Et Stephen 'o 'un ndo búlhni, "Ndi Yak'usda bughunek be nohwhulh yalhtuk, tube 'uts'un únuzun ahli hoh 'aw oozólhts'a hukwa cha'nuzáhzun 'ink'ez Yak'usda 'aw bulh 'ilhunuh cháhlah! Nuhwheni chah nuhtsuh whudelhdzulh dahánt'e 'et ndaht'ah. Ndoni buk'úne' teht'en 'aw hukwa cha'náhzun! ⁵² Ts'iyannah Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en nuhtsuh whudelhdzulh hube' huzúla inle. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda be nus whúnoolh'en, ndun Yak'usda ba ts'ah'un na'a 'int'ah whusatéyálh hubugha hubunalh hútni hoh, nuhtsuh whudelhdzulh hizelhgghi inle. Ndun 'en 'int'ah be 'óhket 'ink'ez sélhghi inle. ⁵³ Nuhwheni 'uht'ah, Yak'usda bughunek bulizas nuhtl'aída'ai 'et whunts'ih 'aw buk'únucha'aht'il!" hubúlhni Stephen.

Stephen tse be hizelghhi

⁵⁴ 'Et dune nahéyelh Stephen hidánts'o hoh 'o nus huyulh húnilch'e k'et 'et huwa hituzelghhelh hukwa' huninzun. ⁵⁵ 'Et whunts'ih Ndoni Stephen soo ye yudíls'tut, nduk yak'uz ts'ih yutá'en hoh Yak'usda buts'uh hayánduz yutelh'en 'i bulh 'ink'ez Sizi Yak'usda nalhnih ts'ih yughu siyin. ⁵⁶ 'Ink'ez utni, "Nduk lhe'hóoja whunulh'en, yak'uz da'dutézkez 'ink'ez yinkak dune ye'† Yak'usda nalhnih ts'ih yughu siyin hoh whunulh'en!" ⁵⁷ 'Et soo 'uhultus hoh 'uhúldzul 'ink'ez hubudzo whudahúdelhnik 'ink'ez ts'iyawh 'ilho hiyúlh telhtsut. ⁵⁸ 'Et Jerusalem 'et tinahínino, 'ink'ez tse be whehiyoonilh'uz. 'Et ndunnah Stephen nehínulh'uz‡ nahiyits'uz, 'i ts'ahahiyelya, 'et dune chilh, Saul hiyúlhni, 'en zih nihíninla yughole ka. ⁵⁹ 'Et whuz na'a zeh Stephen tse be nuhínulh'uz 'ink'ez neMoodihti yulh yálhtuk, "Sizi neMoodihti suzul ilhchoot!" yúlhni. ⁶⁰ 'Et dugwútsi be nenínya 'ink'ez soo 'ultus 'utni, "SMoodihti ndi lubeshi 'uhiyínla, 'i huba 'un yutolhdelh!" Ndudeja 'ink'ez dazsai.

8

¹ 'Et ndun Saul hiyeni k'una'a 'ayínla.

Saul ndunnah huba 'alha' hoont'ah 'en hube' zula

'Et dzin zeh Jerusalem ts'ih Sizi ba 'ilhuhowezdel bube' túzelalh 'ink'ez dzuh nobutelhzut. 'Et ts'iyannah huba 'alha' hoont'ah Judea 'ink'ez Samaria whut'en bukeyah ts'ih

† 7:56 Sizi Gri whuz na'a chah hiyóozi. ‡ 7:58 Ndun ninulh'uz, 'en Stephen hich'a halhtuk inle 'uhint'ah.

whuz ts'iyawh whutabanényoot. Whel'a, 'en zeh 'aw 'et hudelhts'i. ² Bulunah soo Yak'usda ts'un téni' hunilhzun, Stephen whuyihyalhti tube hubugha budzi únduda 'ink'ez hutso. ³ 'Et whunts'ih Saul, Sizi Gri bugha 'iluhoweزدel hoolah hubutelhtsilh hukwa' ninzun. Koo totsuk dune 'ink'ez ts'e koo chah t'ibugus 'ink'ez tsak'eobulih.

Ndi khunek unzoo, 'i Philip ye yáhtuk

⁴ 'Aw 'et huba 'alha' hoont'ah ndulhcho hoh nuhúdelh 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i hiye yáhtuk. ⁵ 'Et Philip 'en keyah Samaria whuz'ai whuz ninya 'ink'ez Christ, 'en bugha dune hubulh yáhtuk. ⁶ 'Et 'iluhoweزدel Philip yalhtuk hidánts'o 'ink'ez huwa 'ét'en tune'út'en chah hinilh'en hoh, ts'iyawh t'ehudusnih 'ink'ez hiyoozélhts'ai. ⁷ Ntsi' nududeh, 'i buyáh hanainanyoot hoh 'ahúzul. 'Ink'ez lhanah dune dechadusnik chah 'ink'ez dzuh nuhudelh chah, 'en soo naóo'balh'en. ⁸ 'Et huwa nyoh keyah Samaria whuz'ai ts'iyawh huhóont'i. ⁹ 'Et whunts'ih whuz 'ilhunuh dune, Simon hiyúlhni, 'et usda. 'En 'ahoolhyez duyun 'ink'ez huba né'dulhde 'et hoh, “Si dune uncha 'ust'ah!” hubúlhni hoh Samaria whut'en huba hooncha. ¹⁰ 'Ink'ez ts'iyannah keyah hudelhts'i soode'a 'int'ah 'ink'ez tel'ennah chah hinilh'en 'ink'ez hiyoozélhts'ai. 'Et, “Ndun Simon 'en 'int'ah Yak'usda ba hooncha túne'ut'en unli,” hutni. ¹¹ Soo sa hoh huba duyun unli 'ink'ez huba hooncha 'et huwa bughunek tube hiyoontun. ¹² 'Et whunts'ih Philip ndi khunek unzoo Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha 'ink'ez Sizi Gri boozi bugha, 'i chah ye hubulh yalhtuk inle, 'en 'o nus huba 'alha 'utni, 'et huwa dune 'ink'ez ts'ekoo chah,

ts'iyawh too bé' hulya. ¹³ 'Et huwa Simon 'en chah buba 'alha' hoont'ah suli. 'Et too be' úlya hoh Philip yulh zeh 'ut'en. Nts'oh huwa 'ét'en 'ink'ez hooncha tune'út'en ts'iyawh 'et hubugha Simon buba hóoncha. ¹⁴ 'Et whel'a 'en Jerusalem ts'ih whulh 'uhústants'o Samaria whut'en Yak'usda bughunek hiyílhchoot, 'et Peter 'ink'ez John bulh whuz whebahalh'a. ¹⁵ 'Et whuz huni'az hoh 'et buba 'alha' hoont'ah Ndoni buyudóolts'it ka huba tenahudedli. ¹⁶ 'Awhuz Ndoni buyúdults'it, Sizi boози 'i bugha zeh too be' hulya. ¹⁷ 'Et Peter 'ink'ez John bulh buk'ehúdílnik hoh 'aw 'et Ndoni buyídelts'ut. ¹⁸ 'Et Simon hubunilh'en whel'a 'en dune hubuk'ut delhúnik t'eh Ndoni hubuyídults'uk. 'Et Peter John bulh sooneya hubugha óo'alh hukwa' bulh'en. ¹⁹ 'Ink'ez ndo búlhni, “Si chah ndi be ts'ílhús, 'i sughu náh'aih 'et huwa ndan buk'udelhúnik 'en chah Ndoni buyudóolts'it.” ²⁰ 'Et whunts'ih Peter 'uyúlhni, “Ndi Yak'usda negha óoni'ai sooneya be ootankulh ninzun t'eh, nyun 'ink'ez nyuzooneya bulh hukw'elha dutéhk'un ho' hoont'ah! ²¹ Ndi ne'ut'en 'aw nela'olh'en huba cha'int'ah 'ink'ez Yak'usda nalh 'aw ndzi ts'ah'un cha'ít'ah 'et huwa, 'ink'ez 'aw nets'ún dentni ilah cha' unint'ah. ²² Njan tink'us na'a nuní ninzut lht'ananindaih 'ink'ez neMoodihti buts'un ténadinli njan dunínzun, khun teh mba 'ún whutoolhdelh. ²³ Whuz na'a t'enyunúszun, daint'ah 'oolnih ntsi' dembun 'ink'ez lubeshi 'ustl'e' onleh ghaít'ah!” ²⁴ 'Et Simon, 'en John 'ink'ez Peter ndo búlhni, “NeMoodihti ts'un sba tenadahdli njan daootenilh dahni, 'et 'aw sts'un nducha hosne.” ²⁵ Soo bughunek ulhtus hoh neMoodihti bughunek ghu yáhálhtuk hukw'elh'az

John 'ink'ez Peter bulh Jerusalem ts'ih nahunt'az. He'us hoh Samaria whutah keyah whuyaz totsuk khunek unzoo, 'i be dune bulh yahúlhtuk.

Philip, ndun Ethiopia moodih ye yátelhtuk

²⁶ 'Et neMoodihti bulizas, 'en Philip yulh yátelhtuk hoh ndi yúlhni, “Lhadíntneh 'ink'ez ndet Jerusalem ts'ih ti n'az Gaza ts'ih, whuz ti inyalh,” whuz dune chahóot'ih ts'ih. ²⁷⁻²⁸ 'Et Philip lhadúja 'ink'ez whuz whenya. 'Et sih Ethiopia dune, 'en eunuch hubuhútni,* 'en koo ts'ih nádalh. Ethiopia hubudayi cho ts'eke† 'en ba sooneya ghunli dune ncha hiyilh'i. Jerusalem ts'ih Yak'usda ts'un teni' noolhdzin ka whuz nusíya, wagon be whuz de hanaja. Hoh wheghah élhbus hoh Isaiah, Yak'usda ba nus whúnoolh'en, 'en yuk'une'úzguz, 'i yuk'uyalhtuk. ²⁹ 'Et Ndoni Philip yulh yailhtuk, “Whuz buts'ínyalh 'ink'ez wagon buzih k'ut tonya,” yúlhni. ³⁰ 'Et Philip yughulgai 'ink'ez Isaiah yuk'úne'uzguz 'i k'ut 'uk'eyalhtuk yuduzts'ai, 'et yoodulhkut, “Ndai buk'uyailhtuk 'i daja ni, 'et nt'eoonínzun ih?” yúlhni. ³¹ “Nts'e na'a t'entészin? Dune hiye súnulhtun t'eh, 'et sih daja ni hoh 'utni nahós'alh,” yúlhni. 'Ink'ez Philip, “Sughu denyih, 'ink'ez suzih sinda,” yúlhni. ³² Ndi Yak'usda bughunek buk'une'úsduguz, 'i 'ilhunuh 'et hukw'e yalhtuk ndutni hoh, “Sheep hituzelghelh ts'ih hítelhti, 'i soo dant'ah, 'ink'ez sheeptyaz hahiteghus teh t'edusnih, 'et ndunt'ah 'aw yachatíltih.

* **8:27-28** Ndi boozi, eunuch, 'i dune 'aw ts'ekoo t'aghóonalh ghait'ah hiyulhtsi, ni ho 'utni. † **8:27-28** Ndunnah hubudayi cho ts'eke, 'en Candace hiyúlhni.

33 Ts'iyannah nalh 'et hooncha hoh hukwayá
hoonli tuné' hiyulh'en,
'ink'ez 'aw ts'ah'un na'a nucha'hiyilh'il.
Ndi yun k'ut ye khúna 'i hubugha yílchoot,
'et huwa híts'u hainde 'aw dune t'ehinóozin
ghait'ah.”

34 'Et ndun eunuch Philip 'ulhni, “Sudíni ndan
Yak'usda be nus whúnilh'en ndan 'ulhni, dich'oh
tulih na'dudútni k'us 'uyoon dune tulih 'ulhni?”

35 'Et Philip yawhénilhtuk ndi dune yuk'uyailhtuk,
'i Yak'usda bughunek 'et ho' dini hoh khunek un-
zoo, 'i Sizi bugha ts'iyawh yudáni. 36 'Uhelhbus
hoh too hoonli 'uhunilhbaz. 'Et ndun moodih

'utni, “Njan too hooni. Dáhoont'ah huwa 'aw too be'
'óosneh ghaít'ah?” 37 'Et Philip 'uyúlhni, “Ndzi ndul-
hcho, 'i be, be 'alha' hoont'ah int'i t'eh, 'et too be'
tálnilh.” 'Et 'uyúlhni, “Sizi Gri 'en Yak'usda buYe'

'int'ah, 'et suba 'álha' hoont'ah!” 38 'Et ndun eu-
nuch be ne'ulbas 'ilhuz nenintan 'ink'ez nahult'ah
Philip ndun eunuch bulh dehahá'az 'ink'ez tahá'az.
'Et Philip ndun eunuch too be' yinla. 39 'Et tooz

hanáhet'az ibulh Philip Ndoni be whedánde 'ink'ez
ndun eunuch 'aw 'o 'at nachayít'il hoh didut tube
cho whunelhnik hoh dukeyah ts'ih whena'elbaz.

40 'Ink'ez Philip keyah Azotus huwhútni 'et nuya
hoh hitelh'en. 'Et whunat keyah wheyaz whut'en
keyah Caesarea ts'ih teyalh whuts'un, ts'iyawh
khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk.

9

Saul, Sizi Gri ts'u nalhú'a

1 'Et whezulh hoh Saul neMoodihti yugha
hoodul'eh húnilh'e k'et ts'iyawh hubuteghan

huwu yailhtuk, 'et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti ts'ú whenya, ² 'ink'ez yoodulhkut keyah Damascus huwhutni ts'ih Lizwif hubuluglez be nawhulnuk duba buts'un k'e'ooges buts'u húkwa' 'utni, ndan Sizi k'una'a nuninuzut ts'iyawh dune 'ink'ez ts'ekoo chah tsak'eoobuteleh, 'ink'ez Jerusalem ts'ih nabatoola ka 'et wheni. ³ 'Et Saul keyah Damascus wheghah uyalh hoh, 'et khunyaz ndus de ts'un bunat tube kwun ulhtus ndult'ah, 'i hadanat. ⁴ 'I bugbah yun 'et nált's'ut 'ink'ez 'uwhtutni, “Saul di ka dzuh nusílhdzut hoh 'int'en?” ⁵ “Moodihti ndan inli?” ni Saul. “Si Sizi 'ust'ah. Si 'usilh'en dzuh nusílhdzut. Ndan tutsus nulé buk'únucha'zint'en t'eh, nyunch'oh zeh dzuh nuná'dudildzut,” yúlhni. ⁶ 'Et dulduz, buba hooncha, 'ink'ez 'utni, “SMoodihti ndet datésnilh sut's'u hukwa' ninzun?” 'Ink'ez neMoodihti ndi yúlhni, “Dinadindaih 'ink'ez keyah ts'ih ínyalh. 'Et dune daténilh nyudóoni,” yúlhni. ⁷ Ndunnah dune Saul bulh nuhudelh 'ilhuz nehúnindel 'ink'ez t'ehudínel, 'aw dune chawhes'en 'et whunts'i njan yatuk 'et 'uhoozélhts'ai. ⁸ Saul dinadija 'ink'ez yutá'en hoh chawhés'en suli. 'Et hila ilhchoot 'ink'ez Damascus ts'ih lhgha hidilhya. ⁹ Tat dzin 'et 'aw chawhés'en. 'Et nduhoolyez hoh 'aw cha'us'al 'ink'ez too whunts'ih chayusnai. ¹⁰ 'Et keyah Damascus 'et 'ilhunuh buba 'alha' hoont'ah, Ananias hiyúlhni, 'en bunalh hawhelts'ut hoh neMoodihti yulh yailhtuk 'ink'ez ndutni, “Ananias” yúlhni. 'Et 'ahoh Ananias, “SMoodihti, njan sida,” yúlhni. ¹¹ 'Et neMoodihti 'uyúlhni, “Lhadíntneh 'ink'ez ti lhts'eodez'a huwhutni ts'ih whuz inyalh Judas bukoo ts'ih, 'ink'ez dune Tarsus whut'en, Saul hiyúlhni, 'en buka

'oodolhkut. 'En tenadudli ho' 'int'ah. ¹² 'En chah bunalh hawhelts'ut hoh Ananias hiyúlhni, 'en daninya yunilh'en 'ink'ez yutsi k'edilnik whe'en naoodle ka.” ¹³ Ananias 'et 'uyúlhni, “NeMoodihti nts'e na'a 'utesnilh, lhanah dune ndun Saul 'en bugha whulh 'udats'o. Njan 'et ndúja, Jerusalem whut'en, dune nye'ildzun, 'en lhe'holhcho 'i be dzuh nobulhdeh ho' 'int'ah. ¹⁴ 'Et 'ink'ez ndez Damascus ts'ih ninya náwhulnuk moodih ndunnah huba 'alha' hoont'ah ilhchoot 'ink'ez nyoozi be yalhtuk, ts'iyawh tsak'eboolelh ka higha óoni'ai.” ¹⁵ NeMoodihti 'et 'uyúlhni, “Inyalh 'ink'ez dája nyudúzni 'uhonleh. Saul 'utahaíłhti ho' 'int'ah, suba' tet'ilh 'et wheni. 'Udun yun k'ut whut'en, hubudayi cho, 'ink'ez Israel hits'uh hainde chah ts'iyawh si sugha t'ehonózin 'et whúbuntelhtun 'et wheni. ¹⁶ 'Et 'ink'ez njan si sugha dahóolhcho whe dzuh nutezut 'et whuntelhtun.” ¹⁷ 'Et Ananias whuz whenya 'ink'ez koo danínya hoh Saul yuk'édilnik 'ink'ez ndutni, “Saul, sulhutsin, neMoodihti sutelh'a, Sizi dich'oh, ndez ínyalh hoh ti nyeghah be hódilts'ai, 'en sutelh'a whe'en naoondle 'ink'ez Ndoni nyudóolts'it ka.” ¹⁸ 'Et 'ahoh hoonliyaz dugoos li'int'ah, 'i Saul buna k'eháyankat, 'ink'ez 'ahoh whe'en nasdli. Didinya 'ink'ez too bé' 'ulya. ¹⁹ 'Et hukw'elh'az 'an'al 'ahoh ulhtus nasdli. 'Et Saul, ndunnah Sizi yugha hoodul'eh 'en dzuh sayaz Damascus 'et hubuzih inda.

Damascus whut'en, 'et Saul khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

²⁰ 'Et 'ahoh Lizwif hubuluglez ts'ih danínya 'ink'ez Christ bugha hubulh yáwhenilhtuk, “En

Yak'usda buYe' 'int'ah," hubúlhni. ²¹ Ndan hiduzts'ai ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez 'ulhahudutni, "Ndun dune Jerusalem 'en ndi yoozi be yahalhtuk, 'en hubanghan 'en 'int'ah 'ink'ez 'et huwa zeh ndez ninya ndunnah hubutélhchulh 'ink'ez náwhulnuk moodih ts'ih nábutelēh 'et wheni." ²² 'Et whunts'ih Saul bughunek 'o nus ulhtus hoh dune hubulh yalhtuk 'ink'ez Sizi 'en Christ 'int'ah ts'ah'un huba 'álha' hoont'ah hubulhtsi k'et, Lizwif Damascus whut'en 'aw dája hidooni ghaít'ah. ²³ 'Et lhat dzin inle hoh Lizwif 'ilhúhowezdel 'ink'ez Saul nts'e na'a hituzelghelēh hubugha wheni lhahóduleh. ²⁴ Dzin 'ink'ez 'ulh'ek ibulh njan keyah hukwuti 'ahoolhyez huwu hinli hituzelghelēh ka, 'et whunts'ih Saul dahítelēh 'et nt'eonanzin. ²⁵ 'Et 'ilhuh 'ulh'ek Sizi yugha 'eh, 'en Saul hiyílhchoot 'ink'ez keyah whunasú'a, 'i bukoni'a, whuz hukwa hínilhti 'ink'ez k'its'ai cho be hiyalhti 'ink'ez yoo 'az ts'ih nahíyalhbal.

Saul Jerusalem ts'ih ninya

²⁶ 'Et Saul Jerusalem ts'ih ninya 'ink'ez Sizi yugha hoodul'eh hubuts'un nidooya hukwa' 'ut'en, 'et whunts'ih 'en 'aw Sizi yugha hoodul'eh 'int'ah cha'hunizun, 'ink'ez tube hiyé nuljut. ²⁷ 'Et Barnabas yughu ninya 'ink'ez yula 'uja hoh whel'a 'en yughi nilhti 'ink'ez hubudáni dája hoh Saul ti uyalh hoh neMoodihti i'en 'ink'ez yulh yáilhtuk chah 'uja. 'Ink'ez ndo búlhni dat'en hoh 'aw chaníljut hoh Damascus whut'en Sizi boozi bugha hubulh yálhtuk. ²⁸ 'Et Saul hubuzih nitl'adenda 'ink'ez Jerusalem nduhoolhcho hoh neya, 'aw chaníljut hoh neMoodihti Sizi boozi bugha Yak'usda bughunek be hubulh yálhtuk.

²⁹ Ndunnah Lizwif, Greek k'eyahulhtuk, 'en chah hubulh yálhtuk 'ink'ez hubulh hukw'u náhulhye, 'et whunts'ih hizoolhghelh hukwa' hiyulh'en. ³⁰ 'Et whunts'i huba 'alha' hoont'ah náhuhoo'ai t'eh, Saul keyah Caesarea ts'un buch'a whehiyalhti. 'Ink'ez dukeyah Tarsus huwhútni whuz whehíyah'a. ³¹ 'Et ndulhcho Judea, Galilee, 'ink'ez Samaria bulh Sizi ba 'ilhúhowezdel 'aw dzuh nulhahuldeh hoolah. 'Et hoh huba hoonzoo hoh lhódezut 'ink'ez chah Ndoni bugha huba 'alha' hoont'ah ulhtus úbulhtsi. 'Et huwa 'o nus lhanah huzdli 'ink'ez neMoodihti zeh hudélhti sulí.

Keyah Lydda 'ink'ez Joppa huwhútni, 'et Peter huwa 'ét'en tune'út'en

³² 'Aw 'et Peter soo ndulhcho hoh nuya. 'Et keyah Lydda dune Yak'usda bube'ildzun, 'en 'et hudelhts'i, ³³ 'en buts'un nuya hoh 'ilhunuh dune, Aeneas hiyúlhni, yughu ninya. 'En lkh'udit naood-ezulh (8) whuts'un déchadusnik 'ink'ez sulhti zeh 'int'ah. ³⁴ 'Et Peter 'uyúlhni, “Aeneas Sizi Gri soo na'unyinla! Dinadindaih 'ink'ez nyukw'usti k'ut soo ná'hoonleh,” yúlhni. 'Aloh Aeneas didinya. ³⁵ Ndunnah keyah Lydda 'ink'ez Sharon huwhutni whut'en ndun dune Aeneas hiya'en hoh ts'iyawh neMoodihti hits'u nalhíya. ³⁶ 'Et keyah Joppa huwhútni 'ilhunuh ts'eke 'et whut'en, Tabitha hiyulhni. 'En buba 'alha' hoont'ah. Boozi Greek k'una'a “Dorcas” hiyúlhni, 'et “Yests'e” ni hoh 'utni. 'En 'ahoolhyez hoonzoo túne'ut'en, 'ink'ez tel'ennah chah la'ut'en. ³⁷ 'Et hoh da nduda sulí 'ink'ez dazsai. Buyust'e toonáhiyulhti 'ink'ez huwhut'i 'et dúlhya 'et nehinílhti. ³⁸ Joppa, Lydda whuts'un 'aw chanilhdza, 'et Sizi yugha hoodul'eh,

Peter, Lydda usda whulh 'úhudants'o nanah dune, 'en whuz wheoobahalh'a, “Soo 'a nets'ínyalh!” hiyúlhni. ³⁹ 'Et 'ahoh Peter lhadúja 'ink'ez hubulh whenát'az. Whuz ninya hoh ndoh dune whut'i dulhyah ts'ih, whuz whenya. Ts'iyawh tsandelh higha wézdél, hutso hoh ndun ts'eke, Dorcas hiyúlhni, khuna da dzoozt'an 'ink'ez dzoot chah huba 'uyalh'en, 'i hinalhts'et nihíyule. ⁴⁰ 'Et Peter ts'iyannah 'az whenaóobalh'a, dugwútsi be nenínya 'ink'ez tenadudli. Nyoo buyust'e yuts'un nalhú'a 'ink'ez 'utni, “Tabitha, didinyih!” 'Et yutá'en ibulh Peter yutelh'en hoh 'ahoh nduk ninatl'adenda. ⁴¹ 'Et Peter yula ilhchoot 'ink'ez didílyha. 'Et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en tsandelh tubulh, hubuka' dani 'ink'ez khuna hoh hubutl'anaiyalhti. ⁴² 'Et Joppa dulhcho hoh njan whulh 'úhudants'o hoh lhanah neMoodihti huba 'álha' yint'ah suli. ⁴³ 'Et Peter, Simon 'uzuz 'úlh'en, 'astl'iyaz yuzih inda.

10

Peter, ndun Cornelius, 'en khunek unzoo, 'i be yulh yálhtuk

¹ Caesarea 'et 'ilhunuh dune Cornelius hiyúlhni 'et usda. Roman nehughan, 'en, “Italy hude-doh” hubuhútni, 'en ndun bumoodih unli. ² 'En teni' nilhdzun dune unli, 'ink'ez Yak'usda yénuljut 'int'ah. Didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i ts'iyawh Yak'usda zeh hídelhti. Lizwif tehel'en, 'en chah tube hubula 'ut'en 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un tenadudli. ³ Dzetniz hukw'elh'az, 3:00 bat'en, 'et 'uja hoonliyaz bunalh hawhelts'ut. 'Et soo ts'ah'un Yak'usda hubulizas 'ilhunuh 'en danínya

'ink'ez, “Dahooja Cornelius,” yúlhni. ⁴ Tube hubugha ha'nejoot hoh lizas yunilh'en 'ink'ez, “Dáhooja?” yúlhni. 'Et lizas utni, “Yak'usda ntenadudli yudánts'o, 'ink'ez nye 'ugha té'nezih chah unzoo, 'et huwa Yak'usda nyunalnik. ⁵ 'Aw 'et Joppa ts'ih 'ilhunuh dune Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, 'en bukunáwhulh'a. ⁶ Ndun dune, 'uzuz 'úlh'en, 'en chah Simon hiyúlhni, yatoo taba whut'i, 'en zih usda, 'ink'ez daténilh, 'et hubugha nyuduténilh.” ⁷ 'Et hukw'elh'az ndun lizas yulh yaílhtuk whenádede hoh Cornelius nanah bukoo 'uhut'en, dich'oh budune, 'ink'ez 'ilhunuh nehughan, 'en soo Yak'usda zeh délhti, 'en chah dich'oh yunat ne'út'en taháyalhti. ⁸ Daja hubugha ts'iyawh hubudáni 'ink'ez Joppa ts'un whébalh'a.

Peter koo whukw'ut hoh benghuni whults'ut

⁹ 'Et 'om bun dzin ndunnah tanah keyah Joppa 'aw 'et wheghah hedulh, 'et wheghah whezulh hoh Peter 'en chah Joppa usda hoh, dzetniz bat'en 'et nduk bun k'ut* whuz hukw'eínya tenadutedli 'et wheni. ¹⁰ 'Et Peter buye'élts'ul, 'ute'ulh hukwa' ninzun. Ts'uyi lhaíduleh whutah, 'et hoonliyaz bunalh hawhelts'ut. ¹¹ Nduk yaz ts'ih lhch'az 'úhooja 'ink'ez nalhti cho ndult'ah, 'i dit lhch'az bunedest'uk, 'i t'az ndus de haímbal, 'ink'ez yun ninimbal. ¹² 'I bet 'et khunai lhelhyoo dedowh, 'i tl'ughus, 'ink'ez yinkak dut'ai chah, 'i ts'iyawh yedelhts'i. ¹³ 'Ink'ez, “Peter didinyih, 'inghan, 'ink'ez 'in'alh,” whutni. ¹⁴ 'Et whunts'ih Peter ndutni, “SMoodihti ndi khunai, 'Me'

* **10:9** 'Et hubukeyah hubukoo whukw'ut 'et lhts'e whudez'a huhoolh'i.

ts'útni buch'a 'unenjoot ho' 'int'ah, 'et huwa 'aw wus'alh ghaít'ah!" ¹⁵ 'Et doo chah zeh 'uw'hútni, "Ndai Yak'usda in'alh nyulhni t'eh, 'i 'aw, 'Me 'int'ah,' dini ilah!" ¹⁶ Soo tat whucho 'et njan bunalh hawhelts'ut 'ink'ez ndi naímbal inle, 'i nduk whenalts'ut. ¹⁷ 'Et Peter njan bunalh hawhelts'ut, 'et dawhút'en ho' whut'en, 'et huwu nuní nuzut hoh 'ink'ez ndunnah Cornelius whuz whebalh'a nts'e Simon bukoo 'et t'ehonanzin 'ink'ez hukwuti 'et nahudelhúya. ¹⁸ Hahuhuyih 'ink'ez 'uhoodulhkut, "Aw ih Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, njan chaidah?" ¹⁹ 'Et Peter 'awhuz njan ho'en beni taóodoolts'it hukwa' 'ut'en hoh Ndoni 'uyúlhni, "Oozélhts'ai, njan tanah dune, 'en nkahites'en. ²⁰ Dinadindaih 'ink'ez nyuk naíndalh. 'Aw mba dahot'e gunih hubulh 'útanilh, si whuz whebalh'a ho' hut'en," yúlhni. ²¹ 'Et Peter nanája 'ink'ez ndunnah dune ndo búlhni, "Si 'ust'ah, dune bukaitéh'en. Di ka ndez tehdel?" ²² 'Et 'uhiyúlhni, "Nehughan moodih, Cornelius, 'en netélh'a ho' ts'ut'en. Dune unzoo 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un ténadudli, Lizwif chah ts'iyawh hidélhti. Yak'usda bulizas 'ilhunuh 'en bukoo ts'ih nka' doni yulhni, 'ink'ez dája dutenilh 'et nyootuzélhts'ilh wheni." ²³ 'Et Peter koo daóobuninla 'ink'ez 'et hantez. 'Et 'om bun dzin lhadúja 'ink'ez hubúlh nátest'az hoh bulunah huba 'alha' hoont'ah Joppa whut'en, 'en chah hubulh lhghu nahudidel. ²⁴ 'Et 'om bun dzin Caesarea ts'ih ninya. 'Et Cornelius yubalh'i, bukoo hudelhts'i 'ink'ez bulh dunekah chah, "Anih," hubudáni. ²⁵ Soo Peter bukoo ts'ih tezya hoh Cornelius yududezya 'ink'ez yubut nacháneti. ²⁶ 'Et Peter, "Dinadindaih. 'Ants'ih

hoh dune 'ust'ah,” yúlhni. ²⁷ 'Et bukoo ts'ih hute'us whuts'un Peter, 'en Cornelius bulh yálhtuk zeh 'utni, 'ink'ez bukoo ts'ih huni'az hoh lhanah dune 'ilhúhowezdel 'et hubunilh'en. ²⁸ 'Et ndo búlhni, “Nuhwhenich'oh soo cho t'éoonáhzun, Lizwif whuch'a' hunenyoot 'udun yun k'ut whut'en bukoo dats'óoya 'ink'ez hubulh né'ts'oot'en huba cha'hóot'ah. 'Et whunts'ih, Yak'usda whusúnelhtan 'aw 'uyoon dune 'Me' suba hinli doosni ghaít'ah. ²⁹ 'Et huwa skunaóozulh'a hoh 'aw 'uts'un cha'dusnil hoh nuhts'u whúsaya. 'Et nuhóodulh'kut di ka 'ahja skunaóozulh'a?” ³⁰ 'Et Cornelius utni, “Et ndoh wheghah whezulh bat'en tat dzin inle hoh dzetniz hukw'elh'az 3:00 bat'en 'uk'e' hunint'o hoh sukoo sahá'delhuya, 'ink'ez tenadesdli hoh khunyaz dune naih soo lheyul, 'i be usda, ³¹ subut suyin 'ink'ez 'usúlhni, 'Cornelius, Yak'usda ntenadudli yudánts'o, 'ink'ez whunalnih nts'ena'a dune ba teni'nilhzun. ³² 'Aw 'et Joppa ts'ih 'ilhunuh dune Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, 'en bukunáhoolh'a. Ndun dune 'uzuz 'ulh'en, 'en chah Simon hiyúlhni, yatoo taba whut'i, 'en zih usda, 'ink'ez whusaínya t'eh nyulh yátelhtuk,' 'et njan lizas ndusúlhni. ³³ 'Et huwa 'ahoh nka whenahólh'a, 'ink'ez soo 'inja nets'u whúsainya. 'Ink'ez njan 'aw 'et ts'iyawh Yak'usda bulh 'úts'int'ah mba ts'ilh'i dája neMoodihti huwá nyulh'a bugha nelh yátalhtuk.”

Peter khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

³⁴ 'Aw 'et Peter yawhénilhtuk hoh ndutni, “Soo ts'ah'un t'éooneszín 'et 'álha' hoont'ah 'ilho lhgha Yak'usda nenilh'en. 'Aw 'ilhunuh dune 'o nus yuts'u dutnik hoolah. ³⁵ Ndunnah ndi yun

k'ut Yak'usda zeh delhti 'ink'ez tink'us 'utet'ilh whénuljut, 'en Yak'usda buka' dani nts'oh 'udun yun k'ut whut'en 'et whunts'ih. ³⁶ Israel hubuts'uh huhanzut hubulh 'údahts'o dahúja hoh khunek unzoo, 'i butl'aidélt's'ut 'ink'ez Sizi Gri, 'en bugha, dahúja hoh ndi khunek unzoo, 'i be hubudzi dinghel, 'en ts'iyannah dune buMoodihti unli ho' 'int'ah 'et huwa. ³⁷ 'Ink'ez chah Israel hubuts'uh huhanzut bukeyah ndulhcho hoh nts'oh teh hooncha tune' whust'en, ndet John too be' ts'ul'ih huwu yailhtuk hoh Galilee 'et whuts'un ho' whe'dit'en, ts'iyawh t'éoonáhzun. ³⁸ T'enahzun Sizi, Nazareth whut'en, 'en daja hoh Yak'usda, Ndoni 'ink'ez be ts'ílhtus, 'i chah ye yudá'ai, 'et huwa ndulhcho nuya hoonzoo tune'út'en 'ink'ez ndunnah netsudule k'une' bul'en 'en chah soo na'bulh'en, Yak'usda, Sizi yulh 'int'ah 'et huwa. ³⁹ Lizwif bukeyah nts'oh tuné'ust'en t'ets'onínzun, nenalh 'úwhet'en 'ink'ez Jerusalem 'et lhdulalhgus ye hídunilht'o hoh hizelghí. ⁴⁰ 'Et whunts'ih, whulh tat dzin 'et Yak'usda nahiyílhna 'ink'ez nenalhts'et neya yulhtsi, ⁴¹ dune ts'iyawh ilah, wheni zeh ndunnah nenalh 'úwhet'en Yak'usda 'utahanenla ínle. Dinadija hukw'elh'az bulh 'uts'a'al 'ink'ez bulh 'uts'étnai inle. ⁴² 'Et huwa ndi khunek unzoo, 'i dune be hubulh yáts'oolhtuk, huwa nélh'a 'ink'ez 'et 'uzdooni Yak'usda, Sizi 'en 'utahayálhti dune yaidla 'ink'ez khuna chah huba nahooyeh ka. ⁴³ Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en ts'iyawh highu yailhtuk ndunnah huba 'alha' hoont'ah Sizi Gri 'en bugha bulubeshi huba 'ún yutelhdulh.”

'Udun yun k'ut whut'en, 'en Ndoni hubuyídelts'ut

44 'Et Peter 'awhuz yalhtuk hoh ndunnah yoozélhts'ai Ndoni hubuyídelts'ut. 45 Ndunnah Lizwif huba 'alha' hoont'ah, Peter bulh whusahandel, huba hooncha 'uhooja hoh 'udun yun k'ut whut'en whunts'ih Ndoni buts'ó tl'aidelts'ut 'ink'ez buyidélts'ut. 46 'Ink'ez 'en khunek whutsuh da t'ehinízun, 'i be yawhehúnihltuk Yak'usda hidélhti hoh hubudíts'o. 'Ink'ez 'et Peter huboodulhkut, 47 “Ndunnah, 'en chah wheni nek'una'a Ndoni buyidélts'ut. Ndunnah too be' telnilh t'eh, ndan dah dutenilh?” 48 'Et huwa khunek hubugha óoni'ai neMoodihti boozu bugha too be' hutelnilh. 'Et hukw'elh'az Cornelius, Peter yughu tedudlih 'astl'iyaz yuzih wuda ka.

11

Jerusalem huba 'alha' hoont'ah Peter hubulh yátelhtuk

1 'Et whel'a, 'en 'ink'ez ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en Judea ndulhcho hoh 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah Yak'usda bughunek hiyílhchoot 'ink'ez hits'un nalhúya 'et whulh úhudants'o. 2 'Et Peter, Jerusalem ts'ih ninya, bulunah Lizwif huba 'alha' hoont'ah Peter hiyenah 'uhutni, 3 “Udun yun k'ut whut'en, Lizwif chailah, 'en hubuzih hoont'i 'ink'ez hubula 'an'al chah 'inja inle,” hiyúlhni. 4 'Et Peter ndulhcho hoh 'udechoo whuts'un bulh dahooja hubugha ts'iyawh hubulh náwhelnuk. 5 “Keyah Joppa 'et tenadusdli hoh hoonliyaz sugha ha whelhts'ut, nalhti cho dit bunedest'uk, 'i ndus de haímbal 'ink'ez suzih nenimbal. 6 Soo cho nulh'en hoh khunai lhelhyoo dédowh hoh tl'ughus,

'ink'ez yinkak dut'ai chah, 'i yedelhts'i nulh'en.
7 'Ink'ez khunyaz khunek duzít's'ai 'i 'utni, 'Peter didinyih, 'inghan, 'ink'ez 'in'alh,' whutni. 8 'Et whunts'ih, 'SMoodihti 'awundooh, ndi khunai 'Me' ts'útni, buch'a 'unenjoot ho' hoont'ah, 'et huwa 'aw wus'alh ghaít'ah,' dusni. 9 'Et doo chah zeh ndus de 'úwhutni, 'Ndai Yak'usda in'alh nyulhni, 'i 'aw, 'Me 'int'ah,' dini ilah!' 10 Soo tat whucho 'et njan bunalh ha whelts'ut 'ink'ez ndi naímbal inle, 'i nduk whenalts'ut. 11 'Et wheghah whezulh whuzeh, tanah dune Caesarea whuts'un suts'ú botelh'a, 'aw 'et koo sida ts'ih hunindel. 12 'Et Ndoni 'usúlhni, 'Aw buch'a 'uts'un cha'duzinih hoh hubulh í'us.' 'Ink'ez ndunnah lkh'utánah (6) huba 'alha' hoont'ah, 'en chah Caesarea ts'ih sulh hútezdel 'ink'ez ts'iyawh Cornelius bukoo ts'ih dázndel. 13 'Et nedáni ndun lizas bukoo siyin hoh yunilh'en 'ink'ez 'uyúlhni, 'Joppa ts'ih whuz ndun dune Simon Peter hiyúlhni, 'en bukunáhoolh'a. 14 'En ndun whuduténilh datéhnilh 'et hoh nyun 'ink'ez nkoo hudelhts'i chah hudutejih.' 15 'Aw 'et yawhénihltuk hoh, 'udechoo nuwheni lhe'ts'uja, whuz na'a 'en chah Ndoni hubuyídelts'ut. 16 'Et whunalhúnih nts'ena'a neMoodihti 'et ndutni inle, 'John dune too be 'ulh'en, 'en too be, too be' 'un whulh'en inle, 'et whunts'ih Ndoni 'en be too be 'un whutelilh.' 17 'Et 'alha' hoont'ah wheni danénla inle Sizi Gri neba 'alha' 'int'ah suli hoh Yak'usda hoonzoo negha óoni'ai, ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah whuz na'a 'obínla. Ndan usdli ka suba Yak'usda buch'a doosni?' 18 'Et ndunnah Jerusalem huba 'alha' hoont'ah hodánt's'o hoh Peter hich'a yáhtuk 'ustl'e' 'uhudeja 'ink'ez 'en chah Yak'usda hidelhti. 'Ink'ez njan nduhútni,

“Udun yun k'ut whut'en, 'en chah hubulubeshi whuch'a hububeni lht'anahídunездla, 'ink'ez 'ilhuz hukhutena. 'Et whuz na'a Yak'usda hubugha óoni'ai,” hutni.

Antioch whut'en Yak'usda bughunek hidutéts'o

¹⁹ Stephen hizelghí hukw'elh'az ndunnah Yak'usda k'une' hut'en hube húzula, 'et whula gha ts'ih ts'iyawh lhch'a huzdel. 'Et bulunah nilhza Phonecia ts'ih, Cyprus 'ink'ez Antioch ts'ih chah whehándel. Ndi khunek unzoo, 'i ndunnah Lizwif 'aw 'en zeh be hubulh yahúlhtuk. ²⁰ 'Et whunts'ih bulunah huba 'alha' hoont'ah dune noo cho Cyprus hiyúlhni, 'ink'ez Cyrene ts'ih hahándel, 'en Antioch ts'ih whehándel 'ink'ez 'et 'udun yun k'ut whut'en, ndunnah Greek hubughunek k'una'a yahalhtuk, 'en Sizi neMoodihti 'en bugha ndi khunek unzoo hubulh yahúlhtuk. ²¹ NeMoodihti hiye úlhtus, 'i bugha íni'ai, 'et hoh lhanah dune neMoodihti bughunek hílhchoot 'ink'ez hits'u nalhúya. ²² 'Et Jerusalem huba 'alha' hoont'ah, 'en whulh 'úhudants'o, 'et Barnabas 'en Antioch ts'ih whehíyah'a. ²³ 'Et whuz ninya whunilh'en daja hoh Yak'usda ndunnah dune ye unzoo, 'i be hubuts'un unzoo. 'Et hóost'et 'ink'ez huba nus whúnilt'uk, “Nts'oh dáhoont'ah 'et whunts'ih neMoodihti soo bulh zeh 'ooht'e,” hubúlhni. ²⁴ Barnabas 'en soo Ndoni yudínda 'ink'ez tube dune buba 'álha' hoont'ah. 'Ink'ez lhanah dune neMoodihti hits'u nalhúya. ²⁵ 'Et Barnabas keyah Tarsus ts'ih whenya Saul 'en yukúnuta. ²⁶ 'Et nayilhti 'ink'ez Antioch ts'ih nainílhti. 'Et 'ilhuh naodezut hoh nahúlt'ah dune Sizi Gri yugha hoodul'eh hubutah lhanah

dune whehubahoodalh'i. 'Ink'ez Antioch 'et Sizi Gri yugha hoodul'eh, 'en 'udechoo Sizi Gri budune hubuhútni. ²⁷ 'Et hoh da zeh Yak'usda be nus whúnilh'en Jerusalem whehúdindel hoh Antioch ts'ih húnindel. ²⁸ 'Et hubutah 'ilhunuh Agabus hiyúlhni, 'en didinya 'ink'ez Ndoni bugha hubúlhni, “Aw 'et nilhdukw yun k'ut ndulhcho hoh dai whútele.” 'Et Claudius hubudayi cho degha nus dezti unli hoh 'et ndúhooja. ²⁹ 'Et Sizi Gri yugha hoodul'eh lhgha 'úhudeja hoh, 'ilhunuh hinli hoh hubulh huba 'alha' hoont'ah, Judea hudelhts'i, ndet 'úhint'ah hoh hubula' hutet'ilh hutni. ³⁰ 'Et nduhúja hoh, Barnabas 'ink'ez Saul bulh ndi sooneya hubutl'ahínudzih hoh hubuhútni, “Ndi sooneya nelh huba 'alha' hoont'ah be hubúla'teht'ilh, dune tsuh whudelhdzulh hubutl'ayóoh'ah.”

12

Hubudayi cho Herod ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en hube té'zela suli

¹ 'Et hoh da bat'en hubudayi cho Herod ndunnah huba 'alha' hoont'ah hube' zúla suli. ² 'Et James, John bulhutsin, 'en tes cho be hízelhghi. ³ 'Et Herod nt'eoonanzin Lizwif huhóont'i hoh honilh'en, 'et Peter 'en chah tsak'ehiya'ai, lhes nachantildoh, 'i ut'alh whehúnahulnih, 'et 'uhooja inle. ⁴ 'Et Peter hiyílhchoot hukw'élh'az, tsak'ehiya'ai huwunli dinah nehughan lhk'enáhudedulh, 'en highole ka hubutl'ahíyalhti. Njan Hubutus Lhuseya hukw'elh'az ts'iyannah nalh hiyootélhzih 'et wheni.

Peter tsak'ehiya'ai hoh lizas tinínihlti

5 'Et Peter tsak'ehiya'ai 'et whunts'ih huba 'alha' hoont'ah soo ndet 'úhint'ah, 'et hiba tenadudli. 6 'Aw 'et Peter 'en Herod yubut niteyalh whutsuh, 'ulh'ek 'et Peter nanah highunli 'en tes be lhughel hoh hube guz nanesti, 'ink'ez hukwuti 'et chah nanah nehughan huwuhinli. 7 Khunyaz neMoodihti bulizas bughah be hóodiltsai, bukoo chah whét'en sulí. 'Et lizas Peter 'ún be yulhnih hoh ts'enainílhzut 'ink'ez, "Soo 'ah didinyih!" yúlhni. 'Et 'ahoh ndi tes tl'ool be lhúghel, 'i bula buts'u hayáncat. 8 'Et lizas, "Tsunadil'ooh 'ink'ez ke nadil'ooh chah 'ineh," yúlhni. 'Et Peter ndúja 'et lizas, "Nyunait's'uz chah t'unásilchoos, 'ink'ez sunanyalh," yúlhni. 9 'Et Peter tsak'ehiya'ai hubughu téninya 'ink'ez yuneyalh, 'aw nt'éhonízun dat'en ndun lizas 'alha tulih 'int'ah k'us 'ants'ih hubunalh hawhélt's'ut nínzun. 10 'Udechoo huwuhinli zih lhunáhust'az, 'et whulh nat chah. 'Et tes dádentan, 'i cho keyah dati huwa ni'az hoh dich'oh ndi dati huba da'dutezkez. 'Et tináhant'az 'ink'ez ti hutez'az ibulh lizas hoolah sulí. 11 'Et Peter beni nawhusdli 'ink'ez 'uninzun, "Aw 'et nt'oonazin 'alha' hoont'ah, neMoodihti bulizas whusayálh'a 'ink'ez Herod Lizwif tubulh dzuh nusátelhzut, 'et whuch'a sulhyih." 12 'Et njan huwu ninínizut hoh Mary bukoo 'et howu ninya, 'en John Mark be'ama. 'Et lhanah dune 'ilhúhowezdel 'ink'ez tenahudedli. 13 'Et Peter yoo 'az ts'ih ndati whudulhghalh hoh ts'ekeyaz 'et 'ut'en, Rhoda 'en hiyúlhni, 'et ndati ninínnya hoh yudánts'o. 14 'Et 'ahoh Peter 'utni natsíyoodelhúts'it hoh hóont'i k'et, 'aw dacha'dutítil 'ink'ez 'ants'ih koo danálgai

'ink'ez, “Peter ndati siyin!” húbulhni. ¹⁵ “Nyeni hooel hoh 'udini,” hiyúlhni. 'Et whunts'ih, “Alha' dusni,” ni zeh 'utni hoh, “Awundooh, bulizas 'ut'en,” hutni. ¹⁶ 'Et whutah Peter ndati whudulhghalh zeh 'utni. 'Udek'elh'az hoh hiba da'duteztan, tube huba hooncha hitelh'en hoh. ¹⁷ 'Et huba núlhni hoh t'ehudoosnih hubúlhni 'ink'ez huba hukw'u nuhúhnye daja hoh neMoodihti tsak'ehiya'ai hoh tenaínilhti. “James 'ink'ez 'o 'unnah huba 'alha' hoont'ah ts'iyawh hubudóohni,” hubúlhni. 'Aw 'et 'uts'un hubughu whenája. ¹⁸ 'Et bundada nehughan huwuhinli Peter hik'émentai hoh whewhunujut whe lhtahúwhunt'ai, “Peter 'en dája,” lhahudútni. ¹⁹ 'Et Herod, “Peter hikunoota,” hubúlhni. 'Aw nahayóhltelh ghaít'ah 'et ndunnah yughinle hubuhoodalhkut 'ink'ez, “Huboohooghan,” hubúlhni. 'Et hukw'elh'az Herod, Judea ts'ih whenya 'et whuts'un Caesarea ts'ih chah 'ét'en.

'Aw 'et Herod datétsah

²⁰ 'Et ndunnah nat keyah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en Herod tube cho hubulh húnilch'e, 'et lhanah hinli Herod highu nindel. Ndun Blastus 'en hubudayi cho bukoo yuba huwunli, 'en ts'ún nehidelti. 'Et 'ants'ih Herod highu nindel 'ink'ez huba soo' hooleh hits'u húkwa' 'utni, hubudayi cho bukeyah ts'ih whuz de zeh hiya'alh, 'i whuz hakat 'et huwa. ²¹ 'Et dzin huba hoozi Herod 'et hubudayi cho naih yé naja 'ink'ez kw'uts'uzda buba yint'ah, 'i yuk'etl'adida. 'Et whuts'un dune hubulh yálhtuk. ²² 'Et ndunnah dune 'ahúlzul hoh hahuyih, “Aw dune ilah 'int'ah yalhtuk, Yak'usda unli 'utni!” hiyúlhni. ²³ 'Et Herod 'aw Yak'usda chadílhti, 'et

huwa Yak'usda bulizas khunyaz Herod nduda yulhtsi 'ink'ez 'usgoo yulh haneldo, 'et hukw'e dazsai. ²⁴Yak'usda bughunek ndulcho hoh t'enudzun suli, 'ink'ez lhanah dune huba 'alha' yint'ah suli.

Barnabas 'ink'ez Saul bulh Ndoni 'utáhalti 'ink'ez whebalh'a

²⁵Barnabas, Saul bulh 'uhuwulh'en lhahódinla hoh, Jerusalem ts'ih hanáhedel, John Mark 'en dulh 'uhíyul'en.

13

¹'Et keyah Antioch Sizi bugha 'ilhuhowezdel bulunah Yak'usda be nus whúnih'en 'ink'ez bulunah Yak'usda bughunek hubuhodulh'eh 'en chah 'et hudélhtsi. Ndunnah dune, 'en bulunah 'uhint'ah, Barnabas, 'ink'ez Simeon, 'en dune dulhgus hiyúlhni, Lucius chah, Cyrene whut'en 'int'ah, Manaen, 'en yun whu moodih, Herod yulh nézyi, 'ink'ez Saul chah 'int'ah. ²Soo saha'húdelya 'ink'ez neMoodihti hiba 'út'en whutah, Ndoni ndo búlhni, “Barnabas 'ink'ez Saul bulh suba 'udun nébutalhtelh, ndi 'ut'en hubugha iní'ai, 'i 'uhiyooleh 'et wheni.” ³'Et doo chah zeh soo saha'húdelya 'ink'ez tenahudedli hoh hubutsi k'ehudalnik 'ink'ez whébalh'a.

Barnabas, Saul 'ink'ez hubulh 'út'en chah, 'en Cyprus noo k'éhindel

⁴'Et Ndoni hubutéh'a hoh Barnabas 'ink'ez Saul bulh Seleucia ts'ih hunindel, 'et whuts'un noo Cyprus hiyúlhni whuz huninki. ⁵'Et keyah Salamis ts'ih hunindel hoh Lizwif hubuluglez 'et Yak'usda bughunek be yáhalhtuk. John Mark 'en chah bula

'ut'en 'et wheni dulh 'uhíyul'en. ⁶ 'Et ndi noo ndu-lyez hoh hiye oosudel 'ink'ez Paphos ts'ih hunindel. 'Et ndun duyun, Joshua buye' hiyúlhni, Lizwif unli, 'en Yak'usda be nus whunílh'en la'dudil'i, 'en chah 'et 'usda. ⁷ 'Ink'ez njan noo k'ut whumoodih, Sergius Paulus hiyúlhni, 'en dune whunih 'int'ah, 'en ndun duyun yulh dune unli. 'En Barnabas, Saul bulh, “Anih,” hubudáni Yak'usda bughunek dutéts'o hukwa' ninzun 'et wheni. ⁸ 'Et whunts'ih ndun duyun Greek bughunek k'una'a Elymas chah hiyúlhni, 'en Yak'usda bughunek yuch'a yunílh't'uk 'et hukwa' yulh'en. ⁹ 'Et Saul, 'en Paul chah hiyúlhni, Ndoni k'une' yul'en hoh soo cho yunen ts'ih yunilh'en ¹⁰ 'ink'ez 'uyúlhni, “Net-sudule buye', ndai unzoo, 'i ts'iyawh buch'a déntni. Soo hoontsi' hoh dune naní'ah ts'iyawh hoont'i, Yak'usda bughunek 'i chah whuts'it khunek naoolhtsilh hukwa 'ílh'en. ¹¹ Yak'usda nyulh húnílh'e 'et hoh 'aw chaoza'en tanleh 'astl'iyaz wheni!” 'Et 'ahoh ndun Elymas, dulhgus, 'i buna k'eínde, 'ink'ez chawhés'en suli. 'Ink'ez dune yula t'az nítelhyalh hukwa hahuyih. ¹² 'Et noo k'ut whumoodih njan dahooja ho'en hoh, Yak'usda buba 'alha' yint'ah suli. Ndai neMoodihti bugha whehiyoodalh'i 'i tube huba hooncha.

Barnabas, Paul bulh Antioch Pisidia buyun k'ut whuz'ai whuz hunindel

¹³ 'Et Paul 'ink'ez yulh nudelh tubulh Paphos 'et nus nihuzki hoh Perga 'et Pamphylia whuz'ai whuz huninki. 'Et John Mark buk'enaja 'ink'ez Jerusalem ts'un whenája. ¹⁴ 'Et Perga whehúdingel hoh 'o 'un Antioch, Pisidia whuz'ai, whuz

hunindel. 'Et Lizwif nahulyis dzin hubuluglez dahúnindel 'ink'ez nátl'ahudelts'i. ¹⁵ Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez Yak'usda be nus whúnilh'en bughunek chah hik'eyailhtuk hukw'elh'az, Lizwif luglez whumoodih Paul, Barnabas chah, 'en hubuhútni, “Nelhutsinkah, khunek hiye úlhtus, 'i aht'i t'eh, ndunnah dune hubulh yátelhtuk hukwa' uzninzun.” ¹⁶ 'Et Paul didinya 'ink'ez buts'un didílnik hoh hubulh yáwhenilhtuk 'ink'ez ndó bulhni, “Sulh dune 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah, k'us ndan Yak'usda delhti, 'en soo zelhts'ai. ¹⁷ Israel hubuts'uh huhanzut buYak'usda 'en netsuh whudelhdzulh 'utaháoobanla 'ink'ez Egypt whut'en bunalh hinch hubulhtsi. 'Et hukw'elh'az Yak'usda whelhtus 'et hoh ndunnah Egypt whut'en bukeyah whuts'ahanaóobanla. ¹⁸ 'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih 'et dit lanezi naodezulh whutah, 'et hich'a ne'ut'en, 'et whunts'ih k'úne' bul'en hoh inle. ¹⁹ 'Et skwunlai 'o 'at nat dédowh (7), 'en Canaan whuyun k'ut whuzdla, 'et hudelhts'i, 'en Yak'usda hoolah hubulhtsi, 'ink'ez 'et ndunnah budune, 'et bukeyah whulhtsi. ²⁰ 'Et 450 naodezut whutah 'et dune hanle. 'Et hukw'elh'az Yak'usda be nus whunílh'en Samuel whusatéyalh whuts'un lhanah hoh bumoodih inle. ²¹ 'Et hubudayi cho ka' hutni hoh, Saul, Kish buye', 'en Yak'usda bugha inílh'i. 'En Benjamin yek'edínzut 'ilhunuh 'int'ah, 'ink'ez dit lanezi naodezulh 'et hubudayi cho inle. ²² 'Et Saul Yak'usda whusanáyalhti hukw'elh'az hoh 'et David 'en hubudayi cho yulhtsi 'ink'ez Yak'usda 'en yughi yalhtuk hoh ndutni, 'David, Jesse buye', 'en sudzi k'ah ts'ih dune unli. Ts'iyaintsuk hoh suk'úne' tet'en

ho 'int'ah.' ²³ Sizi, David yuts'uh haínzut, 'en Israel hubuts'uh huhanzut hubutelhyis wheni Yak'usda hubuts'ítelh'a hubuts'úyoozi inle 'et huwa. ²⁴ 'Et Sizi whe'dutet'ilh whutsuh 'et John dune too be 'ulh'en Israel hubuts'uh huhanzut hubulh yálhtuk, lubeshi whuch'a hubeni náhondunooel'h 'ink'ez too be' hoolneh, hubúlhni. ²⁵ 'Aw 'et John dune too be 'ulh'en dude 'ut'en lhai whutele hoh 'et hubúlhni, 'Ndan usdli nahzun? 'Aw ndun buba ilh'i, 'en ílah 'ust'ah, 'et whunts'ih whunulh'en, sunteyalh ho' 'int'ah. Buke hana'tesdlelh 'et wheni whunts'ih 'aw huba soo cha'lhudzoo," hubúlhni. ²⁶ 'Et Paul 'o 'un ndo búlhni, "Sulhutsinkah, Abraham yekédinzut, 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndunnah Yak'usda ts'un tenadudli, nuhwheni ts'iyawh, wheni chah, ndi khunek 'i netelhyis wheni nets'ó tl'adelts'ut. ²⁷ Jerusalem 'et whut'i 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en chah 'aw t'ehinízun neulhyis 'int'ah. Lizwif nahulyis dzin totsuk ndi Yak'usda be nus whunilh'en 'uk'une'úsdu'guz buk'eyatuk, 'et whunts'ih 'aw hubeni tachao'odulhts'it. Sizi datétsah ts'ih be' highenya, 'et huwa Yak'usda be nus whunilh'en bughunek 'alha' 'int'ah hiyulhtsi. ²⁸ 'Et 'aw hukwa hizoolhghel'h hoolah, 'et whunts'ih Pilate 'en highu tédu'dli hizoolhghel'h ka. ²⁹ 'Et ndi bugha 'uk'une'úsdu'guz, 'i dája ni hoh tune'hiyulh'en hoh lhdulalhgus k'ut nihinilhti, 'ink'ez wheyehíyalhti. ³⁰ 'Et whunts'ih Yak'usda yaidla tah nahighílhna. ³¹ 'Et Galilee 'ink'ez Jerusalem whuts'un yúl'h lhusudel, 'en hukw'elh'az lhat dzin whuts'un hiya'en. 'En Israel hubuts'uh huhanzut whébontelhtun hinli.

32-33 'Et wheni njan whusats'ándel khunek unzoo, 'i buk'unats'otel nuk. 'I Yak'usda netsuh whudelhdzulh, 'en but's'un datenilh ni, k'an wheni, but's'uh hats'ánde nenalh 'et 'en Sizi nahighílhna. 'Ink'ez ndi bulh nankoh Shun 'uk'une'úsduguz, 'i chah ndutni, 'Nyun Si suYe' 'unint'ah, k'an dzin, nye'aBá síli,' ni.

34 'Et Sizi nahighílhna 'ink'ez 'aw buyust'e telhjut ts'ih natoalts'it ghaít'ah. 'Et hubugha Yak'usda njan ndutni, 'Ndai bugha 'ét'en unzoo, 'i David but's'un yóozizi inle, 'i k'an nuhgha tés'alh.'

35 'Et 'udun 'uk'une'úsduguz, 'i chah ndutni, 'Yak'usda 'aw dulh 'int'ah dezti buyust'e wulhjut ghaít'ah yulh'tsi.'

36 'Et David soo hoh Yak'usda k'úne' 'ust'en khuna whutah. 'Et dazsai hoh ndunnah but'suh whudelhdzulh 'uhudinla, 'et whuyihyalhti 'ink'ez ílhjut. 37 'Et whunts'ih ndun Yak'usda nahighílhna, 'en 'aw buyust'e chaílhjut." 38-39 'Et Paul 'o 'un ndutni, "Sulhutsinkah nuhwheni, ts'iyawh, 'alha' hoont'ah ndun Sizi dája 'et huwa nuhwhulubeshi nawhuná'dutedoh. 'Et t'ewhunóhzin ndai Moses ye náhezya, 'i bugha 'aw ts'ah'un dune tehle ghaít'ah inle. 'Et whunts'ih k'us ndan Sizi Gri huba 'alha' yint'ah, 'en hubulubeshi ts'iyawh hoolah huba whulh'tsi hoh ts'ah'un dune tele. 40 Huwahli ndet Yak'usda be nus whunilh'en huwu yahalhtuk, 'et nohwhulh 'uhóneh gunih! 41 'Et ndutni, 'Ughuhedloh ndet huwú ni untehzut, 'ink'ez yatéhdlah. Ndi yun k'ut delhúts'i whutah,

'i lkh'uz teh whunwhunelhtan,
'et whunts'ih 'aw nuhwhuba 'alha hot'e
ghaít'ah tele.”

⁴² 'Et Paul, Barnabas bulh Lizwif luglez huwu nahutest'az hoh 'udun yun k'ut whut'en, “Nats'ulyis dzin t'eh nets'u nátoot'as, 'ink'ez doo chah zeh ndi khunek bugha yalhtuk, 'i bugha nelh yaóolhtuk,” hubuhútni. ⁴³ 'Et lhtahanahedel hukw'elh'az Paul, Barnabas bulh nahutest'az hoh Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndan Lizwif ts'ih nalhíya hiyuntezdel. 'Et Paul, Barnabas bulh, hubulh yahúlhtuk, “Yak'usda nuhts'un yé unzoo, 'i zeh bugha yinkak doolhúts'i,” hubuhútni. 'Et hoh budzi ulhtus hubuhulhtsi. ⁴⁴ 'Et 'o 'at nats'ulyis dzin 'ankw'us ts'iyawh keyah hudelhúts'i, 'en Yak'usda bughunek hiyootuzélhts'ilh wheni 'iluhowezdel. ⁴⁵ 'Et Lizwif 'iluhowezdel hubunilh'en, 'oonih zeh ye dezibun suli hoh Paul hiye dúdulh 'ink'ez hiba whuts'it. Daja ni, 'et chah whuch'a yáhalhtuk. ⁴⁶ 'Et whunts'ih Paul Barnabas bulh 'o nus hoolhtus hoh yahulhtuk, “Ndi Yak'usda bughunek 'i nuhwheni choo be nohwhulh yaóolhtuk huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih bukacha'nuzáhzun t'eh, 'ink'ez 'ilhuz khutehna huba soo cha'lhudzooh na'dunáhdzun t'eh, 'ants'ih nuhwhuba 'uhoont'ah náhzun, 'et whute! 'Aw 'et 'udun yun k'ut whut'en, 'en buts'un tadút'us! ⁴⁷ 'Et ndi khunek 'i neMoodihti ye néts'u nahezya 'i 'int'ah, 'et njan ndutni,

'Nuhwheni ndunnah 'udun yun k'ut whut'en be whét'en, 'i huba tehle.

'Et whuz na'a yun k'ut ndulhcho hoh chah nuhgha dune hudutejih,” ni, Paul.

48 'Et 'udun yun k'ut whut'en 'uhudánts'o hoh, huhoont'i hoh neMoodihti bughunek hiba whudélhti 'ink'ez ndunnah 'ilhuz khutena huba 'utahálya huba 'alha' hoont'ah suli. 49 Ndulhcho hoh 'et keyah neMoodihti bughunek nudúlts'ut suli. 50 'Et ndunnah dune hinchá, 'ink'ez ndunnah ts'ekoo hinchá soode'a 'uhint'ah, 'en, Yak'usda ts'un tenahududli hinli, bulunah Lizwif bughe' hoolnih 'uts'un húbonilht'uk hoh Paul, Barnabas bulh hube húzula suli, 'ink'ez dukeyah k'unabontezyoot. 51 'Et huwa 'et keyah whulez ch'a hubukegwun nahíyanghat 'ink'ez keyah Iconium ts'ih huni'az. 52 'Et Sizi yugha hoodul'eh Antioch hudelhts'i Ndoni be hilhtus súli 'ink'ez tube cho honélnik.

14

Iconium whut'en khunek unzoo, 'i hidánts'o

1 'Et Iconium ts'ih huni'az hoh 'et chah nduhóoja. Paul, Barnabas bulh Lizwif luglez ts'ih huni'az hoh dega nus soo hubulh yáhalhtuk, 'et huwa tube lhanah Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah Sizi huba 'alha' 'int'ah huzdli. 2 'Et whunts'ih ndunnah Lizwif be 'alha' hoont'ah chahiyílhchulh, 'en ndunnah 'udun yun k'ut whut'en hubeni 'uts'un hubunilht'uk hoh ndunnah huba 'alha' hoont'ah buch'a nahulhúya. 3 'Et whunts'ih ndunnah whel'a 'en sa 'et hanke. 'Aw chahuníljut hoh neMoodihti bugha hubulh yahúlhtuk daja hoh Yak'usda ndunnah dune ye únzoo, 'i be hubuts'un únzoo howu yahalhtuk. 'Et Yak'usda njan hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tuné'hut'en hubulhtsi. 'Et huwa bughunek 'alha' 'int'ah t'ehonínzun suli. 4 'Et keyah 'ilhohuwezdél bulunah, 'en Lizwif ts'un

nihudendel 'ink'ez bulunah chah whel'a 'en ts'un nihudendel. ⁵ 'Et 'udun yun k'ut whut'en, Lizwif chah, 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en tubulh, whel'a 'en tenabe' whebonilh'en 'ink'ez tse be hubotuzel-hghelh hukwa' huninzun. ⁶ 'Et whel'a 'en whulh 'úhudants'o hoh, keyah Lystra 'ink'ez Derbe, Lycaonia hoh whuzdla, whuz buch'a whetsihalhdel, 'et whunat chah. ⁷ Whuz khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk Lystra 'ink'ez Derbe whut'en whel'a 'en khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk.

Lystra 'ink'ez Derbe whut'en khunek unzoo, 'i hidants'o

⁸ Lystra 'et 'ilhunuh dune buke déchadusnik 'et whut'i, 'en whuzdli whuts'un 'aw nuchasyah. ⁹ 'Et usda 'ink'ez Paul yalhtuk yoozélhts'ai. 'Et Paul yunilh'en, t'éoonínzun ndun dune buba 'alha' hoont'ah 'et hoh soo ná'tetnilh ninzun, 'et soo cho yunen ts'ih yunilh'en hoh ¹⁰ soo 'ultus 'uyúlhni, “Didinyih 'ink'ez ts'ah'un na'a sinyin!” 'Et ndunnah dune didillhah 'ink'ez 'aw 'et nádinya. ¹¹ 'Et ndunnah 'ilhuhowezdel Paul daja hinilh'en hoh soo 'ultus hubughunek, Lycaonia k'una'a, 'uhutni, “Neyak'usda, 'en chah yinkak dune k'una'a 'uhint'ah huzdli 'ink'ez ndus de nets'un hahá'az.” ¹² Barnabas 'en hubuyak'usda Zeus be náhiyoozi 'ink'ez Paul chah 'uyoon hubuyak'usda Hermes hiyúlhni, 'en be náhiyoozi, 'en yalhtuk 'int'ah 'et huwa. ¹³ Hubuyak'usda Zeus hiyúlhni 'en bunáwhulnuk, soo keyah yoo 'az ts'ih 'et luglez huwhulh'ai, 'en musdus dune 'ink'ez 'indak 'i keyah dati 'et nihíninla. Ndunnah 'ilhuhowezdel whel'a 'en hubuts'i hidutélhk'un 'et wheni. ¹⁴ 'Et Barnabas, Paul bulh 'aw 'et ndunnah dune

dahútenilh whulh 'úhudants'o hoh, huba dzuh k'et dunaih k'uhídutelhúch'ul* 'ink'ez 'iluhowezdel nus buniz 'et nihúlgai 'ink'ez soo 'ultus 'uhutni, ¹⁵ “Di ka 'et ndaht'en? Nuwheni chah nuhk'una'a dune ts'inli, 'aw Yak'usda chats'ilah ho' ts'int'ah. Njan khunek unzoo, 'i nuhghá uzte'alh 'et wheni whusaidút'az. Ndi be natsi' unli, 'i nuhyak'usda buch'a naóolhuyeh 'ink'ez Yak'usda khuna 'en buts'un naóolhuyeh. 'En 'int'ah yaz, ndi yun k'ut, yatoo chah, 'ink'ez ndai buk'ut hoonli, 'i ts'iyawh 'uyínla ho' 'int'ah. ¹⁶ 'Et whuts'uh da k'úne' hut'en, 'et whunts'ih húbuts'u hachawhus'ak. ¹⁷ 'Et whunts'ih 'ahoolhyez dunábunultun hoh ndus de 'ut'en unzoo, 'i 'uyulh'en, 'i be ndi chan nalhtih, 'i 'ink'ez hanéyeh 'i chah soo 'et 'ut'en yílh'i. 'Et whuz na'a ts'uyi, 'i chah nuhghat'aih hoh nuhdzi chah hoont'i yílh'i.” ¹⁸ Ndunnah 'iluhowezdel whel'a 'en buts'un hidut'élhk'un, 'et whuch'a 'ankw'us hubuhotun ghaít'ah, 'et whunts'ih Paul bughunek be k'ah hubuhootun.

Paul tse be hituzelghulh hukwa' huninzun

¹⁹ 'Et bulunah Lizwif Antioch Pisidia whuz'ai 'ink'ez keyah Iconium chah, 'et keyah Lystra ts'ih haníndel 'ink'ez ndunnah Lystra whut'en 'il-huhowezdel, 'en ts'iyawh hits'un nint'uk hukwa' hut'en. 'Et huwa Paul tse be hízelghhi 'ink'ez dazsai zeh hininzun. 'Et keyah yoo 'az ts'ih 'et nihininguz. ²⁰ 'Et whunts'ih Sizi Gri yugha hoodul'eh higha wezdel hoh dinadíja 'ink'ez keyah ts'ih whenaja. 'Et 'om bun dzin Barnabas bulh keyah Derbe ts'un whehá'az.

* **14:14** 'Et whuz na'a Lizwif hube 'ut'en buba dzuh 'eh.

Paul, Barnabas bulh Antioch Syria whuz'ai ts'ih whuz nahutest'az

²¹ 'Et Paul, Barnabas bulh keyah Derbe 'et khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk hoh lhanah Sizi k'úne' hut'en huzdli. 'Aw 'et Lystra ts'ih whenáhet'az. 'Et Iconium ts'ih chah 'ink'ez Antioch, Pisidia whuz'ai hoh wheghah chah lhuhúz'az. ²² Nduunnah yugha hoodul'eh soo budzi ulhtus hoh ndet huba 'alha' hoont'ah whulh hóoyin hubuhulhtsi, 'ink'ez ndo bahútni, “Lhat hoh dzuh nuts'ude, 'et whunts'i whuz na'a nts'e Yak'usda hubudayi cho unli 'et dáztedulh huba' hoont'ah.” ²³ Ndet Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel dune tsuh whudelhdzulh huba 'utaháooobanla. 'Et tenahududli 'ink'ez saha'húdelya hoh whuz na'a neMoodihti huba 'alha' hoont'ah 'en tl'ábahanla. ²⁴ 'Et Pisidia whuyun k'ut lhuhuz'az hukw'elh'az 'et Pamphylia ts'ih huni'az. ²⁵ 'Et Perga whut'en chah Yak'usda bugunek be hubulh yahúlhtuk 'ink'ez nyoh Atalia ts'un huni'az, ²⁶ 'ink'ez 'et whuts'un Antioch ts'ih nahúsduki. Ndet keyah Paul Barnabas bulh Yak'usda be 'ut'en k'ah butl'aháhonla inle. 'Aw 'et ndi 'ut'en lhahídinla hoh 'uhoont'ah. ²⁷ 'Et Antioch ts'ih nahunt'az hoh Sizi Gri yugha hoodul'eh, ts'iyawh 'ilhóhubughezdlá 'ink'ez nts'oh teh Yak'usda bugha ne'húst'en 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah be 'alha' hoont'ah, 'i hiyít'i suli hutni hoh hubulh nahuwhulnuk. ²⁸ Sa yugha hoodul'eh hubutah hanke.

15

Paul, Barnabas bulh Jerusalem ts'ih whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh hubulh 'ilhuhowezdel

1 'Et bulunah dune Judea whehudíndel keyah Antioch ts'ih hunindel 'ink'ez ndunnah huba 'alha' hoont'ah Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha buka dune ahli, 'i k'ut nuwhuhúzt'us t'eh, 'aw 'et t'eh zeh dutehjij, whuz na'a wheooboohoodalh'i. 2 Paul, Barnabas bulh tube cho Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha dája hutni 'et hubugha lhenah nihúwhunt'ai, ndunnah Judea ts'ih hahándel tubulh. 'Et huwu lhgha 'úhudeja hoh Paul, Barnabas, 'ink'ez 'uyoon Antioch whut'en tubulh, Jerusalem ts'ih toodelh 'ink'ez whel'a 'en ndunnah dune tsuh whudelhdzulh hubulh huwu yahoolhtuk hubuhútni. 3 'Aw 'et Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel, ndunnah whel'a 'en whebahalh'a. 'Et Phoenicia 'ink'ez Samaria whutuh lhuhúz'az hoh 'udun yun k'ut whut'en dahúja Yak'usda ts'un náhulhéya hubuhútni hoh tube cho ndunnah Sizi Gri k'úne' hut'en huhóont'i suli. 4 'Et Jerusalem ts'ih huni'az hoh ndunnah Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel tube cho hubanelhnik. Ndunnah whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh, 'en hubulh náhuwhulnuk Yak'usda bugha nts'oh teh ne'whust'en 'et hubugha. 5 'Et bulunah huba 'alha' hoont'ah, Pharisee hubulh hudedoh, 'en dihudíndel 'ink'ez 'uhutni, “Udun yun k'ut whut'en hika dune unli, 'i k'ut hubatet'us 'ink'ez ndi Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'úne' hóot'en hubadooni huba' hoont'ah.” 6 'Et whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh ts'iyawh 'ilhuhowezdel 'ink'ez njan 'uhutni hukw'u nuhúhulhye. 7 Sa hukw'u nuhúhulhya hoh Peter didinya 'ink'ez ndo búlhni, “Sulhutsinkah t'oonáhzun 'uda hoh Yak'usda nuhtáhasálhti Yak'usda bughunek unzoo, 'i bugha

'udun yun k'ut whut'en hubulh yaóolhtuk ka, khun si sudóots'o 'ink'ez huba 'alha hot'e ka. ⁸ 'Ink'ez Yak'usda dune dahínt'ah t'eobunínzun, 'et huwa 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah hubuk'entsi' hoh wheni danénla da whuz na'a ndunnah chah Ndoni hubuyudélts'ut ho' hoont'ah. ⁹ Wheni Lizwif ts'inli 'ink'ez 'en 'udun yun k'ut whut'en hinli 'et whunts'ih 'aw lhelhts'un na'a lhene'ílhdzun. 'Et hoh ndunnah Sizi Gri huba 'alha' hoont'ah sulí 'et huwa bulubeshi huba yuna'dalhdé. ¹⁰ Ndi Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i wheni 'ink'ez netsuh whudelhdzulh, 'en whunts'ih 'aw ts'ah'un na'a hukw'ú nucha'hit'il inle. 'Et 'ink'ez k'an di ka Yak'usda 'en óolhdzih ho' dahni? Ndunnah yugha hoodul'eh 'uhót'e ghaít'ah teh huba né'dahni. ¹¹ 'Et nts'e na'a 'uwhutét'ilh? Neba 'alha' hoont'ah 'ink'ez nts'e na'a 'uhint'ah, whuz na'a wheni chah Sizi Gri neMoodihti ye únzoo, 'i be uzdoojih ka neghá whunt'ai." ¹² 'Et soo hudelhts'i ts'iyawh t'ehudusnih, Barnabas, Paul bulh nahuwulnuk whutah 'udun yun k'ut whut'en hubutah nts'e na'a Yak'usda bugha hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tuné'hust'en 'et hubugha. ¹³ 'Et yahulhtuk 'ustl'e' 'uhudeja hoh James didinya 'ink'ez utni, "Sulhutsinkah soo sih soo zélhts'ai! ¹⁴ Simon k'an nuhwhudáni, nts'e na'a Yak'usda 'udechoo ndunnah 'udun yun k'ut whut'en dinabunelhútan hoh dune hubutah 'utahaóobanla. 'En 'uhuja Yak'usda boozi dezti hiyulhtsi." ¹⁵ 'Et James 'o 'un ndutni, "Et Yak'usda be nus whunilh'en hubughunek 'uk'une'úsduguz, 'i ts'iyawh lhgha 'uhudeja hoh ndutni,

¹⁶ "Et hukw'elh'az whusanátesdalh,' ni neMoodihti, "Ink'ez David bukoo naonankat, 'et

dinaoodutés'alh 'ink'ez yahónkat chah soo
ná'whutesdlilh,

'ink'ez lhanaooduteslilh.*

17 'Et whuz na'a ndunnah dune 'et nenínkat chah
skahunóota 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en,
ndunnah sich'oh suba 'udunébunila soози be
hiyozi ka,

'en chah skahúnoota, neMoodihti utni.

'En 'int'ah ndi ts'iyawh 'uhóonla.

18 Yak'usda ndi yun 'itelilh 'et whutsuh whudel-
hdzulh nus de dawhútet'ilh 'et ts'iyawh
t'eeonínzun.”

19 'Et James 'o 'un ndo búlhni, “Si 'et ndunúszun
ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, ndunnah
Yak'usda ts'un nalhúya, 'aw huba hoontsi' ts'ih
'uhot'e huba cha'hóot'ah. 20 'Et whunts'ih butso'
k'e'ts'ooges 'ink'ez hubuzdóoni, 'Ndaí ts'uyi, 'i
hubuyak'usda 'uk'eltsi, 'i hits'un hítulhdelh 'et
buch'a' nenjoot ho' 'int'ah, khun teh wah'alh
gunih. Ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooht'en
gunih. Khunai buze 'úsduguz, 'i 'ink'ez 'uskai
tanaji, 'i wah'alh gunih, 'ink'ez 'uskai chah
wahnai gunih.’ 21 'Et 'alha' hoont'ah Lizwif
luglez 'et nats'ulyis dzin totsuk sa whuts'un
Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i buk'eyatuk
'ink'ez keyah totsuk chah bughunek hiye búbulh
yalhtuk,” ni, James.

*Whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh
'udun yun k'ut whut'en hubuts'un k'e'hanguz*

22 'Et ndunnah whel'a 'en chah, dune
tsuh whudelhdzulh, 'ink'ez Sizi Gri bugha

* 15:16 David hík'edinzut doo cha hubudelhti naoobulhtsi, ni ho
'utni.

'ilhohuwezdel tubulh lhulh lhugha 'úhudeja hoh Paul, Barnabas bulh Antioch ts'ih hubulh te'us 'utahábotelhtelh. 'Et Judas, 'en Barsabbas hiyúlhni, 'en Silas bulh 'utahaóobahalhti. 'Et huba 'alha' hoont'ah hubutah ndunnah nanah, 'en soo whunih hinli. ²³ 'En ndi hik'une'úzguz, 'i hubutl'ahíya'ai, 'i ndutni,

“Wheni whel'a 'en, dune tsuh whudelhdzulh, 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah chah Jerusalem delhúts'i, wheni ts'iyawh nuhts'o k'e'ts'uges, newhulhutsinkah, 'udun yun k'ut whuzdli, keyah Antioch, Syria 'ink'ez Cilicia yun k'ut delhts'i, Dahooja nuhts'utni.

²⁴ Whulh 'úzdits'o bulunah dune netahaíndel nuhts'un hunindel 'ink'ez tink'us na'a 'unohuhútni. 'Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i buk'une' 'ooht'en 'ink'ez buka dune ahli, 'i k'ut nahuhoot'us.' Ndi khunek 'i be tink'us nahonilht'uk, 'aw wheni ndo buts'útni 'ilah ho' hutni. ²⁵ 'Et huwa 'ilhuts'owezdel 'ink'ez ts'iyawh lhgha 'úzdeja hoh dune whunih 'en nuhts'un uztehl'alh 'utahaóobats'alhti 'ink'ez soo ndunnah hubuk'ets'intsi' Barnabas 'ink'ez Paul bulh hubulh hútoo'as 'et wheni. ²⁶ 'En 'uhuja Sizi Gri, neMoodihti, bughunek be yáhalhtuk hukw'é dahootsah tulih t'ehonanzun 'et whunts'ih. ²⁷ 'Et Judas 'ink'ez Silas nuhts'ú buztehl'alh, 'en dich'oh daja ts'utni hoh nuhts'un k'e'ts'anguz, 'et ts'iyawh buzek whe ndun whuduteni. ²⁸ 'Et Ndoni 'en bulh lhgha 'úzdeja 'aw 'o 'un chah howu whúlna nuhwhuba ts'uhólh'i hukwa cha'uznínzun. Ndet k'an nuhghá whunt'ai whuz na'a zeh 'ooht'e hukwa' uzninzun. ²⁹ Ts'uyi, 'i hubuyak'usda k'edeltsi ts'un tulhdelh, 'i wah'alh gunih! 'Uskai chah, khunai buze 'úsduguz, 'i buzkai tananji, 'i

chah wah'alh gunih! 'Ink'ez ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooh't'en gunih! 'Et whuch'a khahtli t'eh, 'et sih soo 'óht'e. 'Aw 'et zeh.”³⁰ 'Et khunek na'a 'en whéobahalh'a hoh Antioch ts'ih hunindel. 'Et ts'iyawh huba 'alha' hoont'ah 'ilhobughezda 'ink'ez dustl'us hubutl'ahíya'ai.³¹ 'Et ndi hubuts'un k'ehanguz 'i hik'eyailhtuk hoh buk'une'úsduguz, 'i bugha hubudzi ulhtus nasdli 'ink'ez tube huhóont'i.³² 'Et Judas, Silas bulh hedich'oh chah Yak'usda ba nus whunilh'en hinli, 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah sa hoh Yak'usda bughunek be hubulh yahalhtuk, 'et hoh soo hubudzi unzoo 'ink'ez hilhtus chah hubuhulhtsi.³³ 'Et hukw'elh'az dzuh sa hubuzih hudelhts'i. 'Et huba 'alha' hoont'ah ndunnah khunek na'a 'en nts'ez de hahándel ts'ih whuz hubudzi hoont'i hoh whel'a 'en hubuts'un whenábahalh'a.³⁴ 'Et whunts'ih Silas 'en 'aw 'et teda buba hoonzoo ho' hoont'ah.³⁵ 'Et Paul, Barnabas bulh Antioch 'et chah 'et hanke, 'uyoon chah hubulh khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk 'ink'ez neMoodihti bughunek bugha wheóobuhodulh'eh.

Paul, Barnabas bulh ndun John, Mark hiyulhni, 'en bugha lhch'a hust'az

³⁶ 'Et hukw'elh'az dzin Paul, Barnabas 'uyúlhni, “Nts'e keyah totsuk neMoodihti bughunek be yats'ulhtuk, nelhutsinkah hubuts'un nunaoodút'as 'ink'ez nahot'alh dahínt'ah simba.”³⁷ 'Et Barnabas, John, Mark hiyulhni, 'en dudulh too'as hukwa' ninzun,³⁸ 'et whunts'ih Paul 'aw ts'ah'un buba cha'hóot'ah. Hoh da Pamphylia bughu whenája 'ink'ez 'ut'en hubulh lhachaídilil, 'et huwa hubulh 'útenilh, 'aw Paul hukwa cha'nízun.³⁹ 'Et tube lhenah 'ahudeja k'et,

lhch'a nahust'az. Barnabas, Mark dulh 'iyílya 'ink'ez Cyprus ts'ih whenahedúki. ⁴⁰ 'Et Paul, Silas hubutahaíyalhti 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah Yak'usda tl'aóobahanla ye únzoo, 'i be hubughole ka, 'et hukw'elh'az whenáhet'az. ⁴¹ 'Et Syria 'ink'ez Cilicia whuyun k'ut whutah lháhuz'az, 'ink'ez Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel 'o nus hubudzi ulhtus hubuhulhtsi.

16

Timothy, 'en Paul Silas hubúlh tez'az

¹ 'Et Paul 'en keyah Derbe 'ink'ez Lystra ts'ih ninya. Whuz 'ilhunuh dune buba 'alha' hoont'ah Timothy hiyúlhni, 'en hoh whut'en. Be'ama chah buba 'alha' hoont'ah, 'en Lizwif 'int'ah, 'et be'abá, 'en Greek 'int'ah. ² Keyah Lystra 'ink'ez Iconium whut'en, ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en Timothy soo highu yalhtuk. ³ 'Et Paul 'en Timothy dulh yuté!us hukwa' ninzun, 'et yuka dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us. 'Et ndihiyínla hoh Lizwif hoh whut'en, 'en Timothy be'abá Greek unli t'ehinínzun 'et huwa. ⁴ 'Et keyah whutuh hedulh hoh 'et huba 'alha' hoont'ah ndai whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh Jerusalem 'et highu nahezya, 'i zeh k'úne' 'ooht'en hubuhútni. ⁵ 'Et Sizi Gri bugha 'ilhohuwezdel hoh be 'alha' hoont'ah, 'i be 'o nus hilhtus huzdli, 'ink'ez 'et huwa dzin totsuk nus lhe'huneltsuk.

Paul, Ndoni bugha bengan néwhults'ut Macedonia ts'ih yun k'ut tóoya ka

⁶ 'Et Phrygia 'ink'ez Galatia yun k'ut wheghah lhuhúzdel hoh Asia yun k'ut 'et Yak'usda bughunek be yáhutelhtuk, 'et Ndoni whuch'a hubunezyoot.

⁷ 'Aw 'et Mysia yun k'ut wha'az nihúnindel, Bithynia yun k'ut ts'un hútoodelh hukwa' hut'en, 'et whunts'ih Ndoni 'aw hubugha chahóo'al. ⁸ 'Et Mysia yun k'ut wheghah lhuhúzdel hoh keyah Troas ts'ih hunindel. ⁹ 'Et 'ulh'ek Paul hoonli bunalh ha whélts'ut hoh dune Macedonia yun k'ut whut'en yunilh'en 'et siyin 'ink'ez yughu tédudlih, “Macedonia yun k'ut ts'ih nets'ínyalh 'ink'ez nela'ineh!” yúlhni. ¹⁰ Soo njan bunalh ha whélts'ut ibulh lhazduja Macedonia yun k'uz ts'ih uztekelh 'ink'ez ndunnah 'et whut'en khunek unzoo, 'i be hubulh yats'oolhtuk ka. NeMoodihti neka dani t'ets'onínzun 'et whuz na'a 'uts'uja.

Lydia buba 'alha' hoont'ah suli 'ink'ez too be'ulya

¹¹ 'Et Troas 'et ts'i cho be nus ts'utezki, 'et soo ts'ihyan whuz Samathrace ts'ih yats'úzki, 'ink'ez 'om bun dzin 'et Neapolis ts'ih ts'utezki. ¹² 'Et whezdindel hoh keyah Philippi ts'ih ts'unindel. 'I yun k'ut Macedonia 'udechoo keyah whudézti 'et whuz'ai. 'Et Roman keyah be'ilhdzun hoonli ho' hoont'ah. 'Et keyah Philippi lhat dzin 'et na'ts'alh'ai. ¹³ 'Et Lizwif nats'ulyis dzin hoh keyah whuch'a ts'uzdel 'ink'ez took'oh taba ts'ih ts'unindel. 'Et Lizwif tenahudedli hoonli 'uzn-inzun, 'et huwa 'et nátl'azdelts'i 'ink'ez ts'ekoo 'ilhohuwezdel 'en bulh yáts'ulhtuk. ¹⁴ 'Ilhunuh ts'eke, Thyatira whut'en Lydia hiyúlhni, 'en chah nedánts'o. 'En naih dulk'un dezti be 'óoket unli, 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un teni' nilhdzun. 'Et huwa neMoodihti Paul Yak'usda bughunek ye yálhtuk, 'i soo cho yoozélhts'ai 'ink'ez beni taóodoolts'it yulhtsi. ¹⁵ 'Et didut 'ink'ez bukoo

hudelhts'i, bulh dunekah chah, ts'iyawh too be' hulya. 'Et hukw'elh'az neghunséya, 'ink'ez neundulhni, “NeMoodihti soo cho but'anunestan nuhwhuba 'alha' hoont'ah t'eh, 'anih sukoo ts'ih suzih doolhúts'i.” 'Ink'ez 'ilhuz 'udeja hoh bulh 'utezdel.

Paul, Silas bulh keyah Philippi 'et tsak'ebaha'ai

¹⁶ 'Et 'ilhudzin nts'e tenazedli ts'ih ts'enindel hoh, 'ilhunuh 'ulhna, 'en ts'eke nedudezya. 'En ntsi' nudúdeh, 'i buyídinda 'i be nus whunilh'en 'ink'ez nus daóótenilh ts'iyawh ndo búlhni. 'Et ndunnah yughunli 'en lhai sooneya hiye 'úlh'en. ¹⁷ 'Et 'ut'en Paul 'ink'ez wheni teh nenunéya 'ink'ez 'alzul hoh utni, “Ndunnah dune degha nus nduk Yak'usda budune hinli. Nts'e na'a dutehjij hoh teh nuhwhuba nuhúhuyeh!” ¹⁸ Lhat dzin ndut'en, 'udek'elh'az Paul tube taídezni, yuts'un nálhu'a 'ink'ez ntsi' nududeh, 'i njan díyulhni, “Sizi Gri boozu bugha buyúh hanaindaih!” 'Et 'ahoh ntsi' nududeh, 'i yeyúh hanadede. ¹⁹ 'Ink'ez ndunnah ts'eke bumoodih t'ehonanzin ndet hoh sooneya 'uhulh'en, 'ustl'e' 'uhooja, 'et Paul, Silas bulh hubuhúzgooh 'ink'ez huba' hoont'ah, 'et keyah k'une'nuwhuhul'en hububut nébanilhti. ²⁰ 'Et lhahudughan moodih but nebanilhti 'ink'ez hubuhutni, “Ndunnah Lizwif 'uhint'ah. Netah 'ahoolhyez dune tehudule. ²¹ Ndet wheni hubugha neba nahesda ts'iyawh whuch'a na'a whubuhodulh'eh. Wheni Roman 'uts'int'ah 'et huwa 'aw buk'ah ts'ih 'uts'ooneh ghaít'ah 'ink'ez hoh tuné'ts'oot'en ghaít'ah.” ²² 'Et 'ilhuhowezdel ts'iyawh hubuch'a nihúdendel, nehughan moodih Paul, Silas bulh hubunaih hubuk'uhidutelhch'ul 'ink'ez hubuholht'ah hubuhútni. ²³ 'Et soo

tube hubuholht'o hoh nts'e dune tsak'eha'aih, whuz tsak'ebaha'ai, 'ink'ez ndun huwunli, 'en, “Hubuch'a dana'doo'alh,” hiyúlhni. ²⁴ 'Et tsak'edinla ghunli hiyúlhni hoh 'ahoh soo bez tsak'edi'ai 'et tsak'ehiya'ai 'ink'ez duchun dindaz huba' 'int'ah, 'i bukechun ghu níhininla 'ink'ez hiduna'denla. ²⁵ 'Et tuzniz bat'en Paul, Silas bulh Yak'usda ts'un tenahududli 'ink'ez hujun. 'Et ndunnah tsak'ehudelhts'i hubuhoozélhts'ai. ²⁶ Khunyaz tube cho yun nagheshnai hoh koo tsak'ehudelhts'i, 'et chah ndulhcho noghutnah. 'Et 'uhooja ndati ts'iyawh dá'dutezkat 'ink'ez 'i bulh tes tl'ool hiyelhúghel, 'i hubuts'u háyankat. ²⁷ 'Et tsak'edelhts'i ghunli ts'enandzut hoh ndati ts'iyawh 'udun 'udenla whutelh'en ts'iyawh tsak'ehudelhts'i tinta hulghaz ninzun, 'et dutes cho hayálhtsus 'ink'ez 'aw 'et na'dutuzelghel. ²⁸ Paul soo 'ultus 'uyúlhni, “Dah! 'Udun dóldah gunih, ts'iyawh 'aw 'et 'uzdélhts'i!” yúlhni. ²⁹ 'Et tsak'edelhts'i ghunli kwun nult'a ka 'utni hoh koo dálgai 'ink'ez soo dultuz hoh Paul, Silas bulh hububut nacháneti. ³⁰ 'Et tinábunilhti 'ink'ez huboodulhkut, “Soo sudutéhnih, datésnih hoh dutesjih?” hubúlhni. ³¹ “Sizi Gri neMoodihti, 'en mba 'alha' 'oot'e, 'et hoh dutanjih, nyun 'ink'ez nkoo hudelhts'i chah,” hiyúlhni. ³² 'Et neMoodihti bughunek bugha hiyulh yálhtuk 'ink'ez ts'iyawh ndunnah 'et bukoo hudelhts'i chah. ³³ 'Et 'ulh'ek soo hoh whegha whezulh hoh tsak'edelhts'i ghunli daóobunilhti 'ink'ez hubuka k'et tináwhuzguz. 'Et didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i chah, ts'iyawh 'ahoh too be' hulya. ³⁴ 'Et Paul Silas bulh bukoo ts'ih nábunilhti 'ink'ez

bughu na'unt'ai, 'ink'ez tube cho whunélnik didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i chah, tsiyawh Yak'usda huba 'alha' 'int'ah suli 'et huwa. ³⁵ 'Et bundada nehughan moodih nélhghel hubuts'un whebualh'a, "Ndunnah dune hubulanadintnih!" hubuhútni. ³⁶ 'Et tsak'edelhts'i ghunli Paul 'en 'ídani, "Nehughan moodih buts'á khunek 'ults'ut, 'Nyun 'ink'ez Silas bulh nuhlanazdootnih,' hutni, 'et huwa soo cho khohdle hoh natooh'tas," hubúlni. ³⁷ 'Et whunts'ih Paul 'en nélhghel ndo búlni, "Hukwa tsak'enhoo'alh hoolah, 'et whunts'ih dune tuz nehohhtsus, nuwheni Roman keyah ts'uwht'en ho' ts'int'ah, 'et whunts'ih tsak'edelhts'i 'ink'ez k'an whu'iz 'et nanehutooh'a hukwa' hut'en. 'Awundooh, 'aw nducháhoot'ah ho' hoont'ah! Nehughan moodih dich'oh whusahóodel 'ink'ez nelanahudootnih huba' hoont'ah." ³⁸ 'Et nélhghel ndi khunek bugha nehughan moodih hudáni, 'et Paul, Silas bulh Roman keyah whut'en 'uhint'ah whulh 'úhudants'o hoh tube whehunelhújoot. ³⁹ 'Et ndunnah nehughan moodih, 'en hubuts'un tehududli hoh tsak'ehudelhts'i whuch'a nabuhuzdla 'ink'ez keyah whuch'a nahoodelh hubuhútni. ⁴⁰ Paul, Silas bulh tsak'edelhts'i tináhunt'az 'ink'ez Lydia bukoo ts'ih huni'az. 'Et ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en chah 'et hudelhts'i. Khunek be ts'íltus, 'i be hubulh yáhalhtuk 'ink'ez whenáhet'az.

17

*Paul 'ink'ez hiyulh nudelh keyah Thessalonica
'et dzuh nubatelhdzut*

¹ 'Et hedulh whuzeh keyah Amphipolis 'ink'ez Apolonia whutah lhuhúz'az, 'et keyah

Thessalonica ts'ih huni'az. 'Et Lizwif hubuluglez whuz'ai. ² 'Et whutsuh da ne'út'en huwa Paul njan Lizwif hubuluglez ts'ih ninya. 'Et tat nats'ulyis dzin whutah 'et ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha wheoobunoolhtun hukwa' utni. ³ 'Et huba hukw'ú nuhúlhye Christ 'en 'utenilh dzuh nutezut, datétsah, 'ink'ez nakhutétnalh. 'Et ts'ah'un 'uhoont'ah huba hoolh'i, “Ndun Sizi k'an bugha nohwhulh yálhtuk, 'en Christ, 'en 'int'ah,” ni, Paul. ⁴ 'Et bulunah huba 'alha' hooja hoh Paul, Silas bulh hubuts'un nihudendel 'ink'ez lhanah Greek whut'en, 'en Yak'usda huba 'alha' 'int'ah 'ink'ez ts'ekoo híncha chah ts'iyawh hubuts'un nihudendel. ⁵ 'Et whunts'ih Lizwif huwe' hoolnih 'et kaldus ti núdelh, 'en nabaháldzoo 'ink'ez lhts'un nébodínla keyah ndulhcho hoh whudutni buch'a yáhalhtuk, 'i be 'ilhunuh dune, Jason hiyúlhni, 'en chah bukoo tinta' honílh'en, Paul, Silas bulh nabuhóolhtelh hukwa' hut'en 'ink'ez 'az dune ts'uns títotelhtelh 'et wheni. ⁶ 'Et whunts'ih 'aw nachabuhíhtel hoh Jason 'ink'ez bulunah huba 'alha' hoont'ah 'en chah whúske bulh keyah whumoodih 'en ts'un haoobuhanguz 'ink'ez hudultul hoh njan nduhútni, “Ndunnah dune ndi yun k'ut ndulhcho hoh tinta' huwhulh'ih 'ink'ez 'aw 'et njan nekeyah chah 'et ndótet'ilh wheni whusahándel, ⁷ 'ink'ez Jason 'en bukoo hubuzdla. Ts'iyawh nehubudayi cho degha nus dezti khunek netl'aída'ai 'i k'uhunyis ho' hut'en 'ink'ez 'uyoon hubudayi cho unli, “En Sizi ts'utni, nehútni.” ⁸ 'Et ndi khunek 'i be ts'iyawh 'ilhohuwezdel 'ink'ez keyah whumoodih tubulh ndulhcho 'ants'ih whuts'uhudutnik hoh huwu yahalhtuk. ⁹ 'Et

keyah whumoodih, 'en Jason 'ink'ez 'onghuh chah tínahutedulh wheni sooneya k'enáhudedzai 'et bulanahudetnik.

Paul, Silas bulh Berea keyah ts'ih whebahalh'a

¹⁰ 'Et soo nadálghel ibulh huba 'alha' hoont'ah Paul, Silas bulh keyah Berea ts'ih whebahalh'a. 'Et whuz huni'az, 'et Lizwif hubuluglez ts'ih dahaní'az. ¹¹ Ndunnah 'et whut'en, 'en Thessalonica whut'en whuch'a 'o nus hinzoo. Ndi khunek buts'ótl'aidelts'ut, 'i soo hika' nizon hoh Paul hiyoozélhts'ai, 'ink'ez dzin totsuk Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i hik'uyalhtuk hiyodol'eh ka, ndi khunek Paul ye yálhtuk, 'i 'alha tulih 'int'ah t'ehontezeh hukwa' huninzun 'et huwa. ¹² 'Et lhanah huba 'alha' hoont'ah suli. Greek whut'en ts'ekoo 'ink'ez dune chah. ¹³ 'Et Lizwif Thessalonica whut'en whulh 'úhudants'o keyah Berea huwhútni 'et chah Paul Yak'usda bughunek be hubulh yahálhtuk hoh whuz lhgha hidunindel 'ink'ez hubuch'a t'inta' huhoolh'en hukwa' hut'en. ¹⁴ 'Et 'ahoh huba 'alha' hoont'ah Paul yatoo ts'ih whenáhiyah'a, 'et whunts'ih nahúlt'o Silas, Timothy bulh Berea 'aw 'et hanke. ¹⁵ Ndunnah dune ndun Paul bulh 'uhut'en 'en keyah Athens ts'un zeh hiyúlh lhusúdel. 'Ink'ez Silas, Timothy bulh soo 'a cho duts'un hutoo'as hubúlhni hoh hubuts'otl'a khunek yi'ai, 'et 'ahoh hits'un whin'az.

Paul keyah Athens 'et yalhtuk

¹⁶ 'Et Paul keyah Athens 'et Silas, Timothy bulh hubalh'i 'ink'ez bukeyah ndulhcho hoh buyak'usda k'edeltsi zeh hoonli, 'et Paul tube hubugha budzi nduda. ¹⁷ 'Et Lizwif hubuluglez

ts'ih, ndunnah Lizwif 'ink'ez ndan whuz ts'ih tenahududli chah, ndi Yak'usda bughunek 'i be hubulh howi yalhtuk, 'ink'ez njan 'uhóoket hoh, dzin totsuk ndan 'et nuhudelh, 'en chah hubulh howi yalhtuk. ¹⁸ 'Et ndunnah Epicurea hudedowh 'ink'ez ndunnah Stoic hudedoh dune hoodulh'eh hubugha hiyulh yálhtuk hoh bulunah howu yahalhtuk, “Ndun ilah teh ne'duni, daja dutenilh hukwa' ninzun ho' 'utni,” hutni. 'Et 'uyoonah chah 'uhutni, “Ndun, 'en 'uyoo yak'usda, 'en bughu yalhtuk 'ududil'i ho' 'utni.” Paul, Sizi 'ink'ez dinadija hubugha hubulh yálhtuk 'et huwa 'uhutni. ¹⁹ 'Et Paul dzulhyaz, Mars hiyúlhni, yedoh hiyúlh nenindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Ndi k'an buneoodilh'eh, 'i bugha yailhtuk soo cho t'ets'untizeh hukwa' uzninzun. ²⁰ Ndi bugha yailhtuk, tube neba hooncha ho' hoont'ah, 'et huwa daja ni ho' 'utni, soo cho t'ets'onozeh hukwa' ts'uninzun.” ²¹ Keyah Athens whut'en 'ink'ez 'uts'un keyah whut'en chah 'et huwhut'i, 'en ts'iyawh k'an khunek bugha yatuk, 'i huhoont'i hoh 'ahoolhyez wheni huwu yahulhtuk k'us ndi khunek daja dutenilh hiyoozólhts'a. ²² 'Et Paul dune dilhts'i dzulhyaz k'ut, 'et 'ilhohuwezdel buniz seyin 'ink'ez ndo búlhni, “Athens whaht'en, t'enwhunazin tube 'ahoolhyez nuhyak'usda ts'un tenadahdli. ²³ 'Et nuwhu'az usyalh hoh nuhyak'usda bukw'uzdai lhe'ultsuk nulh'en. 'Ilhunuh Yak'usda bukw'uzdai k'ut bukw'une'úsduguz ndutni, 'Yak'usda t'echats'unízun, 'en ba 'int'ah.' 'En t'enuzuhzun hoh buts'un tenadahdli, 'en k'an bugha nohwhulh yatelhtuk. ²⁴ Ndun Yak'usda t'énuzuhzun, 'en 'int'ah, ndi

yun k'ut 'ink'ez ndai buk'ut 'uyint'ah, 'i ts'iyawh 'uyínla. Nduk yak'uz 'ink'ez ndi yun k'ut ts'iyawh whumoodih unli, 'et huwa luglez whucho dune 'uhoonla 'et chaídah ho' hoont'ah. ²⁵ 'Et dune buyiz hiye khúna, 'i 'ink'ez ts'iyaintsuk chah soo dich'oh zeh huwá yúnle ho' 'int'ah. 'Et huwa 'aw dune 'uyínla, 'i yukacha'nizun. ²⁶ Yak'usda 'ilhunuh dune zeh ndi yun k'ut ts'iyannah dédownh 'ulya inle, 'ink'ez ndi yun k'ut nduhoolcho huwhut'i suli. 'Ink'ez 'en zeh ba' hoont'ah hoh nts'e keyah hudutelts'i. Nket'ah ndi yun dune 'utelilh 'ink'ez nts'e 'ahutet'ilh, 'et whutsuh 'uhóoja 'uda t'oonínzun. ²⁷ 'Et whuz na'a 'uja didut hika itóo'en 'et huwa dune chawhés'en k'una'a hoh hikudúlnih t'eh nahiyóolhtelh tulih. 'Et whunts'ih Yak'usda 'aw nilhdza neghucha'ít'ah ho' 'int'ah. ²⁸ 'En bugha dune ts'inli 'ink'ez ts'ukhuna. 'Ink'ez bulunah nuhtah 'uk'une'úsduguz 'uhutni, 'Wheni chah 'en bugha dune 'uts'int'ah.'

²⁹ 'Et huwa wheni Yak'usda bugha dune ts'inli t'eh, 'aw 'uk'edeltsi k'una'a gold k'us silver k'us tse be 'úlya, 'i Yak'usda uznóozen ghaít'ah. 'I ts'iyawh dune yuhoolh'ai, 'i 'int'ah. ³⁰ 'Et hoh da dune ndet t'ehonínzun huwa Yak'usda dzuh nuchaoobilhdzulh, 'et whunts'ih 'aw 'et k'an Yak'usda ts'iyannah dune ndulhcho lubeshi whuch'a hubeni nahondunooleh hubúlhni. ³¹ 'Et 'ilhudzin 'utahahó'ai ndet ndi yun k'ut ndulhcho ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i be dune ba nahuteyeh ka. Ndun 'ilhunuh dune 'en dune ba nahuteyeh ka 'utahayálhti. 'En dinaidilhti 'et huwa 'alha 'et ndó tenilh.” ³² 'Et Paul hidánts'o ndun dune dinadija yughu yailhtuk hoh, bulunah chah highudloh, 'ink'ez bulunah 'uhutni, “Doo chah zeh

njan hubugha nelh yaóolhtuk hukwa' uzninzun,”
hiyúlhni. ³³ 'Ink'ez Paul 'aw 'et 'ilhohuwezdel
butahanája. ³⁴ Bulunah dune hits'un nidendel.
Hubutah 'ilhunuh, 'en Dionysius hiyúlhni, 'en
nahéyilh 'ilhunuh, 'en 'int'ah. 'Ilhunuh ts'eke
chah, Damaris hiyúlhni, 'ink'ez 'uyoon chah, 'en
huba 'alha' hoont'ah suli.

18

*Paul Corinth whut'en khunek unzoo, 'i be hubulh
yálhtuk*

¹ 'Et hukw'elh'az Paul keyah Athens huwu
natesja 'ink'ez keyah Corinth huwhútni ts'ih 'et
ninya. ² 'Et Lizwif 'ilhunuh Aquila hiyúlhni
yughu ninya. 'En yun k'ut Pontius huwhútni 'et
whuzdli inle, k'an zeh yun k'ut Italy huwhútni
ts'ih whuz de bu'at Priscilla bulh whusahá'az. 'Et
hubudayi cho Claudius hiyúlhni, Lizwif ts'iyawh
keyah Rome whuch'a nahoodelh hubúlhni 'et
huwa whusahá'az, 'ink'ez Paul hubuts'ú whenya.
³ 'Et buzih usda 'ink'ez hubulh 'út'en. Didut
dahút'en whuz na'a bun 'ulh'en, 'et whuz na'a
hoh whuch'a na'duldeh. ⁴ Nats'ulyis dzin totsuk
Lizwif hubuluglez 'et Paul whébunoolhtun hukwa'
'utni. Lizwif 'ink'ez Greek whut'en tubulh ndi
Yak'usda bughunek, 'i ts'ah'un be hubulh yaool-
htuk hukwa' 'utni. ⁵ 'Et Silas, Timothy bulh
Macedonia ts'ih hanáhet'az. 'Et Paul Ndoni yula
'ut'en hoh ndunnah Lizwif soo cho whébunulhtun
ndun Christ, 'en Sizi, 'en 'int'ah. ⁶ 'Et whunts'i
ndi bughunek hiyoolhchoot hukwa cha'hunízun,
'ink'ez Yak'usda ch'a hudetni t'eh, 'et bulez ch'a
dunaih nayughat 'ink'ez ndo búlhni, “Tinta nahkat

t'eh, nuhwhenich'oh zeh nuhwhuba' hoont'ah ho' tehnih. Si suk'ého'alh ghaít'ah. K'an whuts'un 'udun yun k'ut whut'en, 'en but's'u tóosya!" ⁷ 'Et huwa bughu whenája 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, Justus hiyúlhni, 'en 'ahoolhyez Yak'usda ts'un teni nilhdzun, 'en yuzih whutet'i ka yuts'un ninya. Bukoo 'et Lizwif hubuluglez whuzih whuz'ai. ⁸ 'Et Crispus, Lizwif hubuluglez whumoodih, 'en, ts'iyawh bukoo hudelhts'i chah, neMoodihti huba 'alha yint'ah 'ink'ez lhanah Corinth whut'en, 'en chah khunek unzoo, 'i hidánts'o hoh huba 'alha' hoont'ah sulí, 'ink'ez too be' hulya. ⁹ 'Et 'ilhuh 'ulh'ek Paul bunalh hawhélts'ut hoh neMoodihti ndi yúlhni, "Whéniljut ilah, yailhtuk ze' dini, 'aw 'ustl'e' doneh guni, ¹⁰ 'ahoolhyez nyulh 'ust'ah 'et huwa. 'Aw dune nyun dóolhdah hoolah, lhanah njan keyah sulh dune hinli ho' hoont'ah." ¹¹ 'Et Paul 'ilhuh naodézut 'o 'at lhúhoolcho 'et hubutah inda. 'Et Yak'usda bughunek bugha whubodulh'eh zeh inle. ¹² 'Et yun k'ut Greece huwhútni, 'et Galio, Roman moodih hiyulhtsi. 'Ink'ez Lizwif 'ilho lhtahundel 'ink'ez Paul hiyílhchoot hoh naheyelh bukw'usuda but nihiníhlti. ¹³ 'Ink'ez 'uhutni, "Ndun dune ndi khunek néba nahesda, 'i ch'a dune hoodulh'eh. 'Ats'un na'a Yak'usda ts'un tenahudoodli hukwa' bulh'en." ¹⁴ 'Et Paul soo yatelhtuk hoh Galio, Lizwif ndo búlhni, "Alha njan tink'us 'úhoont'ah, k'us 'o nus hooncha hoh tinta' whúnt'en ho' dahni t'eh, 'et sih 'uda, Lizwif, 'alha' hoont'ah hoh nuhoozáhlt's'a wule. ¹⁵ 'Et whunts'i ndi khunek 'i bugha hiyenah 'uzdooni, 'i unli khunek 'ink'ez buyust'e chah 'ink'ez be néba nahesda, 'i nuhwhenich'oh lhanádahleh. 'Aw si hubugha

nahátesyeh hukwa cha'nuzúszun.” ¹⁶ 'Et 'ink'ez nahédulh bukoo 'et tinaóobunenenyoot. ¹⁷ 'Ink'ez ndun Lizwif hubuluglez bumoodih, Sosthenes hiyúlhni, ndunnah Greek whut'en, 'en hiyúzgooh 'ink'ez naheyelh bukw'usuda but 'et yahiyalht'o, 'et whunts'ih ndun Galio 'aw buba dacháhoot'ah.

Paul keyah Antioch ts'un nanja

¹⁸ 'Et Paul huba 'alha' hoont'ah Corinth 'et sa hubutah inda. Hukw'elh'az Syria ts'ih nahutekelh, Priscilla, Aquila, 'en chah, hiyulh na'uja. 'Et natekelh whuts'uh Cenchrea. 'Et Yak'usda ts'un nahezya inle, 'et huwa hitsigha ts'iyawh hahinant'az. ¹⁹ 'Et Ephesus ts'ih nahusduki, Priscilla, Aquila bulh bughu whénya. 'Et whunts'i dich'oh zeh Lizwif hubuluglez 'et daninya 'ink'ez Lizwif hubulh yaoolhtuk hukwa' utni. ²⁰ 'Et 'o nus sayaz buzih wuda hiyúlhni, 'et whunts'ih 'aw nduchaínil. ²¹ 'Ink'ez ndo búlhni, “Njan Jerusalem dzenis whuti 'et huwa 'a whuts'u lhunatesdaldh hukwa' nuszun. Yak'usda 'uninzun t'eh, 'et sih nuhts'un nátoosja.” 'Aw 'et Ephesus whuch'a nasduki. ²² 'Et Caesarea ts'ih lhugha nadiduki 'ink'ez Jerusalem ts'ih whénya. 'Et whuz ninya hoh Sizi Gri bughá 'ilhohuwezdel, “Dahooja,” hubúlhni, 'ink'ez Antioch ts'ih whénya. ²³ Sayaz 'et inda 'ink'ez whenája. Galatia 'ink'ez Phrygia whu yun k'ut wheghah lhuséya hoh Sizi Gri yugha hoodul'eh ts'iyawh hubudzi nduk ná'yinla.

Apollos 'en keyah Ephesus 'ink'ez keyah Corinth chah 'et Yak'usda bughunek be yalhtuk

²⁴ 'Ilhunuh dune, Lizwif, 'en Apollos hiyúlhni, keyah Alexandria 'et whuzdli inle, Ephesus

ts'ih ninya. 'En dune soo bughunek dinzoo hubulh yálhtuk 'ink'ez Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i soo cho chah t'einínzun. ²⁵ Nts'e na'a neMoodihti be 'ut'en k'ah hubugha hodel'i, 'et soo howu daóodit'ah hoh Sizi bugha ts'ah'un na'a yalhtuk 'ink'ez whebodul'h'eh. 'Et whunts'ih ndet John, dune too be 'ulh'en too be' 'úlya inle 'et zeh t'éoonínzun ho' utni.* ²⁶ Lizwif hubuluglez 'et soo chaníljut hoh yawhénilhtuk. 'Et Priscilla, Aquila bulh hidánts'o hoh, bukoo ts'ih nahinílhti. 'Et soo cho nts'e na'a Yak'usda be 'ut'en k'ah hiba hukw'un nahúhulhye. ²⁷ 'Et Apollos 'en yun k'ut Achaia ts'ih teyalh ninzun, 'et keyah Ephesus whut'en Sizi Gri yugha hoodul'h'eh, 'en huba 'alha' hoont'ah Achaia ts'ih hiba whuts'un k'e'anguz hoh hila 'ooneh ka. 'Ink'ez 'et, "Whuz ninya t'eh, soo cho bughohle," hubuhútni. 'Et whuz ninya hoh ndunnah Yak'usda ye únzoo, 'i bugha huba 'alha' hoont'ah suli, tube cho bula 'et'en. ²⁸ 'Et Lizwif 'ilhohuwezdel hiyenah 'uhutni hoh buch'a 'unilhde, daja ni Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha Sizi 'en ts'ah'un 'alha' hoont'ah, Christ, 'en 'int'ah. 'Et whuz na'a huba hukw'u núhelhya.

19

Paul keyah Ephesus 'et Yak'usda bughunek be yalhtuk

¹ 'Et ndez na'a njan ndúhooja, Apollos 'en Corinth ts'ih 'ut'en, 'ink'ez Paul 'en yun k'ut nukéduzut hoh Ephesus ts'ih ninya. 'Et bulunah

* **18:25** Sizi Gri be 'ut'en k'ah, 'aw soo cho t'ewhunizun ho' utni.

Sizi yugha hoodul'eh bughu ninya, ² 'ink'ez ndo búlhni, “Nuhwhuba 'alha' hoont'ah suli hoh Ndoni nuhyudélts'ut inle ih?” “Aw Ndoni hoonli tulih, 'aw whulh chá'uzdusts'o!” hiyúlhni. ³ 'Et “Ndai be too be' ts'ulh'ih 'ulhchoot?” hubúlhni.

“Be too be' ts'ulh'ih John dune too be 'ulh'en yughu yalhtuk, 'i,” hutni. ⁴ 'Et Paul 'utni, “Be too be' ts'ulh'ih John dune too be 'ulh'en yughu yailhtuk, 'i ndunnah dulubeshi yuch'a naóol'ah, 'en huba' yint'ah. 'Ink'ez Israel hubuts'un huhanzut chah hubúlhni inle, 'Ndun sk'elh'az whusatéyalh, 'en nuhwhuba 'alha 'oot'e,' Christ 'en Sizi 'int'ah.” ⁵ 'Et njan hodánts'o hoh, Sizi neMoodihti boozi be too be' hulya. ⁶ Paul buk'edilnik hoh 'et Ndoni hubuyídelts'ut. 'Ink'ez lhelhts'un na'a khunek be yahalhtuk, 'ink'ez Yak'usda bugha nus húho'en. ⁷ Lanezi 'o 'at nanah dune bat'en 'uhint'ah. ⁸ 'Et tat sanun, dzin totsuk Paul Lizwif hubuluglez ts'ih nunádaih 'ink'ez chaníljut hoh Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha whebunulhtun 'ink'ez soo cho huba hukw'un nuhúlhye. ⁹ 'Et whunts'ih bulunah hubeni dúts'o hoh 'aw huba 'alha' cha'hóot'ah 'ink'ez neMoodihti be 'ut'en k'ah 'et 'iluhowezdel tah whuch'a yáhalhtuk. 'Et huwa Paul ndunnah Sizi Gri yugha hoodul'eh hubílhchoot 'ink'ez bughó whenaja. 'Ink'ez Tyrannus dune hoodulh'eh bukoo whulh'ai, 'et dzin totsuk Yak'usda bugha whebunulhtun. ¹⁰ Nat naodezut hoh 'et zeh nduhét'en. 'Et huwa Asia yun k'ut whudune, ts'iyawh Lizwif 'ink'ez Greek whut'en chah, Sizi neMoodihti bughunek bulh 'uhúdants'o.

*Sceva buye'kah ntsi' nududeh, 'i
hiyáhanahinooyoot hukwa' hut'en*

11 'Et Yak'usda, Paul 'en zeh ba' hoont'ah hoh bula be huwa 'ét'en tune'út'en. 12 Dzezoh 'i whunts'ih 'ink'ez but ts'ulhuchooz teh, Paul 'i ye 'út'en, 'i hubuk'eyílhchos teh, 'ahoh nduda soo na'hut'ih 'ink'ez ntsi' nudúdeh 'i chah but's'u hanaíneyukw. 13 Bulunah Lizwif 'ahoolhyez nukéhududeh, 'ink'ez ntsi' nudúdeh hit'i bughu whenáhonuyukw. 'Ink'ez neMoodihti Sizi boozí bugha chah 'uhoot'en hukwa' hut'en. 'Et ntsi' nudúdeh 'uhiyúlhni, “Nuwheni 'ún whuts'utni, njan Paul yughu yalhtuk Sizi Gri boozí bugha buyáh hanaindaih!” hutni. 14 Skwunlai 'o 'at nanah hinli ndun Lizwif náwhulnuk degha nus dezti, Sceva hiyúlhni, 'en buye'kah 'en 'uhut'en. 15 'Et nduhútni hoh ntsi' nududeh, 'i hubulh yátelhtuk 'ink'ez ndo búlhni, “Sizi 'en t'enuszun, 'ink'ez Paul chah bugha t'éoonúszun, 'et whunts'ih nuhwheni, ndan ahli ho' 'uht'ah?” 16 Ndun dune ntsi' nudúdeh buyudínda soo' hoolhtus hoh hubeníya. 'Aw hich'a 'oolhdeh ghaít'ah. Tenaobudínlak, nukai hubulhtsi 'ink'ez buk'e'dutelhch'ul 'et koo tínatsehuldel. 17 Ts'iyawh Lizwif 'ink'ez Greek whut'en, Ephesus hudelhts'i whulh 'úhudants'o hoh ts'iyawh whéhunilhújoot 'ink'ez Sizi neMoodihti boozí 'o nus huba idézti suli. 18 'Ink'ez ndunnah dune nededúle hinli, lhanah hubutah huba 'alha' hoont'ah suli. 'Et whusahánde' 'ink'ez ts'iyannah nalh khunahawhelnu. 19 Lhanah ndunnah dune nededúle huhóolhdzih ts'iyawh ndi dustl'us higha 'ut'en, 'i 'ilhunahiwezdla. 'Et ndi dustl'us buzooneya hiyoodúlhto hoh \$50,000 bat'en suli. 'Ink'ez ts'iyannah nalh hidálhk'un. 20 'O nus lhanah Yak'usda bughunek hidánt's'o hoh 'et whuz na'a

Yak'usda bughunek hoolhtus hoh lhannah dune lhba hodit'ai, Sizi hik'úne' tet'en.

Keyah Ephesus 'et lhtahuwhunt'ai

²¹ 'Et njan ndulhcho ne'whust'en hukw'elh'az, Paul, Ndoni nuyúlh'a hoh Macedonia 'ink'ez Greece yun k'ut hoh wheghah lhutéalh 'ink'ez Jerusalem ts'ih téyalh, whuz na'a bubeni lhaidinla. "Et whuz níya t'éh, 'et Rome ts'ih chah nutésya," ni Paul. ²² 'Et nanah hila'ut'en, Timothy 'ink'ez Erastus, 'en dutsuh whébal'a Macedonia ts'ih 'ink'ez didut 'awhuz Asia yun k'ut 'et 'astli'iyaz inda. ²³ 'Et hoh bat'en Ephesus njan nts'e na'a neMoodihti be 'ut'en k'ah 'et hubugha tube hiyena 'uhutni suli. ²⁴ Ephesus 'et luglez whuz'ai. Ndi ts'eke k'edeltsi, Artemis hiyúlhni, hits'un ténadudli. 'Ilhunuh dune, Demetrius hiyúlhni, silver ulh'uz. Ndi ts'eke k'edeltsi hits'un ténadudli, 'en ndi silver, 'i be yuk'éne'ulhtsi. 'I 'ants'ih hoh dune dezti hoh hiye but's'e' ookset. Whuz na'a sooneya lhai 'uhulh'en. ²⁵ 'Et huwa Demetrius hibulh 'ut'en ts'iyawh, "Anih," hubudáni. 'Uyoon duk'una'a 'ut'en, 'en chah 'ink'ez ndo búlhni, "Sulh dune t'éoonáhzun ndi 'ut'en 'i bugha soozde'a 'uts'int'ah. ²⁶ Nuhwhenich'oh whunulh'en 'ink'ez whuduhts'o ndun dune Paul dat'en hoh 'ut'en, dune hubúlhni, 'Ndi dune la be 'iyalh'en, 'aw Yak'usda cha'ít'ah.' 'Ink'ez lhanah dune Ephesus 'ink'ez Asia yun k'ut ndulhcho chah highunek hiyílhchoot. ²⁷ Neba húwa 'óodli suli. Njan sooneya ho' ts'ulh'en tinta' hot'en. 'Et zeh ilah, njan neyak'usda Artemis hubuluglez whucho hukwa cha'hunízun wule, 'ink'ez dich'oh ye dezti, 'i chah hoonli chailah wule. 'En Asia 'ink'ez yun

k'ut ndulhcho ndun ts'eke neyak'usda hits'un tenadudli.” ²⁸ 'Ink'ez ndunnah dune ndi khunek hidánts'o hoh tube hahunílch'e hoh 'ultus 'uhúldzul 'ink'ez 'uhutni, “Ephesus ts'uwhut'en neyak'usda Artemis 'en zeh neba dezti ho' 'int'ah!” ²⁹ 'Et keyah nduhoolcho hoh huwa lhtahawhunt'ai. 'En 'ilho nihúdulh, 'en Macedonia whut'en, nanah Gaius 'ink'ez Aristarchus hubuhútni, Paul bulh nahá'as, hubuhúzgooh 'ink'ez dune nuwhúlyeh huba whuz'ai ts'ih whebuhano 'ink'ez whuz nibanilhti. ³⁰ 'Et Paul dich'oh chah nus 'ilhohuwezdel hubutah netéya hukwa' ninzun, 'et whunts'ih Sizi Gri yugha hoodul'eh, “Dah!” hiyúlhni. ³¹ Bulunah Asia yun moodih, Ephesus hudelhts'i, 'en Paul hubuk'entsi' hinli, 'en chah hits'otl'a khunek i'ai highu tedudlih hoh dune nuwhúlyeh huba whuz'ai ts'ih tóoya gunih. ³² 'Et zeh 'ilhuhowezdel 'awhuz lhtahuwhunt'ai hoh bulunah 'ilhunuh zeh huwa 'uhúldzul 'ink'ez bulunah chah 'udun huwe' hutni. 'Ink'ez bulunah 'aw t'ehonízun ndet huwa 'ilhuhowezdel. ³³ 'Et 'ilhuhowezdel hubutah, 'ilhunuh dune Alexander hiyúlhni, 'en Lizwif nus hububut nihínilhti huba yaoolhtuk wheni. 'Et dula be t'ehudoosnih hubulhni. ³⁴ 'Et whunts'ih ndunnah 'ilhuhowezdel Paul, 'en Lizwif 'int'ah t'ehinanzin hoh, 'et nat hukw'u hoonezt'o whutah 'o nus 'ahúzul ho' hutni, “Ephesus whut'en hubuyak'usda Artemis, 'en zeh neba dezti ho' 'int'ah!” ³⁵ 'Et ndun dune keyah huba 'uk'une'úguz, 'en 'ilhuhowezdel 'ustl'e' 'uhudeja hubulhtsi 'ink'ez ndo búlhni, “Ephesus whut'en soo sih soo zélhts'ai, ts'iyawh ndulhcho hoh t'ehonínzun nekeyah Ephesus 'et ndun neyak'usda Artemis buluglez whucho 'et huwu ts'inli ho' hoont'ah, 'ink'ez ndi tse dezti

ts'eke k'edeltsi unli ndus de yaz ts'ih hádelts'ut 'i chah. ³⁶ 'Aw dune whuts'oododlai hoolah, 'et huwa t'eduzahnih 'ink'ez ilah tune'óoht'en gunih! ³⁷ Ndunnah dune 'aw luglez whucho huwe' hutezdla ilah, 'ink'ez neyak'usda chah ch'a yacháhulhtuk, 'et whunts'ih njan whusaóobehla. ³⁸ Demetrius 'ink'ez hubulh 'ut'en, 'uyoon hoonli hubugha buk'ehúhoote'ah t'eh, 'et sih dzin dune ba nahudeh whuz'ai, 'ink'ez naheyelh chah 'et delhts'i. 'En hububut 'uhudooni da! ³⁹ 'Et whunts'ih, 'o 'un hoonli nt'oonohzin hukwa' nahzun t'eh, 'et sih nts'e keyah whut'en 'ilhodulh teh, 'et ts'ah'un na'a nuhwhuba nehóh'ah. ⁴⁰ K'an dzin 'uhóoja lhtahuwhunt'ai, tube neba huwa 'óodli ho' hoont'ah. Roman bumoodih wheni nek'ého'ah. 'Aw 'et ndúhoneh huba cha'hóot'ah. 'Aw di ka 'uts'uja 'uzdooni ghaít'ah.” ⁴¹ 'Et ndúdeja hukw'elh'az ts'iyawh yanahóodelh hubúlhni, 'et whenáhedel.

20

Paul, Macedonia 'ink'ez Greece yun k'ut whulh doo chah whuz nanátedalh

¹ 'Aw 'et 'ustl'e' 'uhudéja hoh, Paul, ndunnah Sizi Gri yugha hoodul'eh, “Anih,” hubudáni. Khunek hubudzi be ulhtus, 'i be hubulh yaílhtuk 'ink'ez, “Aw 'et natesdalh,” hubúlhni. “Et hubughu whenája hoh Macedonia ts'ih whénya. ² 'Et lhat keyah whutuh húyalh, dune whut'en budzi ulhtus ka hubulh yálhtuk 'ink'ez Greece ts'ih ninya. ³ 'Ink'ez tat sanun 'et inda. 'Et whuts'un Syria yun k'ut ts'ih tekelh huba lhadútneh hoh Lizwif hituzelghelh huwu yahulhtuk whulh 'údants'o, 'et ndoh Macedonia ts'ih whégha lhunátedalh

ninzun. ⁴ 'Et Sopater hiyúlhni, 'en Pyrrhus buye', Berea whut'en, 'en yulh nátest'az, 'et Thessalonica whut'en Aristarchus 'ink'ez Secundus bulh chah 'et Derbe whut'en Gaius hiyúlhni, 'ink'ez Timothy chah 'et Asia whut'en Tychicus 'ink'ez Trophimus, 'en chah. ⁵ 'En ts'iyawh nus netsuh whehándel 'ink'ez Troas 'et neba hilh'i. ⁶ 'Et lhes chantíldoh, 'i ut'alh, hukwelh'az 'et Philippi 'et nus nasdúki 'ink'ez skwunlat dzin inle 'et Troas 'et bughu nats'undel 'ink'ez skwunlat 'o 'at nat dzin 'et uzdálts'i.

Paul 'aw 'et 'udek'elh'az Troas whut'en buts'un nunasja

⁷ 'Et hukw'enilhghel 'et 'udechoo dzin 'et Sizi yugha hoodul'eh 'ilhunahuwésdel lhes tahídalhkut nahitet'alh huba. 'Ink'ez tuzniz whuts'un Paul dune hubulh yáilhtuk 'om bun dzin bughu natedalh 'et. ⁸ Nduk ts'ih 'ilhuts'owudulh lhai be whét'en, 'i dez'k'un. ⁹ 'Ink'ez 'ilhunuh chilh, Eutyclus hiyúlhni, 'en windah 'et usda. 'Ink'ez Paul yalhtuk zeh utni ndun chilh Eutyclus 'en dughu nantutih zeh 'ut'en. 'Udek'elh'az 'aw 'et dughu nantesti hoh tat lhandoh whuz'ai ts'ih nduh ndus de whuts'un nadélduz. 'Ink'ez dazsai hoh dinahidilhti. ¹⁰ 'Et Paul yughah nininya 'ink'ez dushih bé' yilchoot, "Bugha ni uhli ílah, 'awhuz khuna," hubúlhni. ¹¹ 'Et 'ink'ez nduk wheyah ts'ih whenaja. Lhes taidalhkut 'ink'ez 'uha'al. 'Et sa haté'alh whuts'un hubulh yáilhtuk 'ink'ez whenája. ¹² 'Et ndun chilh khuna hoh koo ts'ih whuz hubulh nant'az 'ink'ez 'et huwa tube huhóont'i.

Paul, Troas whuts'un Miletus ts'ih ninki

13 'Et nus butsuh ts'ih, ts'i be nats'undel 'ink'ez Assos ts'ih uztezki. 'Et Paul denáztelhtelh wheni, 'et nduts'ooneh neúlhni 'ink'ez didut yun k'ut lhutéyah ni. 14 'Et keyah Assos 'et neghu nanja 'et denáts'alhti 'ink'ez keyah Miletus ts'ih ts'utezki. 15 'Et nus nats'usduki 'ink'ez 'om bun Chios huwanch'az 'et yats'uzki. 'Et 'om bun 'et Samos lhgha ts'udinki 'ink'ez Trogylium nízninki. 'Ink'ez 'om bun 'aw 'et Miletus lhghazdinki. 16 'Et Paul 'en keyah Ephesus hoh wheghah lhutekelh hukwa' ninzun tube 'aóodulni 'et huwa. 'Aw Asia yun k'ut wuda hukwa cha'nízun. Soo 'a cho Jerusalem ts'ih tooya hukwa 'ut'en, soo tulih Pentecost dzin, 'et neóoya hukwa' ninzun.

Ephesus 'et butsuh whudelhdzulh Paul 'aw 'et 'udek'elh'az hoh hubulh yanaltuk, 'ink'ez bugho whenája

17 'Aw 'et Miletus usda whuts'un, Ephesus ts'ih Sizi bugha 'iluhowezdel butsuh whúdelhdzulh hidudoodelh hubulhni hoh buts'otl'a khunek i'ai. 18 'Et highu nindel hoh ndo búlhni, "T'éoonáhzun dast'en hoh nuhtah sída, 'udechoo dzin Asia yun k'ut niniya whuts'un. 19 Soo yuk 'udulhúdzun 'ink'ez sunatsul too hoonli hoh neMoodihti be 'ut'en k'ah 'uhoolh'en, dzuh nuszut, 'et whutah sughá whults'ut ndunnah Lizwif satuzelghelh huwu yahulhtuk 'et huwa. 20 'Aw dant'i be soo nuhwhula' whudutedut'ilh, 'aw hoonliyaz whunts'i whechasaz hoh 'i 'aw nuhwhuch'a k'ah óstun hoolah. 'Et huwa njan ts'et whe nuhwhuhodalh'i, nahkoo ts'un 'ink'ez nahkoo whuts'un. 21 Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en 'ilho tube cho hubugha dáni Yak'usda ts'un lubeshi

whuch'a bubeni nahudunooleh, 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti 'en huba 'alha 'uhoot'e. ²² 'Et k'an tube cho whuts'un cha'dusts'il hoh Jerusalem ts'ih tesyalh. 'Et datésnilh 'aw t'éoonuzúszun. ²³ 'Et zeh nt'éoonúszun, keyah totsuk Ndoni whusúnelhtan, 'Dzuh nutánzut 'ink'ez tsak'etanda 'et mba whuz'ai,' súlhni. ²⁴ 'Et whunts'ih 'et 'ants'ih 'uhoont'ah, 'ink'ez si be khúsna, 'i chah suba 'ants'ih unli, khun si ndi 'ut'en sughaoolts'it, 'i 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti 'ut'en k'ah stl'ahó'ai chah, hoonúst'i hoh lhaóodoosleh khunek unzoo, 'i be Yak'usda ye únzoo, 'i bugha wheoobunoolhtun ka. ²⁵ Soo ts'iyawh nuhtah nusíya Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha nohwhulh yálhtuk. 'Aw 'et t'éoonúszun 'aw doo chah zeh nasooht'en ghaít'ah. ²⁶⁻²⁷ 'Aw Yak'usda bugha nuhwhudutesnilh nuhch'a hóostun ilah hoh nuhtah ída. 'Et huwa k'an dzin soo cho 'ún whudusni, 'ilhunuh whunts'ih kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh, 'aw si sugha ilah 'utenilh. ²⁸ Nuhwheni chah soo cho khohdle 'ink'ez ndai Yak'usda be sheep Ndoni be hubughohle ka nuhwhút'l'aiyanla, njan Yak'usda bugha 'ilhuhowezdel, 'en sheep ghunli huba ahli, buzkai be bube'ildzun hubulhlsi inle 'et huwa. ²⁹ Nt'éoonúszun whenásja t'eh, dune hintsi', yus whúske, 'i k'una'a 'int'ah, 'en nuhtah nehútedulh, 'ink'ez nuhóduntéldah, 'ink'ez 'aw nuhghu hoole ghaít'ah. ³⁰ 'Ink'ez 'ilhudzin whusaóotelts'ulh nuhtuhahándel dune, 'en huba hodul'eh naoobanoo'ah hoh nuhch'a nahool'ah 'ink'ez ts'un nebodoolyelh. ³¹ 'Et huwa 'un whudúsní, huwahli 'ink'ez whunaoolhunih, lhat sunatsul too hoonli hoh dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh 'ilhunah ahli hoh tat naoodezulh 'et

whenwhudalh'i. ³² 'Ink'ez sulhutsinkah, k'an 'et Yak'usda 'ink'ez bughunek unzoo, 'et nuhtl'ahó'ai, 'et sih nuhdzi 'o nus úlhtus naootelhtsilh. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda ba 'udun nibuninla, ndi bughunek 'i be 'en hubulh ndi Yak'usda be'ildzun, nuhwheni chah 'i nuhghaítelelh. ³³ 'Aw 'uyoon buzooneya, silver 'ink'ez gold, k'us bunaih chah butsu ka cha'duzusnih. ³⁴ Nuhwhenich'oh t'éoonáhzun ndi sich'oh sula be 'ust'en. 'Ink'ez sulh nahudelh hik'ekhuna, 'i hiye ndunidzit, 'i ts'iyawh huba 'uyulh'en. ³⁵ 'Ink'ez ts'iyaintsuk whunwhunelhtan hoh nduts'út'en 'i be ndunnah 'aw 'oot'en ghaít'ah, 'en hubula' ts'oot'en huba' hoont'ah, 'ink'ez Sizi neMoodihti daja ni 'et whunats'oolnih, 'et njan ndutni, 'Dant'i huwats'unle 'i k'us dant'i neghakuk, njan dant'i huwats'unle teh, 'i 'o nus neba ts'un whutezoo ho' hoont'ah." ³⁶ 'Et Paul lhadúja hoh, ts'iyawh hubulh dugwútsi be neninya 'ink'ez tenadedli. ³⁷ 'Aw 'et ts'iyawh hutso hoh dushih be' hiyilchoot 'ink'ez nahídunants'ooz. ³⁸ "Aw 'o 'at nachasutuzeht'il," ndo búlhni hoh hubulh yanaltuk, 'et huwa tube cho budzi únduda 'ink'ez ts'i ts'un whuts'un hik'uninandel.

21

Paul Jerusalem ts'ih nanátedalh

¹ 'Aw 'et nus nats'usduki. 'Et ts'ihyan lhunats'usduki 'ink'ez Cos ts'ih ts'uninki. 'Et 'om bun Rhodes nezninki, 'ink'ez 'et whuts'un Patara ts'ih uztezki. ² 'Et Phoenicia ts'ih, ts'i cho ukelh 'et nats'uhoo'ai hoh, 'i be ts'andel 'ink'ez uztezki. ³ Soo noo k'ut Cyprus ts'onilh'en hoh wheghah intl'as ts'ih noo bugha lhuts'úski, 'ink'ez

Syria yun k'ut ts'ih ts'uninki. 'Et keyah Tyre 'et ts'i be deha'hutelelh whutah 'et nyoh uzdálts'i. ⁴ 'Et Sizi Gri yugha hoodul'eh hubuka' ts'oodulhkut hoh nabuts'inla 'ink'ez 'ilhuh hukw'enilhghel 'et buzih uzdálts'i, Ndoni be Paul Jerusalem ts'ih tóoya gunih hiyúlhni. ⁵ 'Aw 'et bulh lházduja hoh, bugho whenáts'edel 'ink'ez naztesdel ts'iyawh bu'atkah, 'ink'ez buzkeh chah nelh lhunahusdel hoh keyah whuch'a nats'usdel. Taba 'et negwutsi be níznindel 'ink'ez tenazdedli. ⁶ 'Aw 'et ts'iyawh lhula nunats'ust'ai 'ink'ez ts'i be náts'edel hoh hedidut chah koo ts'ih whenáhedel. ⁷ 'Et ts'ekelh ze' ts'ut'en Tyre nus nats'uski hoh Ptolemais ts'ih ts'uninki. 'Et 'ilhuh dzin zeh huba 'alha' hoont'ah buzih uzdálts'i. ⁸ 'Et 'om bun dzin uztezdel hoh Caesarea ts'ih ts'unindel. Khunek unzoo, 'i be yálhtuk, Philip hiyúlhni, 'en buts'ún ts'unindel, 'en buzih uzdutélts'ih. 'En Jerusalem skwunlai 'o 'at nanah 'utahálya inle, 'en hubutah 'ilhunuh 'int'ah. ⁹ 'Ink'ez Philip 'en dinah buts'e'kah, 'aw dune t'echahunizun hinli, 'en Yak'usda ba nus whunilh'en hinli. ¹⁰ Lhat dzin 'et uzdálts'i hoh 'ilhunuh Yak'usda ba nus whunilh'en, Agabus hiyúlhni, 'en Judea yun k'ut ts'ih haínya. ¹¹ Neghu ninya hoh Paul buse yets'ú delhú'oo, 'i yuts'u hayánla 'ink'ez 'i be duke 'ink'ez dula chah lheyulh'oo 'ink'ez 'utni, “Et Ndoni ndutni, ‘Jerusalem whut'en Lizwif ndi se be'ildzun yinli whuz na'a hiye hítelhghel, 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en butl'ahítelhtelh.” ¹² 'Et whulh 'úzdutzs'ai hoh nuwheni 'ink'ez 'uyoon chah 'et hudelhts'i, Paul bugha tezdudlih Jerusalem ts'ih tooya whuch'a. ¹³ 'Et nendulhni, “Et di ka ahtso 'ink'ez sudzi tso ulh'i? Jerusalem satelhghel 'et huba

lhadúst'ah, 'et whunts'ih 'o 'un Sizi Gri neMoodihti 'en buba 'et datésah huba lhadúst'ah ho' 'ust'ah.”
14 'Et whunts'ih 'aw nek'ah ts'ih cha'ínìl, 'et huwa, “T'ezdínìl, nts'e na'a neMoodihti hukwa' ninzun k'una'a 'ahóneh,” ts'utni. 15 'Et hukw'elh'az 'astl'iyaz 'et nazdélhts'i 'ink'ez ndai ne'ezdlai, 'i lhanázdinla 'ink'ez Jerusalem ts'ih naztesdel. 16 'Et bulunah Sizi Gri yugha hoodul'eh, Caesarea whut'en, 'en chah nelh hútezdel. 'En ndun dune buzih uzdutélts'ilh hits'un nenihunínla, Cyprus whut'en, Mnason hiyúlhni, 'en 'uda whuts'un buba 'alha' hoont'ah 'int'ah.

Paul, James ts'un nuséya

17 Jerusalem ts'ih ts'unindel hoh, ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en nehunelhnik. 18 'Et 'om bun dzin Paul nélh tez'az James uzte'ilh wheni, 'ink'ez ts'iyawh butsuh whudelhdzulh, 'en chah 'et hudelhts'i. 19 'Et Paul, “Dahooja,” hubúlhni. 'Ink'ez ts'iyawh nts'oh 'udun yun k'ut whut'en hubutah hube 'ut'en be Yak'usda ne'ust'en, 'et hubugha hubulh náwhulnuk. 20 'Et hidánts'o hoh ts'iyawh Yak'usda ba hodélhti 'ink'ez Paul 'uhiyúlhni, “nelhutsin whunulh'en dáhoont'ah tube lhanah Lizwif huba 'alha' hoont'ah suli hoonli 'ink'ez ts'iyawh Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i soo cho hik'úne' 'ut'en. 21 'En nyulh 'úhudants'o nts'e na'a Lizwif 'udun yun k'ut hudelhts'i, 'en whubodilh'eh. Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i hiladootnih, 'ink'ez buzkeh hika dune unli, 'i k'ut hubutét'us, 'ink'ez Lizwif k'una'a dune hinli 'i chah 'ustl'e' 'uhooneh, whuz na'a hubodilh'eh hutni. 22 Njan whusainya hubugha t'ewhuntedzeh ho' hoont'ah 'ink'ez dats'óneh

simba? ²³ 'Et huwa ne'úzduni tune'ónt'en. Dinah dune Yak'usda ts'un nahezya, 'en njan nezih hudelhts'i ho' hint'ah. ²⁴ 'En hubulh 'ínt'en 'ink'ez buts'ún nidenya, 'ink'ez nts'e na'a duna'huldoh nyun huba 'uk'elháhoolhtsi, 'et soo dutsi náhunoozo. 'Et ndínja t'eh, 'et whuz na'a nyunch'oh ndi Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i ts'ah'un na'a buk'úne 'int'en hunoozin. 'Ink'ez daja nch'a nyuhútni, 'et huba 'alha' cha'whudoosnih. ²⁵ 'Et whunts'ih ndunnah 'udun yun k'ut whut'en huba 'alha' hoont'ah sulí buts'ó k'e'ts'anguz 'ink'ez nts'e na'a 'uzdeja, 'et ndo buzdáni ndai ts'uyi, 'i buyak'usda k'edeltsi ts'un hítulhdelh, 'i wah'alh gunih. Ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooht'en gunih. Khunai buze 'úsduguz, 'i 'ink'ez 'uskai butantsus, 'i wah'alh gunih, 'ink'ez 'uskai chah wahnai gunih.”

Paul luglez whucho 'et hiyílhchoot

²⁶ 'Et huwa Paul ndunnah dinah dune hubílhchoot 'ink'ez 'om bun dzin 'et nts'e na'a duna'huldoh 'et hubulh duna'elde. 'Aw 'et hubuluglez whucho danánja, 'et hoh 'aw 'et Lizwif k'una'a buna'éde. 'Ink'ez Lizwif nawhulnuk hubudáni dáwhuldzah dzin 'et 'uhutet'ilh njan 'et lhahódutelilh whuts'un Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'ilhunah hinli hoh huba 'uhudutélhk'un. ²⁷ 'Aw 'et skwunlai 'o 'at nat dzin 'ustl'e' 'uwhuténilh hoh, bulunah Lizwif, Asia yun k'ut ts'ih huhándel, Paul luglez whucho 'et hiya'en. Bulunah 'ilhohuwezdel tubulh lhba hodit'ai hoh Paul hiyílhchoot. ²⁸ 'Et 'ahúzul hoh hahuhéyih, “Israel hubuts'un háhzut, nela 'uhneh! Ndun dune 'en 'int'ah, nduhoolhcho nuya 'ink'ez Israel hubuts'uh hainzut Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez neluglez whucho chah ts'iyawh whuch'a

yálhtuk. 'Ink'ez k'an 'udun yun k'ut whut'en chah neluglez whucho daóobuninla, 'et hoh neba me whulhtsi!" hutni. ²⁹ 'Et ndun dune Trophimus, Ephesus whut'en, 'en Jerusalem 'et Paul bulh na'as hoh hinalh'en inle. 'Et Paul hubuluglez whucho daínilhti huninzun 'et huwa 'uhutni. ³⁰ Jerusalem ndulhcho hoh dune dzuh hubutaoodelts'ut. Ts'iyawh 'ilho 'ilhunahowelhúghaz, Paul hiyílhchoot, 'ink'ez hubuluglez whucho 'et tínahininguz. 'Et 'ahoh hubuluglez whucho dána'denkez. ³¹ Ndunnah lhulh nudelh Paul hizoolhghelh hukwa' hut'en hoh nehughan moodih hudáni, "Jerusalem whut'en ts'iyawh lhtahawh'unt'ai!" hubuhútni. ³² 'Et 'ahoh nehughan moodih 'uyoon moodih 'ink'ez nehughan chah hilhchoot 'ink'ez 'ilhuhowezdel but's'un whehélghaz. 'Et ndunnah dune nehughan bulh hubotelh'en hoh 'et Paul njan hiyedúlh 'ustl'e' 'uhyínlá. ³³ 'Et nehughan moodih Paul yughuninya, yílhchoot, 'ink'ez nankoh tes tl'ool be hiyoolhghel hubulhni. 'Ink'ez huboodulh'kut, "Ndun dune ndan 'int'ah, 'ink'ez daja hoh tinta 'unt'en?" ³⁴ 'Ilhuhowezdel ts'iyawh lhelhts'un na'a 'uhutni hoh hahuhúyih, 'o nus higha 'un ha' dani k'et nehughan moodih dáhooja 'aw t'echaonízil. 'Et huwa budune Paul nehughan delhts'i ts'ih hitoolhte hubúlhni. ³⁵ Soo buk'ut dughaítí ts'ih hitelhti, 'et dune budádendel. 'Et 'o nus hiyulh húnilch'e, 'et huwa nehughan 'en hitelhti. ³⁶ Ts'iyawh hiyunelwus 'ink'ez 'uhúldzul hoh, "Sulhghe!" hutni.

Paul duba yanaltuk

³⁷ 'Aw 'et Paul nehughan delhts'i ts'ih hitelhti hoh nehughan moodih bulh yátelhtuk, “Nyulh yatelhtuk hukwa' nuszun.” 'Et nehughan moodih 'uyúlhni, “Greek k'una'a chah ih yailhtuk?” ³⁸ “Et Egypt ts'ih haínya dune 'en tulih 'unint'ah? Nyun tulih 'inja, ndunnah 4,000 nehughan dudulh dune dzuh nuhulhdeh hubuzílhtsi? 'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih whuz huba whénya, nyun tulih 'int'ah?” yúlhni. ³⁹ 'Et Paul 'utni, “Si Lizwif 'ust'ah. Tarsus, Cilicia yun k'ut whuz'ai, 'et keyah whudéztí, 'et whust'en. Ndunnah dune hubulh yatelhtuk, 'et sugha ooni'aih.” ⁴⁰ 'Et nehughan moodih yugha óoni'ai, 'et Paul dughaítí siyin 'ink'ez dune huba núlhni hoh t'ehudínel 'ink'ez Paul, Hebrew bughunek k'una'a hubulh yáwhenilhtuk.

22

¹ 'Et ndo búlhni, “Sulh dune, sulhutsinkah, 'ink'ez 'ubákah, soo sih soo zélhts'ai, k'an nohwulh duba yanatelhútuk!” hubúlhni. ² 'Et Hebrew bughunek k'una'a hubulh yawhénilhtuk hidits'o hoh 'o nus t'ehudínel. 'Et Paul 'utni, ³ “Si Lizwif 'ust'ah. Tarsus, Cilicia yun k'ut whuz'ai 'et whuzíli. Jerusalem 'et néyi, ndun Gamaliel 'en whusodalh'i hoh netsuh whudelhdzulh hik'úne' 'ut'en, 'i soo cho yusodalh'i. K'an nuhwheni Yak'usda ba butsu nint'uk, si chah whuz na'a zeh ndust'ah inle. ⁴ Ndunnah Sizi hunedulh ts'iyawh dahútetsah whuts'un hubube' zúsdla inle. Dune 'ink'ez ts'ekoo chah ts'iyawh tsak'ebusdle inle. ⁵ Náwhulnuk dega nus dezti 'ink'ez ts'iyawh dune tsuh whudelhdzulh, 'en ts'iyawh ts'ah'un 'udusni, 'en chah ndun whadóoni, ndai Lizwif dédowh Damascus delhts'i hubuts'un k'e'hanguz, 'i si stl'ahíyanla 'i

bugha dune hubuts'un téya hubutélhcholh 'ink'ez tes tl'ool be hubutélhghel 'ink'ez Jerusalem ts'ih dzuh nubotelhdzut wheni, whuz whebusdle ínle.

Paul, Sizi ts'ih nálh'a howu yalhtuk

⁶ “Et hoh wheghah usyalh ho' hooja, 'aw 'et Damascus wheghah dzetniz bat'en khunyaz ndus de kwun ulhtus, 'i hadanat, 'ink'ez sunat nudéznat. ⁷ 'Ink'ez yun nadelhúduz 'et 'uduzíts'ai 'ink'ez njan nduwhtutni oozalhts'a, ‘Saul di ka dzuh nusílhdzut ho' 'int'en?’ ⁸ ‘SMoodihti ndan ínli?’ dusni hoh oodulhkut. ‘Sizi, Nazareth whut'en usdli, si 'usilh'en dzuh nusílhdzut,’ súlhni. ⁹ 'Ink'ez ndunnah dune sulh nuhudelhdzúndi kwun hiya'en 'ink'ez hoh hunuljut, 'et whunts'ih ndan sulh yatelhtuk 'aw चाहिदित्स'िल. ¹⁰ 'Et 'udusni, ‘SMoodihti datésnilh?’ 'Ink'ez neMoodihti 'usúlhni, ‘Dinadindah, 'ink'ez Damascus ts'ih inyalh 'ink'ez 'et ts'iyawh ndun yadooni ndet Yak'usda ba datánt'ilh.’ ¹¹ 'Et 'usja ndi kwun tube sunat nudeznat k'et chaozes'en suli, 'et ndunnah sulh nuhudelhdzúnsula hilhchoot 'ink'ez Damascus ts'ih sanilhya. ¹² 'Et 'ilhunuh dune Ananias hiyúlhni, 'en Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i yuk'úne' 'ut'en 'ink'ez Lizwif Damascus whut'en ts'iyawh hidelhti. ¹³ 'Ink'ez 'et sughu ninya hoh suzih siyin 'ink'ez 'usúlhni, ‘Saul sulhutsin, whé'en naoondle!’ 'Et ndudeja ibulh 'ahoh nduk yutá'en 'ink'ez whunilh'en nasdli. ¹⁴ 'Ink'ez 'usúlhni, ‘Netsuh whudelhdzulh hubuYak'usda 'en 'utahányalhti Yak'usda be 'ut'en k'ah t'éoononzeh ka 'ink'ez ndun ts'ah'un na'a 'unint'ah 'en ta'ilh 'ink'ez dich'oh chah 'et nyulh yátelhtuk. ¹⁵ 'Et nyun ts'ah'un ndun Sizi bugha ndo hubudutánilh ndet ho'en 'ink'ez

whudánts'o hubugha. ¹⁶ 'Ink'ez k'an dant'i ba ilh'i? Didinyih 'ink'ez neMoodihti boozi 'i be buts'un tedondli hoh too be 'oneh, 'i bugha sih nlubeshi nyuna'doodeh!"

Yak'usda, Paul 'udun yun k'ut whut'en ts'un yutelh'a

¹⁷ 'Et Paul 'o 'un ndo búlhni, "Et Jerusalem ts'ih whenásja 'ink'ez nuhluglez whucho tenadusdli whutah 'et njan sunalhts'et hawhélts'ut hoh, ¹⁸ neMoodihti 'en nulh'en 'ink'ez 'usúlhni, 'Soo 'a njan Jerusalem whuch'a nanindaih. Si sugha yailhtuk 'aw nyuhoozólhts'a hukwa cha'hunízun 'et huwa.' ¹⁹ 'Ink'ez 'udusni, 'NeMoodihti, nts'e na'a hoh luglez totsuk whubulh ndunnah nyun buba 'alha 'int'ah, 'en ts'iyawh hubulhchukw 'ink'ez dzuh nobulhdzut inle, soo cho nt'ehonínzun. ²⁰ 'Ink'ez Stephen nyun ngha dune hubulh yálhtuk, 'et hukwa hizelghhi, hoh da si chah 'et síyin inle, suba ts'ah'un 'uhut'en. Ndunnah nehughan hubudzoot, 'i huba bughusdli.' ²¹ 'Et whunts'ih neMoodihti 'usúlhni, 'Inyalh, nilhdza 'udun yun k'ut whut'en butúz nyutéh'ah!" ²² 'Et dune 'ilhuhowezdel Paul huyoozélhts'ai 'et whunts'ih 'et ndudéja hoh soo hubuyiz t'ahúzulh hoh 'uhutni, "Nalhtel, sulhghe, 'aw khoona huba cha'ít'ah!" ²³ Soo 'uhultus hoh dunaih k'uhídutulch'oolh 'ink'ez whuske k'et lhez chah nduk hótudzih. ²⁴ 'Et ndun Roman nehughan moodih, 'en Paul ndet nehughan délhts'i whuz nahitoolhte 'ink'ez hiyoolhtsas hoh hiyoodolhkut ndet huwa ndunnah Lizwif hiyúlh 'alzul hubúlhni. ²⁵ 'Et whunts'ih 'aw 'et hiyootelhtsus wheni hiyulhghel hoh ndun Paul

huwunli, 'et siyin 'en 'uyúlhni, “K'us ndan Roman yun k'ut whut'en, 'en ba nahutedeh whutsuh ootalhtsus mba' hoont'ah ih?” ²⁶ 'Et ndun huwunli whudánts'o hoh nehughan moodih yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, “Daint'en hoh 'int'en? Ndun dune Rome yun k'ut whut'en 'int'ah!” yúlhni. ²⁷ 'Et dich'oh nehughan moodih Paul yughu ninya 'ink'ez yoodalhkut, “Rome yun k'ut whut'en inli ih?” “A,” ni Paul. ²⁸ 'Et nehughan moodih 'en 'utni, “Si lhai sooneya hukw'elha sílhsi hoh Rome whut'en sili 'ust'ah.” 'Ink'ez Paul 'utni, “Si 'et whuzúsdli 'et huwa hube'ilhdzun usdli.” ²⁹ 'Et ndunnah dune Paul hiyoodutelhkut, 'ahoh hich'a nasdel 'ink'ez ndun nehughan moodih t'éoonanzin Paul Rome yun k'ut whut'en 'int'ah 'ink'ez lhe'yínla yulhghel chah 'uyínla 'et huwa whenelhújoot.

Paul nahéyilh yubut siyin

³⁰ Ndun nehughan moodih soo naóote'alh hukwa' ninzun, ndet hukwa Paul hiyulh whuske. 'Et huwa 'om bun hububa ne'duni Paul, 'en tes tl'ool hits'ahanahiyanla 'ink'ez ndunnah náwhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez nahéyelh chah ts'iyawh, 'anah hubúlhni 'ink'ez Paul hibut nihínilhti.

23

¹ Paul soo cho hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, “Sulhutsinkah neyah ts'ih bugha t'ets'oninzun* 'i bugha Yak'usda but 'ahoolhyez be khusna, 'i k'an dzin whuts'un ts'ah'un na'a 'ust'ah.” ² Ndunah

* **23:1** Ndi khunek “Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun”, 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

náwhulnuk degha nus dezti, Ananias hiyúlhni, 'en Paul hizih siyin, 'en hizek hokat hubúlhni. ³ 'Et Paul 'uyúlhni, “Yak'usda 'en chah nyunokat. Koo bez whuzih whudutsun, 'i naoodesdutil'us, 'i li'nint'ah hoh nyo 'et sinda 'ink'ez ndai Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i bugha suba nahutanyeh, 'et whunts'ih suhóonokat hukwa huwaoobilh'a, 'et whuz na'a Yak'usda bughunek k'uninyis ho' dini!” ⁴ Ndunnah dune Paul zih nuhudelhúya 'uhiyúlhni, “Ndun Yak'usda bunáwhulnuk degha nus dezti buba dzuh 'udenja.” ⁵ 'Et Paul 'utni, “Sulhutsinkah 'aw nt'éoonuzúszun 'en náwhulnuk degha nus dezti unli. Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'ut ndutni, ‘Nuhmoodih 'en dzuh ts'ih bughi yaoolhtuk gunih.” ⁶ 'Et Paul hubunilh'en 'ilhuhowezdel bulunah Sadducee 'uhint'ah 'ink'ez bulunah chah Pharisee 'uhint'ah hoh tube cho hubulh yátelhtuk, “Sulhutsinkah si chah Pharisee 'ust'ah! Pharisee ye' usdli, 'ink'ez suba 'álha' hoont'ah yaidla dinahudutéduh 'et huwa njan suba nahutedeh huba sída!” ⁷ 'Et ndudéja ibulh Pharisee 'ink'ez Sadducee teh lhéwhhundunidulh 'et huwa 'ilhohuwezdel nawh lkh'ehankat suli. ⁸ 'Et Sadducee yaidla dinahudutéduh 'ink'ez lizas chah, nudúdeh chah hoonli 'et 'aw huba 'álha' cha'hóot'ah, 'et whunts'ih Pharisee ndulhcho 'et huba 'álha' hoont'ah. ⁹ 'Et 'o nus 'ulcho, 'i be 'awhehúnizul 'ink'ez Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i hodulh'eh, Pharisee dédowh, 'en dihudíndel 'ink'ez tube cho whuch'a hutni, “Ndun dune 'aw hoontsi' bughú nachats'uhóo'al. Lizas tulih k'us nududeh, 'i tulih yulh yálhtuk hoh tulih 'utni! 'Et huwa Yak'usda buyénah uzdooni ghaít'ah.” ¹⁰ Whuz tube lhtah 'uhutni

k'et, Roman nehughan moodih whenelhújoot Paul yahidólhch'oolh ninzun, 'et dulh lhadughan, 'en Paul bugha hanahíyoolhtelh 'ink'ez ndet nehughan delhts'i 'et whuz hitoolhte hubúlhni. ¹¹ 'Et 'ulh'ek zeh neMoodihti Paul yuzih siyin 'ink'ez 'uyúlhni, “Soo cho ndzi 'ulhtus 'ududil'i. Njan Jerusalem nts'e na'a si sugha ts'ah'un hubudáni 'et Rome chah whuz na'a zeh 'udutánilh.”

*Bulunah Lizwif Paul hituzelghelh hukwa' hun-
inzun*

¹² 'Et 'om bun bundada bulunah Lizwif 'ilhúhowezdel 'ink'ez 'ilho nahúhezya hoh nduhútni, “Cha'ts'oos'al 'ink'ez too chah cha'ts'oosnai Paul ts'utuzilghelh whuts'un.” ¹³ Ndunnah ts'iyawh dit lanezi 'o 'un 'uhuneltsuk 'en hukw'u núhuhilhye. ¹⁴ 'Aw 'et Lizwif náwhulnuk degha nus dézti 'ink'ez hubutsuh whúdelhzulh chah hubugha nindel 'ink'ez hubuhútni, “Ts'iyawh 'ilho nats'úhezya 'aw cha'ts'utes'al Paul ts'utuzelghelh whuts'un. ¹⁵ 'Et huwa k'an 'et nuhwheni 'ink'ez nahuhéyelh tubulh ndun Roman lhudugan moodih 'en but'sót'l'a khunek áh'aih 'aonilhka Paul ndez náhitoolhte 'o nus soo cho be 'ut'en k'ah t'ewhuntehzeh 'et wheni doohtni. 'Et wheni huba lhazdoot'e njan nenátedalh whuts'un ts'uzoolghelh,” hubuhútni. ¹⁶ 'Et whunts'ih Paul bulhtus buye' 'en whulh 'udants'o hoh, 'et nehughan delhts'i ts'ih ninya 'ink'ez Paul ndiyúlhni. ¹⁷ 'Et Paul 'ilhunuh nélhghel, “Anih,” yulhni, 'ink'ez 'uyúlhni, “Ndun chilh nehughan moodih ts'ih ílhtelh, hoonliyaz 'un yudutenilh.” ¹⁸ 'Et nélhghel yílhchoot 'ink'ez nehughan moodih ts'un wheyalhti 'ink'ez 'uyúlhni, “Paul tsak'edi'ai 'anilh sulhni 'ink'ez ndun chilh nts'u

tóolhte súlhni, hoonliyaz nyuduténilh 'et.” 19 'Et ndun nehughan moodih yula ilhchoot 'ink'ez dune hoolah ts'ih neínilhti 'ink'ez yoodulhkut, “Dahoont'ah hubugha 'usudutánilh?” yúlhni. 20 'Et 'uyúlhni, “Ndunnah Lizwif moodih bunt'ah nyuhóodútélhkut, Paul naheyelh ts'un tolhte nyoduténilh, 'aoonilhka 'o nus soo cho highu t'ewhuntezeh, 'et wheni hudutenilh. 21 'Et whunts'ih khun teh huboozólh's'a gunih! Dit lanezi 'o 'un Lizwif, 'en ti hika óodelh's'i, 'en ts'iyawh hituzelghel'h whuts'un 'aw cha'hutes'al 'ink'ez too chahutesnil hutni hoh nahúhezya. K'an 'ahoh 'uhutenilh huba lhahúdent'ah, nyun nahútanyeh 'et zeh hubahilh'i,” yúlhni. 22 'Et nehughan moodih utni, “Khun teh 'uyoon ndudóni gunih, njan ndusudani 'et.” 'Aw 'et chilh whenáyalh'a.

Paul, ndun Felix yun moodih ts'ih whehíyalhti

23 'Et ndun nehughan moodih nélhghel moodih nanah, 'en hubuka' dani 'ink'ez ndo búlhni, “200 nehughan lhábudahleh keyah Caesarea ts'ih tehduh, skwunlai 'o 'at nankoh lanezi (70) yeztli be nahúdelh chah, 'ink'ez 200 sohtuz nudúle chah, 'ulh'ek lanezi 'o 'at lhuk'i hoolah hukw'éhunint'o t'eh bat'en (9:00) 'et hutédulh wheni lhahúdoote. 24 Paul chah yeztli buba lhadáhleh, soo cho bughohle hoh Felix, yun moodih, 'en but's'un niyóolhtelh.” 25 'Et 'ink'ez nehughan moodih yuts'o k'e'anguz, 'i ndutni, 26 “Felix yun moodih dezti si Claudius Lysias nts'ó k'e'úsges, dahooja. 27 Lizwif ndun dune hiyílhchoot 'ink'ez hituzelghel'h ínle. Rome keyah whut'en

unli 'et whulh 'údusts'o 'et sulh nehughan ílhchoot 'ink'ez hubugha hunayunlhúti. ²⁸ Ndet hukwa hiyílhchoot 'et naootés'alh, 'et huwa Lizwif yuba naheyelh ts'ih whélhti. ²⁹ 'Aw hoonliyaz tink'us 'út'en bugha nachawhús'al datétsah k'us huwa 'átelts'ulh huba. 'Ants'ih duk'una'a hiba nahooyeh hukwa' hutni. 'Et huwa hich'a yalhtuk. ³⁰ 'Ink'ez ndet Lizwif ndun dune hituzelghelh hukwa yahulhtuk sudáni hoh, 'ahoh nts'u tóolhte nuszun. 'Ink'ez ndunnah yuch'a yahulhtuk, 'en chah, lhahudughan hubulh nyun nts'o tooya hubudúsní. Soo cho khondle.” ³¹ 'Et nehughan nduhóot'en hubúlhni t'eh, hoh tune'hust'en, Paul hiyílhchoot 'ink'ez 'et 'ulh'ek zeh keyah Antipatris huwhútni ts'ih lhgha hidilhti. ³² 'Et 'om bun nehughan yun nuhulghas 'en ts'iyawh nehughan delhts'i ts'ih nahundel, 'ink'ez yeztli be 'uhut'en, 'en zeh Paul bulh hutodelh ka. ³³ 'Et keyah Caesarea ts'ih hinílhti, 'et yun moodih chah yuts'ó k'e'anguz, 'i hitl'ahíya'ai, 'ink'ez Paul chah hitl'ahíyalhti. ³⁴ 'Et yun moodih ndi yuts'un k'e'anguz, 'i yuk'eyailhtuk 'ink'ez Paul yoodulhkut, “Nts'ez de yun k'ut haínya?” yúlhni. 'Et yun k'ut Cilicia huwhútni ts'ih haínya t'éoonanzin hoh, ³⁵ 'et utni, “Ndunnah nch'a yáhalhtuk whusahándel t'eh, 'et nyoozólhts'a.” 'Et Paul, Herod bukoo whucho ts'ih hitoolhte, 'ink'ez highole ndo búlhni.

24

Ndunnah Lizwif, 'en Paul ch'a yahalhtuk

¹ 'Aw 'et skwunlat dzin inle hoh, náwhulnuk dega nus dezti, Ananias hiyúlhni, hubutsuh

whúdelhdzulh chah, 'ink'ez 'ilhunuh dune yalhtuk, Tertulus hiyúlhni, 'en ts'iyawh Caesarea ts'ih hunindel. 'En yun moodih, Felix hiyúlhni, hibut 'et Paul ch'a yáhalhtuk. ² 'Et Paul dáhinilhti 'ink'ez ndun Tertulus dune yalhtuk, Paul ch'a yáwhenilhtuk hoh ndutni, “Degha nus dezti hoonih hoh neghinli 'et huwa sa hoh neyun k'ut whudezghel 'et ndúhont'e, 'ink'ez lhat hoh neyun k'ut soo 'uts'oot'e neba ná'hoonla. ³ 'Et huwa 'ahoolhyez ts'uhóont'i neilh'i tube neul dune nts'útni. ⁴ 'Aw sda sa nyostun ghaít'ah, 'et whunts'ih hoontsolyaz khunek be nyulh yasztélhtuk, neoozólhts'a nts'u tédusdlih. ⁵ T'éts'onínzun ndun dune tube wheóonujut hoh ntsi' dune unli. Yun k'ut ndulhcho hoh 'en bugha Lizwif chah lhtáhúwhút'aih 'ink'ez Nazaren hubutsuh nuya 'ududil'i. ⁶ 'Ink'ez Lizwif hubuluglez whucho 'et chah me neba whulhtsi, 'et ts'ílhchoot whenich'oh nek'una'a buba nats'ateyeh hukwa' uzninzun. ⁷ 'Et whunts'ih ndun nehughan moodih, Lysias hiyúlhni, danínya 'ink'ez negha hanáyulti. ⁸ 'Et Lysias 'en ndun Paul ch'a yálhtuk nyun nts'ó toodelh hubúlhni. 'Et nyunch'oh ndun dune oodilhkut t'eh, tube lhat hoh bughu yats'ulhtuk t'éwhunonzeh.” ⁹ 'Et Lizwif chah Paul ch'a yalhtuk ts'iyawh 'alha' hutni, hutni.

Felix bubut Paul duba yanaltuk

¹⁰ 'Et yun moodih Paul yatelhtuk yutl'ahó'ai hoh ndutni, “T'éoonúszun ndi yun k'ut lhat naodezut 'et nahéyelh inle, 'et huwa hoonúst'i hoh mbut duba yanalhútk. ¹¹ 'Et nyunch'oh nahó'alh 'aw lanezi 'o 'at nat dzin bat'en inle teni' ntesdzilh

ka, Jerusalem ts'ih teya. ¹² 'Aw Lizwif hubuluglez whucho 'et dune ch'a ts'un cha'duzusnih hoh Lizwif chasuhés'en, 'ink'ez bukeyah 'et dune lheoobulhdulh 'et chah chasuhés'en. ¹³ Daja suhútni 'aw ts'ah'un mba nehúho'alh ghaít'ah. ¹⁴ 'Et njan nyudúsní ndunnah Sizi k'una'a 'uhuninzun 'et whuz na'a si chah netsuh whudelhdzulh buYak'usda buts'un teni' nulhdzun, 'et whunts'ih ndunnah Lizwif whuch'a yáhalhtuk. 'Ink'ez Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez Yak'usda be nus whúnih'en 'uk'une'huzguz, 'i chah suba 'alha' 'int'ah. ¹⁵ K'us ndan yaidla unzoo k'us ntsi' inle ts'iyawh dinahudutédulh, Lizwif huba 'alha' hoont'ah, whuz na'a si chah Yak'usda suba 'alha' 'int'ah. ¹⁶ 'Et huwa si 'ahoolhyez Yak'usda ts'un 'ink'ez dune chah ts'un neyah ts'ih bugha t'ets'oninzun* 'i bugha ts'ah'un na'a oost'e hukwa 'ust'en. ¹⁷ 'Et hukw'elh'az lhat naoodezut hoh Jerusalem keyah niya. 'Ink'ez sulh whut'en ba ndai sooneya huba 'ilhunanughe'ai, 'i hubuts'u naínte'ai 'ink'ez Yak'usda ts'un Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'udutélhk'un wheni whuz lhgha nadusja. ¹⁸ 'Et hubuluglez whucho Lizwif soo cho hubuna'udeh k'una'a lhaóodusdla inle. 'Et whutah ndust'en hoh suhá'en. 'Aw dune 'ilhuhowezdel 'ink'ez 'aw hoonliyaz lhenah cha'hudusnih ilah inle. ¹⁹ 'Et bulunah Lizwif Asia yun k'ut whut'en chah 'et hudelhts'i, 'en mbut nihóodelh huba' hoont'ah 'ink'ez sch'a yáhoollhtuk hoonliyaz hoh senah 'úhint'ah t'eh. ²⁰ K'us ndunnah teh nyodóni ndet hoh tinta' nust'en sughu náháhóo'ai neba

* **24:16** Ndi khunek “Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun”, 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

naheyelh hububut síyin hoh, ²¹ 'et whunts'ih nahéyelh but síyin hoh, 'ilhuh ze' dusni, 'Yaidla dinahudutéduh suba 'alha' hoont'ah,' 'et huwa k'an dzin 'et suba nahinyeh." ²² 'Et Felix ndai Sizi k'una'a 'int'ah, 'i bugha soo t'eóoninzun. 'Et Paul yuba nahooyeh hukwa cha'nízun 'et ndo búlhni, "Nk'at lih nehughan moodih Lysias whusaínya t'eh, mba nahoosyeh." ²³ 'Et Paul nélhghel yughunli 'ulhni, "Ahoohlhyez bughinli, 'et whunts'ih 'o nusyaz k'úne' oot'en whute bulh dunekah hits'ú k'unaoodulh 'ink'ez ye ndunidzit, 'i be highole ka."

Paul, Felix 'ink'ez Drusila hububut ninínya

²⁴ 'Et dzuh lhat dzin inle hoh Felix bu'at Drusila bulh whusahá'az, 'en chah Lizwif 'int'ah. 'Et Paul hikunáwhulh'a, nts'e na'a Christ buba 'álha' 'int'ah 'et hubugha hubulh yálhtuk, 'et hiyoozélhts'ai. ²⁵ 'Et whunts'ih Paul, Yak'usda be ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'i 'ink'ez nuwhenich'oh khuts'udli chah, 'ink'ez neba nahutedeh dzin whusaóotelts'ulh t'eh, 'et hubugha wheóobunoolhtun hukwa' utni. 'Et Felix nelhújoot 'ink'ez utni, "Aw 'et k'an naindahl, doo chah nkana'doosni, sughá whulst'ut t'eh." ²⁶ 'Et yalhtuk whutah, "khun teh Paul sooneya sugha óo'ahl, 'et bulanadoosnih," ninzun. 'Et huwa lhat hoh yuka' dunih 'ink'ez yulh yálhtuk. ²⁷ Nat naodezut inle, Porcius Festus hiyúlhni, 'en Felix yun moodih yuk'énadeja. Felix 'en Lizwif dune unzoo hunoozin ninzun 'et huwa Paul tsak'edilh'ai.

25

Paul, Rome whut'en hubudayi cho dega nus

dezti, Caesar hiyulhni, 'enyubut nióoya yuts'u húkwa' utni

¹ 'Ink'ez tat dzin inle Festus yun moodih Judea yun k'ut ts'ih ninínya. 'Et keyah Caesarea whédinya 'ink'ez Jerusalem ts'ih ninya. ² 'Et náwhulnuk dega nus dezti 'ink'ez Lizwif bumoodih Festus ts'ih hunindel hoh Paul hich'a yáhtuk 'ink'ez Festus highu tédudlih, ³ Paul, Jerusalem ts'ih naitoolh'a hukwa' hunínzun 'et hoh dula 'ooneh hiyúlhni, 'aonilhka hiba lhaóodinla hoh wheghah uyalh t'eh, 'et hituzelghelh 'et wheni. ⁴ 'Et Festus 'utni, “Paul, Caesarea 'et tsak'edi'ai unli ho' 'int'ah. 'Et sich'oh chah 'ahoh 'et whuz natesdahl. ⁵ 'Et nuhmoodih sulh náhutoodelh 'et hich'a yaóolhtuk Paul tinta' 'unt'en hoonli t'eh,” hubúlhni. ⁶ 'Et lanezi dzin bat'en 'et hubutah índa, 'et 'ink'ez Caesarea ts'ih whenya. 'Et 'om bun 'aw 'et dune ba nahedelh hukw'étl'adida 'ink'ez, “Paul dahíyoolhtelh,” hubúlhni. ⁷ 'Et Paul danínya hoh Lizwif Jerusalem ts'ih haíndel higha wezdel 'ink'ez lhat hooncha 'et tinta' 'unt'en hiyúlhni hoh hich'a yáhtuk, 'aw ts'ah'un 'alha' hutni huhoodhtsilh ghaít'ah. ⁸ 'Et whunts'ih Paul duba yanaltuk hoh ndi yúlhni, “Aw Lizwif be huba nahesda, 'ink'ez hubuluglez whucho, 'ink'ez Roman hubudayi cho, 'en chah buts'un tinta cha'ust'il.” ⁹ 'Et Festus, Lizwif soo cho huba 'uja, 'et huwa Paul yoodulhkut, “Jerusalem ts'ih ndi hiye nch'a yáhtuk, 'i buga whuz subut tanyin hukwa' ninzun ih?” ¹⁰ Paul 'utni, “Njan Rome whut'en hubudayi cho dega nus dezti, 'en Caesar hiyúlhni, dich'oh nahéyelh, 'et mbut síyin 'et suba nahooddeh huba' 'ust'ah. Lizwif hubuts'un tinta cha'úst'il

nyunch'oh soo cho nt'eeonínzun. ¹¹ 'Et be ba navesda, 'i k'uníyuz t'eh, k'us hoonliyaz hukw'elha daóosah huba' hoont'ah 'usja t'eh, 'aw whuch'a ne'óost'en ghaít'ah. 'Et 'aw soo daja 'uhútni 'alha' cha'hóot'ah t'eh, 'aw dune hubutl'asóolhtelh hoolah. Rome whut'en hubudayi cho dega nus dezti 'en but neóosya 'et nts'u húkwa' dusni.” ¹² 'Et Festus yugha utni 'en naboodelkut hukw'elh'az, 'et Paul 'uyúlhni, “Rome whut'en hubudayi cho dega nus dezti but nitányalh hukwa' ninzun, 'et huwa Rome whut'en hubudayi cho dega nus dezti, 'en bubut neóonya!” yúlhni.

Festus, hubudayi cho Agrippa, 'en Paul bugha yúlhyalhtuk

¹³ 'Aw sa ilah hukw'elh'az hubudayi cho Agrippa hiyúlhni 'ink'ez ts'eke yúlh na'as, Bernice hiyulhni chah, Caesarea ts'ih huni'az, Festus dahooja huba hudutenilh ka. ¹⁴ 'Aw 'et lhat dzin hanke hukw'elh'az Festus hubudayi cho Agrippa Paul bugha dáhoont'ah ts'iyawh yulh náwhelnuk, “Njan 'awhuz 'ilhunuh tsak'edi'ai 'et usda, 'en Felix 'aya'ai ínle. ¹⁵ 'Ink'ez Jerusalem ts'ih níya hoh Lizwif náwhelnuk dega nus dezti 'en 'ink'ez hubutsuh whudelhdzulh chah hich'a yálhtuk 'ink'ez datetsah huba buba nahoosyeh ka suts'un téhududlih. ¹⁶ 'Et whunts'ih ndo hubudusni, 'Rome hubuk'una'a 'et ndúhoont'ah, dune tinta' 'unt'en daóotsah ka dáhni t'eh, 'udechoo yuch'a yálhtuk hububut inyin 'ink'ez hububut yuk'ého'alh huba' hoont'ah, 'aw 'et t'eh zeh huba nahutedeh.” ¹⁷ 'Et whusahánde' hoh 'om bun 'ahoh dune ba nahudeh, 'et nátl'adesda 'ink'ez, 'Ndun dune dahiyóolhtelh,' hubudúsni. ¹⁸ 'Et yuch'a detni, 'en

dihudíndel tube yuk'ehóte'alh nuszun hoh, 'aw daja chahidíní. ¹⁹ Lizwif hubuluglez hubugha 'ink'ez 'ilhunuh dune, Sizi hiyúlhni, dazsai inle 'et whunts'ih Paul utni, 'Khuna,' ni hoh hubugha zeh lhtana' hudentni. ²⁰ 'Aw náhos'alh ts'ih hoolah njan 'uwhutni hubugha, 'et Paul oodalhkut, soo tulih Jerusalem ts'ih tooya 'et nahéyelh hububut ootéldzih huba. ²¹ 'Et Paul hubuts'u húkwa' dani tsak'edoo'a 'ink'ez Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en duba nahooyeh ni, 'et Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en ts'un télh'alh 'et whuts'un tsak'edoo'a dusni," ni Festus. ²² 'Et Agrippa Festus 'uyúlhni, "Ndun dune sich'oh ootuzelhts'ilh hukwa' nuszun," yúlhni. 'Et Festus 'utni, "Bunt'ah sih oozólhts'a," yúlhni. ²³ 'Et 'om bun Agrippa, Bernice bulh soo huba hodélhti hoh whusahá'az. 'Et nehughan moodih 'ink'ez keyah whumoodih chah dune 'ilhodulh 'et bulh dahuníndel. 'Et Festus, "Paul dahíyoolhtelh," hubúlhni. 'Et dáhinilhti. ²⁴ Festus 'utni, "Hubudayi cho Agrippa 'ink'ez nuhwheni dune njan delhúts'i ts'iyawh ndun dune nulh'en. Lizwif njan 'ink'ez Jerusalem chah sulh náwhuhulnuk hoh Paul tink'us ne'ust'en, hutni. Soo tube cho 'uhutni, 'aw khoona huba cha'ít'ah. ²⁵ 'Et whunts'ih 'aw tink'us ne'ust'en hukw'elha daóotsah bugha nachawhús'al 'ink'ez dich'oh Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti yuts'u húkwa' dani, 'et huwa 'en butts'íte'alh. ²⁶ 'Et Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti butts'un k'e'tesgus whunts'ih 'aw Paul tink'us 'uja ts'ah'un bugha nachawhús'al. 'Et huwa njan nuhwhubut ninílhti, nyun soo hubudayi cho Agrippa mbut ninílhti,

khun sih hoonli bugha náwhuh'ai t'eh, 'et sih whuk'é'oosges. ²⁷ 'Aw ndun dune hoonli bugha nachats'uhóo'al whuz whets'álh'a t'eh, 'aw ts'ah'un suba cha'hóot'ah."

26

Agrippa bubut 'et Paul duba yanaltuk

¹ 'Et Agrippa, Paul yúlhni, "Duba yanataltuk 'et ngha ooní'ai." Paul didilnik 'ink'ez duba yanawhéniltuk hoh ndutni, ² "Hubudayi cho Agrippa, Lizwif lhat sk'ehúhoonla hubugha, sich'oh mbut duba yanatelhútuk. K'an dzin sugha ooní'ai, 'et huwa tube suba hóolya nuszun. ³ 'Et njan 'alha' hoont'ah nyunch'oh soo t'éóninzun nts'e na'a Lizwif duk'ah ts'ih dune hinli 'ink'ez lhtah 'uhudutni hoh chah, 'et huwa soo cho soo zélhts'ai nts'u húkwa' dusni. ⁴ Nusol da whuts'un nts'e na'a yinkak sída Lizwif ts'iyawh t'éhonínzun soo 'udéchoo whuts'un sich'oh skeyah 'ink'ez Jerusalem chah hoh zeh dune usdli 'et t'éhonínzun. ⁵ 'Udechoo whuts'un soo degha nus dulglez hukw'un né'ut'en, Pharisee, 'en hubulh desdowh 'et t'éhonínzun, 'et huwa hukwa' huninzun t'eh 'et da sla'hudootni wule. ⁶ Ndai Yak'usda netsuh whudelhdzulh hubuts'ú yoozi, 'i si chah buká tsih hóosdli, 'et huwa k'an njan ootélhdzih ka mbut síyin. ⁷ 'Et whuz na'a ndunnah lanezi 'o 'at nawh dédowh dune,* 'en ndi khunek buts'ú yoosdzi hubugha ítelts'ulh, 'et hukwa tsih huhóoli, dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh Yak'usda ts'un téni' 'uhunilhzun whutah. 'Et hubudayi

* **26:7** Ndunnah lanezi 'o 'at nanah 12 'en Jacob buzkeh 'uhant'e. Lizwif ndunnah hits'uh hainde ho' hant'e.

cho Agrippa, ndet ndunnah Lizwif, hukwa tsih huhóoli, si chah hukwa tsih hóosdli. 'Ink'ez 'et hukwa sk'ehúhoo'ai. ⁸ 'Et ndet huwa nuhwhuba 'alha 'uhot'e ghaít'ah njan Yak'usda dune yaidla dinabudile hubugha? ⁹ Ndun Sizi, Nazareth whut'en, ts'iyaitsuk hoh buch'a doosni nuszun ínle. ¹⁰ Jerusalem 'et ndust'en inle, náwhulnuk degha nus hudézti stl'ahahó'ai hoh lhanah dune Yak'usda bube'ildzun, 'en tsak'ebesdla 'ink'ez yahutédlah wheni huba nahesda hoh, si chah buch'a désni. ¹¹ Si 'udusni huwa luglez totsuk dune dzuh nobuhulhdeh Sizi Gri hich'a naóol'ah hukwa' bulh'en. Whuz tube hubulh húnlhuch'e k'et nilhdza keyah whunts'ih nobunusya dzuh nobutelhzut ka.”

Paul, Sizi ts'un budzi náhundunez'ai hukw'un náwhutelnuk

¹² “Njan 'et wheni náwhulnuk degha nus whudézti stl'ahuho'ai 'et Damascus ts'ih teya. ¹³ 'Ink'ez hubudayi cho Agrippa, dzetniz bat'en 'et ti ts'edulh hoh kwun ndult'ah, 'i sa degha nus 'ultus, 'i dune sulh hédulh bulh nenat núdeznat. ¹⁴ 'Et ts'iyawh yun nats'ánkat hoh Hebrew bughunek k'una'a sulh yáztelhtuk hoh nduwhútni, 'Saul, di ka 'int'en, dzuh nusíldzut? Ndun tulsus nule 'aw buk'únucha'zint'en t'eh, nyunch'oh zeh dzuh nuná'dudutaldzut,' súlhni. ¹⁵ 'Et oodulhkut, 'Moodihti ndan inli?' dúsni. 'Si, Sizi 'ust'ah. Si 'usilh'en dzuh nusíldzut. ¹⁶ 'Et whunts'ih didinyih 'ink'ez sinyin, njan nyunalhts'et haíya suba 'int'en nyutesilh ka. K'an dzin sa'en 'ink'ez 'udun chah nus de whúnyuntelhtun, 'et chah hubugha 'uyoon ndo budóni. ¹⁷ Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en,

'en hubuts'un nyutéh'alh. Dzuh nunyotelhdzut 'et whunts'ih nla' test'ilh. ¹⁸ Whebuntalhtun nts'e na'a tsahóhlgus yáhanahudutedulh 'ink'ez whét'en nihútedulh 'ink'ez 'ants'ih hitá'en li'huja t'eh Satan huboontun Yak'usda ts'un nahútelyeh. 'En si huba 'alha' 'ust'ah huwa hubulubeshi ch'a hubuna'dutedoh 'ink'ez Yak'usda ba 'udun nibuninla hubutah 'et hubugha óotelts'ulh,' súlhni.

Paul dude 'ut'en k'ah huwu yalhtuk

¹⁹ “Et huwa, hubudayi cho Agrippa, njan ndus de kwun deznukw 'ink'ez oozalhts'a 'aw 'uts'un cha'dúsnil. ²⁰ 'Udechoo Damascus 'et 'ink'ez Jerusalem chah 'et hukw'elh'az Lizwif hubuyun k'ut ndulhcho hoh, 'udun yun k'ut whut'en hubutah chah, lubeshi whuch'a bubeni nahodunooleh huba' hoont'ah 'ink'ez Yak'usda ts'un nahóolyeh 'ink'ez hubudzi náhundunezdla chah, whuz na'a zeh ne'hóot'en, hubudúsnl. ²¹ 'Et njan huwa luglez whucho 'ust'en hoh Lizwif suhíhchoot 'ink'ez sazoohlghelh hukwa' hut'en. ²² 'Et hoh da k'an dzin whuts'un Yak'usda sla 'út'en. 'Ink'ez k'an njan nuhbut síyin ts'iyannah dóosni ka, tehul'en 'ink'ez hudézi chah. 'Et daja dusni, Yak'usda be nus whúnilh'en 'ink'ez Moses chah daóotenilh hutni, 'et zeh 'uwhudúsnl. ²³ Christ 'en dzuh nutezut 'udéchoo dune utenilh, datétsah, 'ink'ez 'ilhuz dinadutédalh. 'Et huwa Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'en hububa be whét'en teleh.” ²⁴ 'Et Paul whuz na'a ndutni hoh, 'et Festus yúlh yedúdulh, “Paul nyeni hoolle! 'O nus hodil'eh k'et, nyeni hoolah suli!” ²⁵ 'Et Paul 'utni, “Festus dezti 'aw seni hoolah ilah, ndi khunek be yálhtuk, 'i khunek 'alha' 'int'ah, 'i 'int'ah 'ink'ez ts'ah'un na'a 'udusni. ²⁶ Hubudayi cho Agrippa

soo ts'et whucho 'un yudúsni, nyunch'oh chah soo t'éooninzun hoonliyaz nts'oh tune'whust'en. 'Alha ndunuszun 'aw hoonliyaz nch'a ilah túne'whust'en ho' hoont'ah. ²⁷ Hubudayi cho Agrippa, Yak'usda be nus whúnih'en khunek hik'une'uzguz, 'i mba 'álha' utni ih? T'éoonúszun mba 'álha' whutni.” ²⁸ 'Et Agrippa, Paul 'uyúlhni, “K'an 'astl'iyaz 'et 'ankw'us Sizi Gri yuneyalh suzílhtsi.” ²⁹ 'Et Paul 'utni, “Dahooldukw k'us dawhuldzah nyun chah 'ink'ez ndunnah soo hoozelhts'ai ts'iyawh sundult'ah uncha nuszun hoh nuhwhuba tenadusdli. Ndi tes tl'ool be sulhghel, 'i zeh nuhwhuba buka cha'núszun.” ³⁰ 'Aw 'et hubudayi cho, 'ink'ez yun k'ut moodih, 'ink'ez Bernice, 'ink'ez 'uyoon chah ts'iyawh dináhudidel, ³¹ 'et whenáhedel hukw'elh'az 'ulhódutni, “Ndun dune 'aw hoonli hukw'elha datetsah k'us tsak'eteda cha'ínil.” ³² 'Ink'ez Agrippa, Festus 'uyulhni, “Ndun dune Rome whut'en hubudayi cho dega nus dezti yubut wuyin hukwa cha'dínel t'eh, 'uda da bulanazdootnih inle.”

27

Paul, Rome ts'ih whehíyalhti

¹ 'Aw 'et lhgha 'úhudeja hoh yun k'ut Italy ts'ih nilhts'i t'az nuke 'i be uztooke hutni. 'Et Julius hiyúlhni 'en Rome nehughan moodih unli, ndunnah nehughan, 'en Rome whut'en hubudayi cho dezti budune nehughan hubuhútni, 'en Paul 'ink'ez 'uyoon tsak'edelhts'i chah, Julius 'en hitl'ábanla. ² Ts'i cho, keyah Adramyttium ts'ih haínkez, 'i Asia ts'ih yatoo ba ts'i yanadukuk whutuhnutéke, 'i be ts'ándel 'ink'ez 'aw 'et uztezki.

'Ilhunuh dune Aristarchus hiyúlhni, 'en keyah Thessalonica, Macedonia yun k'ut whuz'ai ts'ih whuz de haínya, 'en chah nelh 'úja. ³ 'Om bun 'aw 'et keyah Sidon ts'ih ts'utezki. Julius 'en Paul ts'un unzoo dulh dunekah naboot'en ka, 'et yugha óoni'ai, ndai ye ndunindzit, 'i higha yóolelh 'et wheni. ⁴ 'Et whuch'az ninki hoh nedudezts'i, 'et whuch'az noo Cyprus 'i buch'az lhuts'úzki. ⁵ Cilicia 'ink'ez Pamphylia, yatoo wheghah 'et nazninki, 'ink'ez keyah Myra, 'et Lycia yun k'ut whuz'ai, 'et yats'úzki. ⁶ 'Et ndun nehughan moodih ts'i cho keyah Alexandria ts'ih haínki, 'i yun k'ut Italy ts'ih tekelh, 'i be nets'anla. ⁷ Lhat dzin whuts'un hoh ndai gha ts'ekelh tube huwa whulna hoh ts'ekelh. 'Et 'udek'elh'az keyah Cnidus 'et whuzih lhuts'úzki. Nedudezts'i 'i bugha 'aw 'á uztooke ghaít'ah. 'Et huwa nus si noo cho Crete hiyúlhni 'i buts'un 'úts'uja, Salmone huwhútni, hoh wheghah lhuts'úzki, 'ink'ez noo bu'ih zeh 'uts'ut'en hoh, ⁸ noo whuzih zeh ts'ékelh, tube huwa whulna hoh Tl'oh Dezhghel huwhútni, 'et keyah Lasea huwhútni, 'et huwu nilhdza ilah, 'et yats'úzki. ⁹ 'Et sa hoh 'et 'uzdálts'i. 'Aw 'et Lizwif sahá'delya dzin 'et chah 'uda whegho dezut, tube huwa 'óodli whudezulh nuts'úke huba.* 'Et Paul hubugha dáni hoh njan ndó bulhni, ¹⁰ "Dune 'aw 'et njan whuts'un tube huwa 'oodli tele. Ts'i chah 'ink'ez be yuzdla, 'i chah tinta' tet'ilh, 'ink'ez bulunah chah yahutádlah ho' hoont'ah." ¹¹ 'Et whunts'ih ndun nehughan moodih Paul yuba 'alha' cha'dusnih. Ts'i niz ts'ih usda, 'ink'ez ndun ts'i bube'ildzun unli, 'en zeh hiba 'álha

* 27:9 'Et soo dak'et 'uhoont'ah.

'int'ah. ¹² 'Et hudelhts'i khi hudutélts'ilh huba nek'e' hoot'ah. 'Et ndunnah dune k'us lhanah, 'en nus hutekelh hukwa' huninzun, soo' hutenilh t'eh, keyah Phoenix ts'ih hutekelh hutni. 'Et noo cho k'ut tl'at whucho whuz'ai, nyan nilhts'i 'ink'ez nus nilhts'i chah ch'a whu'it whuz'ai, 'et khi hudutelts'i hukwa' huninzun.

Yatoo k'ut whudutelhts'ut

¹³ 'Et nyaz de nezul bulh nilhts'i 'i be tezt's'i, 'ink'ez ndunnah dune soo 'uhutenilh huninzun, 'et huwa ts'i bulh too su'ai, 'i too hanahiya'ai 'ink'ez nus whehá'ki, 'ink'ez noo cho Crete 'i soo buzih k'ut zeh hutezki. ¹⁴ 'Et 'aw chaootuszit hoh nilhts'i ulhtus, 'i yoo ts'iz tezt's'i hiyúlhni, 'i noo soo but's'uh háints'i hoh tezt's'i. ¹⁵ Ts'i buk'eoodilts'uk hoh 'aw nilhts'i buyah uztooke ghaít'ah suli. 'Et hukwa' ts'ut'en 'ustl'e' 'uts'uja 'ink'ez whute nilhts'i k'una'a uztezki. ¹⁶ 'Uyoo nooyaz Clauda hiyúlhni, 'i bu'it ts'uninki, 'et 'ankw'usyaz neba soo úhónt'e. 'Et soo 'uts'unút'en hoh ts'iyaz whuts'ulh'oo, 'i duts'o ts'úlhtsi, ¹⁷ 'ink'ez dets'ántan. 'Et ts'i cho tl'oolh be bunané'ts'uzguz. Nilhts'i be nuke 'i nanáhiyanla, yun k'ut Lybia whunat taba tadalhduk, 'ink'ez teh whudutle, 'i hik'ételulh 'et whe hunuljut 'et huwa. 'Ink'ez 'ants'ih nilhts'i be hoh nuzdulduz. ¹⁸ Whéwhunuljut hoh nilhts'i ze' whut'en. 'Et 'om bun ts'i be sula, 'i bulah táwhehinilhdel. ¹⁹ 'Et doo chah whulh tat dzin nyoo ts'i bet be ne'whut'en, 'i chah whenich'oh tats'álhdel. ²⁰ Lhat dzin inle 'et sa chah 'ink'ez sum chah 'aw chats'és'en 'ink'ez whuz tube níhts'i ze' whut'en. 'Udek'elh'az 'aw 'et uzdutejih 'et cha whulanizdunanzut. ²¹ 'Et sa hoh dune 'aw cha'hus'al hoh Paul

hubutah siyin 'ink'ez ndo búlhni, “Dune soo sih soo zólhts'a huba' hoont'ah, noo cho Crete 'aw whuch'a ts'ooke huba cha'hóot'ah. 'Et 'uts'úja t'eh, 'et t'eh da 'aw hoonli nech'a tinta cha'host'en 'ink'ez dachats'útesnil wule da. ²² 'Et whunts'ih k'an nuhghu tédusdlih, nuhdzi ulhtus cho ulh'i! 'Aw nuhtah 'ilhunuh whunts'ih dáchatesa, ts'i zeh tinta' tet'ilh. ²³ Yak'usda be'ildzun usdli, 'ink'ez buba ne'ust'en, 'en 'ulh'ek da bulizas 'en suzih be hóodiltsai, ²⁴ 'ink'ez 'utni, 'Paul whéniljut ilah! Rome whut'en hubudayi cho dezti bubut tanyin ho' hoont'ah, 'ink'ez Yak'usda nyudánt's'o hoh ye únzoo, 'i bugha nyulh dehúdelhts'i yachahutésdla.' ²⁵ 'Et huwa dune nuhdzi ulhtus cho wule! 'Et suba 'álha' hoont'ah nts'e na'a Yak'usda 'usúlhni, whuz na'a 'uhót'e. ²⁶ 'Et whunts'ih 'iluh nooyaz k'ut 'et whuniz telhts'ih.” ²⁷ 'Aw 'et whulh nat hukw'enilhghel inle, 'et Adria yatoo k'ut 'awhuz uzdeldus. 'Et tuzniz bat'en ndunnah ts'i bet 'ut'en 'en yun yeghah 'uts'ut'en huninzun. ²⁸ Tl'oolh ndaz, 'i huyé dinguz 'ink'ez tahíya'ai. 'Et nahuhoo'ai tube takhulh 120 feet 'et ta'delkulh. 'Et hukw'elh'az 'et doo chah zeh whunduna'hoohlhdzai, 'et 90 feet ta'delkulh. ²⁹ Tse k'ez tekelh whéznuljut, 'et huwa dit tse tl'oolh ts'i bulh too sula, 'i ts'i niz ts'ih taháyanla 'ink'ez soo 'a hol'eh huninzun. ³⁰ Ts'i bet 'uhut'en neghu déhahunool'ilh hukwa' hót'en. Ts'iyaz tahítetilh 'ink'ez ts'i bulh too sula, 'i nus tahítelelh lahuhoohl'i. ³¹ 'Et Paul ndunnah nehughan 'ink'ez bumoodih chah ndo búlhni, “Ndunnah dune 'uhut'en 'aw ts'i be chahudilts'ih t'eh, 'aw nuhwhenih doohjih ghaít'ah.” ³² 'Et ndunnah nehughan tl'oolh k'uhinínt'az 'ink'ez

ts'iyaz hiladetnik. ³³ 'Aw 'et haootelh'en hoh Paul ndo búlhni, “Uhoo'alh, 'aw 'et whulh nat hukw'enilhghel hubalh'i, 'et ndúhoolyez hoh 'aw hoonli cha'zah'al. ³⁴ Nuhghu tédusdlih 'ah'alh! 'Et whut'az dutehjij ho' hoont'ah. Nuhtsigha lhuk'i whunts'ih tinta cha'dutéskwus.” ³⁵ 'Et ndudáni hukw'elh'az, Paul lhes yílhchoot, ts'iyawh hubunalh Yak'usda ts'un, “Suchanailya,” dani, taídalkkut 'ink'ez hoh whení'al. ³⁶ 'Et hubudzi ulhtus násdli 'ink'ez 'ilhunuh hinli hoh 'úha'al. ³⁷ Nuwheni ts'iyawh 276 ts'inli hoh ts'i bez ts'udelhts'i. ³⁸ Ts'iyannah soo 'ultsuk nahét'al hukw'elh'az, ts'i ndaz suli ch'a, lhes haníyeh, 'i desúdzai, 'i tahíyalhdel.

Desk'udinki hoh tatsi be ts'iyaidujt

³⁹ 'Aw 'et hoolh'en hoh ts'i bet 'úhut'en nyo yun nachahuhóoltsulh. Tl'ah taba hoonli, 'et hotelh'en, soo 'uhutenilh t'eh whute ts'i yahítejooch huninzun. ⁴⁰ 'Et huwa ts'i bulh too yuzdla, 'i k'unuhíyuzt'az 'ink'ez nyo 'aw 'et hiladetnik. Tl'oolh ts'i be nuhunukes, 'i be dint'uk 'i chah k'unuhíyuzt'az 'ink'ez nus nilhts'i'i be nuke, 'i hoh náhidintsi nilhts'i be no yádooldis ka. 'Aw 'et whusahudutelhúduz. ⁴¹ Nyo lheghidli ndúwhult'ah sai dutle, 'i haín'a 'i ts'i yuk'énkez 'ink'ez nus ts'i bunintsis duts'o súli, 'aw naghóotnah ghaít'ah. 'Ink'ez niz ts'ih 'aw 'et tatsi be yawheni'el. ⁴² 'Et nehughan ndunnah tsak'ehudelhts'i 'en huboteghan ka lhahódinla, doo ka yahúl'el 'ink'ez tinta nahoolghas. ⁴³ 'Et whunts'ih nehughan moodih Paul yutelhyih hukwa' ninzun 'et, “Dah,” hubúlhni. “Ndunnah dune soo nube t'éhonínzun, ts'iyawh 'en choo tahóollhat 'ink'ez yahoobe,” hubúlhni.

44 'Et 'onghunnah, 'en lhustel k'us ts'i buts'uh hánidestuk, 'i ndi hit'az yahulhú'el. 'Et whuz na'a ts'iyawh dachats'ínih hoh yats'úzel.

28

Paul Malta whut'en hubula' tet'ilh

¹ Soo yats'úzel ndi noo 'i Malta hiyúlhni 'et t'ets'onanzin. ² 'Et whut'en tube nets'un hínzoo. Návheoonilhtan 'ink'ez whuzk'uz. Kwun neba hídulhk'an 'ink'ez soo cho nene'hulh'en. ³ Paul tsuz 'ilhidughezda 'i nus tsídule hoh tl'ughus neoolhch'oolh, 'i kwun be ninzil hoh Paul yula súlhch'ulh. ⁴ 'Et ndunnah Malta whut'en ndi tl'ughus Paul yula yé dint'uk hinilh'en 'et 'ulhódutni, “Ndunnah dune neghan 'int'ah. Wheni neyak'usda, 'en boozi, 'i 'ahoolhyez 'uk'elháhoolh'i ts'útni, 'en hutenalh yughá ho'alh ghaít'ah, yatoo k'ut dujih whúnts'i.” ⁵ 'Et whunts'ih Paul 'aw dachánil hoh kwun k'ut dula yughat 'et ndi tl'ughus yuts'úhainkat. ⁶ Hibalh'i, wulk'et tulih, k'us khunyaz tulih nadooldis 'ink'ez daóotsah. Sa hiba lh'i hukw'elh'az 'aw hoonli cha'inel. 'Et huwa 'uts'un na'a na'húnudzun 'ink'ez ndun buYak'usda bulh 'ilhunuh 'int'ah huninzun. ⁷ 'Aw bughu nilhdza ilah 'et tl'o k'ut whuzda, noo k'ut hubudayi, Publius hiyúlhni, 'en bube'ildzun hoonli. Soo whu'it teh bugha dázndel 'ink'ez tat dzin buzih uzdáts'i. ⁸ Publius be'abá kw'usuti k'ut sulhti dada be chah 'ink'ez bubut k'e dzuh nuzut. Nts'e sulhti, 'et Paul yughu danínya 'ink'ez tenadidli, yuk'událni, 'ink'ez soo ná'yinla. ⁹ 'Et ndúhooja hukw'élh'az noo k'ut whut'en hunduda ts'iyawh whusaháandel 'ink'ez 'en chah soo ná'huja.

10 Hoonliyaz lhai nets'ótelhdel 'ink'ez uztezki hoh ndai buka ts'untezilh, 'i chah netl'anáhiyelya.

Malta whuts'un Rome ts'ih hutezki

11 Tat sanun inle hukw'elh'az, keyah Alexandria ts'ih haínki, 'i Lhulhutsin Lht'adanke hiyúlhni, 'i ts'i khi noo k'ut intan, 'i be uztezki. 12 Keyah Syracuse huwhútni 'et uzninki 'ink'ez tat dzin 'et uzdálts'i. 13 'Et whezdinki 'et doo chah keyah Rhegium huwhútni whuz ts'uninki. 'Et 'om bun 'et yoo'az tezt's'i, 'et nat dzin inle 'et keyah whuyaz Puteoli huwhútni 'et yats'úzki. 14 Bulunah huba 'álha' hoon't'ah nabuts'ínla hoh 'ilhuh hukw'enilhghel 'et hubuzih uzdóolts'i nehútni. 'Aw 'et yun k'ut 'uts'uja hoh Rome ts'ih ts'utezdel. 15 Ndunnah neulhutsínkah Rome 'et nelh 'úhudants'o hoh, 'e'óoket, Appius huwhútni, 'ink'ez ts'uztez bakoo chah tat ts'uyi huwhútni, 'et tazah 'uhooldzah ts'ih whuz nedadezdel. 'Et Paul hubutelh'en hoh, Yak'usda, "Suchanailya," yudáni 'ink'ez 'aw 'et budzi nduk ná'uja.

Paul keyah Rome 'et Sizi Gri bugha dune hubulh yálhtuk

16 'Et Rome ts'ih ts'unindel hoh Paul whute nehughan 'ilhunuh zeh yughunli hoh dich'oh whút'i higha óoni'ai. 17 'Et hukw'elh'az tat dzin inle hoh Paul 'et whut'en Lizwif dune hinchá hubulh yátelhtuk ka usda ts'ih duts'ó toodelh hubúlhni. Whusahándel hoh 'et ndó bulhni, "Dune 'ink'ez sulh Lizwif 'aw hoonli sulh dédownh hubuch'a nuchá'ust'il 'ink'ez netsuh whudelhdzulh buk'ah ts'ih né'whut'en hoh chah whuch'a nuchá'ust'il. 'Et whunts'ih Jerusalem 'et tsak'etsuha'ai 'ink'ez Rome whut'en, 'en hubutl'ásahalhti. 18 'Et 'en

suhoodalhkut 'ink'ez hoonli hoh t'inta' nust'en hukw'elha datésah sugha náchahuhóo'ah, 'et huwa sula nahudutetnih hukwa' huninzun. ¹⁹ 'Et whunts'ih Lizwif huwanch'az nehúnindel 'ink'ez sulh dune 'aw hoh tink'us na'a bughu yaoolhtuk ghaít'ah, 'et whunts'ih 'oosneh huba' hoont'ah. 'Et huwa Rome whut'en hubudayi cho dezti bubut nitésyalh 'ink'ez but'su tédutesdlih. ²⁰ Ndan Israel hubuts'uh huhainzut hika tsih hóoli, 'en suba 'álha 'int'ah huwa ndi tes t'l'ool be suhulhghel. 'Et huwa nanwhutes'ilh 'ink'ez nuhwhulh yátelhtuk hukwá nuszun.” ²¹ 'Et njan dihíyulhni, “Aw nyun nyugha yun k'ut Judea whuts'un dustl'us nets'ó t'l'achahusdlah, 'aw neulhutsinkah chah whuz de haíndel chah nyun hoontsi' k'una'a nghu yachahulhtuk. ²² 'Et whunts'ih daja dutenilh nts'óotuzelhts'ilh hukwa' ts'uninzun. T'ets'onínzun dune but'sú dintnik ndulhcho hoh yinka hubuch'a yáhalhtuk 'et huwa.” ²³ 'Et Paul ts'un lhahódinla ndet dzin hits'u tedulh. 'Et 'o nus 'uhuneltsuk, 'en 'et dzin hits'u whúsaindel. 'Et bundada hulhgha whuts'un Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha hubodoolh'eh. Yak'usda be nus whúnilh'en 'uk'unuhúyuzguz 'ink'ez Moses yuk'une'úzguz, 'i chah 'i bugha Sizi huba 'alha 'oot'e whole hubúlhni. ²⁴ Bulunah huba 'alha deja 'et whunts'ih 'onghunnah, 'en 'aw huba 'alha cha'dusnih. ²⁵ 'Et Lizwif lhelhts'un 'uhutni. 'Et 'az náhedulh hoh Paul njan ndo búlhni, “Dalcho 'i be Ndoni 'en Yak'usda be nus whúnilh'en Isaiah 'uhiyúlhni, yudáni, ndi khunek nuhtsahda hubutl'aídoo'ah ka. ²⁶ 'Et utni, 'Inyalh 'ink'ez ndunnah dune ndubudini, soo cho 'oozélhts'ai 'et whunts'ih 'aw t'oonoohzeh ghaít'ah;

- soo cho whunulh'en 'et whunts'ih chaséh'en.
27 Ndunnah dune hubeni dúts'o,
dudzo chah whudá'hudinla,
'ink'ez hunilhúts'ul chah 'uhint'ah.
'Et njan 'aw nduchahit'ah t'eh soo da honilh'en,
'ink'ez 'uhudoots'o, 'ink'ez hubeni chah da
t'éoonoozeh wule.
'Et t'eh da suts'un náhulheya 'ink'ez da soo
ná'boosdeh, ni Yak'usda.”
- 28 'Ink'ez Paul 'udek'elh'az ndo búlhni, “Njan
t'éoonohzin huba' hoont'ah, Yak'usda bughunek be
uzdujih, 'i 'udun yun k'ut whut'en, 'en hubuts'un
tl'aida'ai. Hiyoozólhts'a huba' hoont'ah!”
- 29 'Et Paul 'et ndudáni hukw'elh'az tube cho
lhtana'hudentni hoh Lizwif whenáhedel. 30 Nat
naoodezut 'et Paul njan hukw'elha hoolh'i
'et whut'i. Ndun highundelh 'en du'ih teh
hubutulh'ih. 31 Soo ts'et whucho Yak'usda dune
k'úne' bul'en, 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti 'en
bugha chah dune hoodulh'eh. 'Aw dune whuch'a
chahiníyoot hoh ndutni.

**Yak'usda bughunek: k'andit khunek neba
lhaidinla
New Testament in Carrier, Southern (CA:caf:Carrier,
Southern)**

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carrier, Southern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Carrier, Southern [caf], Canada

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carrier, Southern

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f3f87939-bb58-59c1-9788-d872c7ab79b0